

MATINKYLÄN KARTANO

Matinkylän kartanon ja sen puutarhan historiaselvitys

18.5.2012

LIVADY
OSAKEYHTIÖ

Matinkylän kartanon ja sen puutarhan historiaselvitys

Tilaja: Espoon kaupunki, kaupunkisuunnittelukeskus
Tekijät: Arkkitehtitoimisto Livady Oy
Marko Huttunen, Panu Lehtovuori, Mikko Mälkki, Janne Prokkola ja Mathias Wahlberg
Valmistunut: 18.5.2012
Kansikuva: Espoon kaupunginmuseo foto Heimo Parkkari 1958
Kuvat: Ellei toisin mainittu, Livady Oy

MATINKYLÄN KARTANO

Matinkylän kartanon ja sen puutarhan historiaselvitys

Sisällysluettelo

JOHDANTO	6	3. PÄÄRAKENNUS	56
1. ALUEEN HISTORIAA JA KEHITYSTÄ	8	KENTTÄTYÖT 5.3.-16.3.2012	58
MATTBY JA HALLINNOLLISET ALUEET	10	RAKENNUKSEN ULKOHAAHMO	62
<i>Matby (Matinkylä)</i>	10	<i>Yleisvaikutelma</i>	62
VANHIN KARTTA: KVISBACKA, MATTBY JA GRÄSAGÅRD VUONNA 1695	12	<i>Ikkunat</i>	62
KYLÄSTÄ RÄLSSIN OSAKSI, RÄLSSIN OSASTA TILAKSI	16	<i>Ovet</i>	63
MATTBYSTÄ MATINKYLÄKSI, 1900-LUVUN HISTORIAA	17	<i>Seinäpinta</i>	64
<i>Elämää Fredrikssonien tilalla</i>	17	<i>Räystäät ja vedenpoistojärjestelmät</i>	64
KARTAT	21	<i>Vesikatto ja sen varusteet</i>	65
KESKIAIKAINEN KYLÄRAKENNE JA RAKENNUKSET	22	<i>Katokset ja parvekkeet</i>	66
MATTBYN MAISEMAN MUUTOS	29	<i>Portaat, terassit ja luiskat</i>	67
<i>Tiestö</i>	29	<i>Varusteet ja valaisimet</i>	68
<i>Pellot</i>	29	<i>Sisätilat ja huonejako</i>	69
<i>Ilmakuva 1943</i>	29	<i>Alakerta</i>	70
<i>Kylän talot kartoissa</i>	29	<i>Yläkerta</i>	72
<i>Kylän rajat</i>	29	<i>Kellari</i>	74
<i>Tulkintaa</i>	29	<i>Vintti</i>	74
SUURMAISEMAN MUUTOSPROSESSI 1695-2011	30	RAKENNUSOSAT	76
2. TILAKESKUS JA PUUTARHA	36	<i>Ulko-ovet</i>	76
MATTBYN TILA JA RAKENNUKSET	38	<i>Sisäovet</i>	78
KARTANON RAKENNUSKANTAA 1950 - JA 1960 - LUKUJEN VAIHTEESSA	40	<i>Ikkunat</i>	80
MATINKYLÄN KARTANON PUUTARHA	44	<i>Uunit</i>	80
<i>Selvityksestä</i>	44	<i>Portaat</i>	81
<i>Historia</i>	44	<i>Rakennustapa</i>	82
<i>Säilyneisyys</i>	46	<i>Perustukset ja sokkeli</i>	82
<i>Yhteenvedo</i>	46	<i>Ulkoseinät</i>	83
<i>Suhde espoolaisten kartanoiden aikalaispuutarhoihin</i>	46	<i>Väliseinät</i>	83
<i>Kaavio puutarhan suositelluista toimenpiteistä</i>	51	<i>Alapohja</i>	84
		<i>Välipohjat</i>	84
		<i>Vesikatto</i>	86

TALOTEKNIikka	88
<i>Lämmitys</i>	88
<i>Painovoimainen ilmanvaihto, savupiiput ja tulisijat</i>	88
<i>Koneellinen ilmanvaihto</i>	90
<i>Käyttövesi, viemärointi, sähkö</i>	90
SÄILYNEISYYS	92
<i>Rakennuksen ulkoinen hahmo</i>	92
<i>Sisätilat</i>	92
<i>Talotekniikka</i>	94
<i>Ehdotuksia tuleviksi toimenpiteiksi</i>	94
<i>Mattby Gård, Tehdyt Työt 1986-2011</i>	97
RUDOLF LANSTE, MATINKYLÄN KARTANON SUUNNITTELIJA	98
<i>Matinkylän kartano osana Lansteen työtä</i>	98
ESPOON 1930-50-LUKUJEN KARTANOT JA MAATILOJEN PÄÄRAKENNUKSET	99
4. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	100
YHTEENVETO	102
SUOSITUKSET	103
<i>Tärkeimmät suositukset</i>	103
<i>Kartanorakennus</i>	103
<i>Puutarha ja lähiympäristö</i>	103
<i>Kartanon ja sen ympäristön käyttöä ja kehittämistä koskevat ideat</i>	103
LÄHDELUETTELO	106
LIITE 1	108
PÄÄRAKENNUKSEN PERUSTIEDOT	109

JOHDANTO

Matinkylän kartanon päärakennus ja sen puutarha ovat ankkuripiste Matinkylän alueen asutuksen monisatavuotiseen historiaan.

Mattbyn omistajahistoria tunnetaan 1500-luvulta asti. Viljelysten rajat mitattiin kartalle ensimmäisen kerran vuonna 1695. Jo tuolloin Mattby oli osa laajaa maisematilaa. Pellot ja niityt jatkuivat avoimina pitkälle pohjoiseen, aina Kvisbackan ja Gräsan pohjoispuolelle asti. Alueen peltoala laajeni vähin erin aina 1900-luvun jälkipuoliskolle asti.

Keskiaikaisen kylän kohdalle rakentui Mattbyn tila, jonka päärakennus on sijainnut kutakuinkin samalla kohdalla viimeistään 1800-luvulta asti. Nykyinen päärakennus on rakennettu 1940-luvun lopulla, sitä edeltäneen päärakennuksen tuhouduttua tulipalossa.

Etelä-Espoon rakentuminen osana pääkaupunkiseudun kasvua voimistui toisen maailmansodan jälkeen. Matinkylän alueen luonne muuttui nopeasti 1960- ja 70-lukujen vaihteessa. Matinkylän lähiö rakennettiin tilan entisille maille. Tila jatkoi tämänkin jälkeen jonkin aikaa toimintaansa, vaikkakin huomattavasti pienentyneenä. Viimeinen osa Mattbystä, Fredrikssonien sukutilasta, myytiin vuonna 1985 Espoon kaupungille, ja päärakennus muutettiin koulukeskukseksi. Vuonna 2012 rakennuksessa toimii avopalvelukeskus.

Matinkylän alueen suurmaisema, tiet ja rakennuskanta ovat vuoteen 2012 mennessä muuttuneet käytännössä täydellisesti, jos niitä vertaa esimerkiksi toista maailmansotaa edeltävään tilanteeseen. Kartanon päärakennus, sitä ympäröivä puutarha sekä pieni osuus näiden länsipuolitse kulkevaa vanhaa tietä ovat kuitenkin säilyneet fragmentteina suuren muutoksen keskellä. Säilyneenä maisemafragmenttina voi niin ikään pitää päärakennuksen länsipuolista, vuosisatojen ajan viljellyn pellon kohdalle sijoittuvaa pientä avointa maisematilaa.

Kartanon päärakennus edustaa sodanjälkeisten vuosien arkkitehtuuria ja rakennustekniikkaa. Perinteistä kartanomaisuutta rakennuksessa edustavat sen koko, valiomuotoisuus, symmetrinen julkisivujen ja vesikaton sommittelu sekä klassisesta rakennustaiteesta poimitut parvekkeiden ja katosten motiivit.

Kartano on ollut ympäristöään hallitseva merkkirakennus kolmeen suuntaan avautuvien peltojen avarassa maisemassa. Säilynyt päärakennus puutarhoineen, yhdessä paikan pitkän asutushistorian kanssa, kiinnittävät Matinkylän alueen laajempaan historialliseen kehykseen.

Arkkitehtitoimisto Livady sai marraskuussa 2011 tehtäväkseen laatia Matinkylän kartanon ja sen puutarhan rakennushistoriallisen selvityksen. Toivomme että tämä selvitys on avuksi, kun mietitään kartanorakennuksen ja sen ympäristön tulevaa hoitoa ja käyttöä.

Kiitämme tilaajan edustajia sujuvasta yhteistyöstä ja ystävällisestä avusta tietojen ja aineiston hankinnassa.

Helsingissä 16. toukokuuta 2012

Tekijät

1. ALUEEN HISTORIAA JA KEHITYSTÄ

Quoniam
Cinder mattheij

Rijckert

Ostert

idol
Rijckert

Mattheij

Joumey

Mattheij
Wijckert

Rijckert

Rijckert
any

Punon
Cinder

Rijckert

Yapany

Yapany

idol

Mattby ja hallinnolliset alueet

Mattbyn tunnettu omistajahistoria alkaa vuodesta 1540 (Ramsay 1984, 389–390). Tuolloin Raaseporin lääniin kuulunut osa Espoota oli jaettu verokuntiin eli booleihin. Porvoon lääniin kuulunut Itä-Espoo oli Haapalahden neljänneskuntaa. (Hoplax fjär-ding). Raaseporin läänin verokunnat olivat Espaby bol, Bennaeböle bol, Fynnewijk bol, Graesa 1/2 bol, Gwmmaböle bol, Kökelax bol, joiden tiedetään olleen olemassa jo vuonna 1413 (Mallat et al. 2008, 15). Näistä Mattby kuului Gräsan verokuntaan. Espoon alkukylät rajautuvat paikoin eri tavalla kuin verokunnat. Gräsan alkukylän alue oli kuitenkin likimain sama kuin Gräsan puolibolin verokunnan alue. Alkukylät jakautuivat puolestaan jakokuntiin. Gräsan alkukylän alueeseen kuuluvia jakokuntia olivat Gräsaby, Kockby, Gräsa sekä Mankans, johon oli liitetty iso maapala idästä Haapalahden jakokunnan puolelta. Isossajaossa Gräsan jakokuntaan laskettiin Mattby, Olarsby ja Kvisbacka. Gräsan jakokunnan emäkylä Gräsan kartano sijaitsi Olarsbyn rekisterikylän maalla (Mallat et al. 2008, 17).

Kylännimi Mattby perustuu talonnimeen Matt – Matti(la). Jakokunnassa nimi oli käytössä jo keskiajalla (Mattis i Gräsa 1492). Mattbyssä nimeä oli 1500-luvulla vielä kahdessa talossa. Gräsa on merkitty ruotsinkieliseksi alkukyläksi, mutta kartoissa näkyvistä peltonimistä on arveltu, että asutus on saattanut olla myös suomenkielistä (Giöker: Kättoniitti) (Mallat et al. 2008, 82)

Kylän rajat olivat perimätietoa, eikä niitä oltu piiretty kartoille. Ensimmäisen kerran rajat mitattiin kartalle vuonna 1695. Nykyinen Mattbyn alue muotoutui Isonvihan aikana ja täsmentyi viimeistään isonjaon aikaan.

Mattby (Matinkylä)

Ennen isojakoa maakirjoihin merkitty Mattbyn kylä käsitti neljän talon kylän. Lisäksi siihen kuului Biskopsbyn talo, joka hävisi jo 1500-luvun puolivälissä. Mallatin et al. mukaan Mattbyn tonttimaa oli nykyisen Matinsyrjä 2:n liepeillä, Biskopsbyn sijainti sen sijaan on tuntematon. (Mallat et al. 2008, 82)

1500-luvun verotiedoissa yksi talo erottuu muita vauraampina. Kylän yhteinen veromarkkaluku oli

tuolloin 2, ja kullakin talolla oli maata ½ veromarkkaa. Kruunulle kylä oli yksi verotettava yksikkö ja sille määritettiin veromarkkaluku, joka oli sidoksissa peltojen pinta-alaan. Talokohtaisesti veromarkat jakaantuivat talojen kesken (Rosendahl 2008, 92). Vauraimman talon isännöisyys eteni Nils Andersinpojan suvussa pojalta pojalle, kunnes tiettävästi vuonna 1643 se siirtyi Malin-tyttären avioliiton kautta Erik Andersinpojalle. Nämä asuttivat taloa ainakin vuoteen 1647 asti. Talon tarkka veromarkkaluku oli 17/24. (Ramsay 1984, 389–390).

Hieman köyhemmän talon isännäksi oli vuonna 1540 merkitty Jakob Nilsinpoika. Vastaavasti tämä talo siirtyi pojalta pojalle, mutta jo vuonna 1594 huomautettiin, että talo ei pystynyt suorittamaan manttaaliveroaan kokonaan. Tämän jälkeen talo lamaantui kokonaan, kunnes vuonna 1620 pidetyn tutkimuksen yhteydessä se annettiin viljeltäväksi Lydik Sveninpojalle. Jo vuonna 1623 Lydikiä ei kuitenkaan enää mainita, vaan talo merkittiin Anders Sveninpoja nimiin. Samalla talo kirjattiin kruununtilaksi ja sen tarkka veromarkkaluku oli 17/24. (Ramsay 1984, 390)

Talot elivät läheisessä kontaktissa. Anders Sveninpoika joutui käräjille joulukuussa 1633, koska ”hän puolentoista vuoden ajan kuului pitäneen salavuotetta naapurinsa Matts Henrikinpojan tyttären Malin Mattsintyttären kanssa”. Suhteesta syntyi lapsi. Sekä Anders, että Malin olivat kuolemanrangaistuksen alaisia. Pariskunta rangaistiin, mutta myöhemmin armahdettiin, koska Anders Sveninpoika mainitaan vielä vuosien 1634 ja 1636 kymmennysluetteloissa. (Ramsay 1984, 391)

Talot ja niiden verot oli joksikin aikaa annettu Kvisin ratsutilalle sen ratsupalveluksen tueksi. Vuonna 1639 ne läänitettiin määräämättömäksi ajaksi Isak Giselenpojan leskelle, Mäkkylän omistajalle Anna Reiherille, joka oli nyt uudessa avioliitossa Kvisin isännän Henrik Joeninpojan kanssa. Vuonna 1648 tätä rälssiä (rälssi = verovapaa tila) parannettiin siten, että siitä tuli perinnöllinen Norrköpingin päätöksen ehtojen mukaisesti. Anders Sveninpojan entinen talo muuttui rälssitaloksi ja se jätettiin asumattomaksi. Myös Matts Henrikinpojan talo muuttui rälssin

luontoiseksi ja se annettiin joksikin aikaa lampuodin viljeltäväksi (lampuoti= tilan vuokrannut viljelijä). (Ramsay 1984, 391–392)

Samoihin aikoihin myös kaksi muuta Mattbyn aiemmin autioitunutta taloa läänitettiin. Taloista toinen oli siirtynyt suvussa vuoteen 1594 asti, jonka jälkeen sitä oli yksi jos toinenkin yrittänyt viljellä, mutta luopunut siitä pian. Rappiotilansa pohjalla oleva talo muuttui näiden viljely-yritysten jälkeen kruununtilaksi vuoden 1630 jälkeen. (Ramsay 1984, 392.)

Toinenkin talo oli ollut hoidossa vuodesta 1540 lähtien ja siirtynyt Per Tomasinpojan jälkeen suvussa. Talon sanotaan välillä autioituneen 1600-luvun alussa, mutta palanneen jaloilleen uudelleen vuoden 1609 aikoihin. Tuolloin Pikku-Per Tomasinpoika vaimoineen pystyivät suorittamaan kymmennyksensä, mutta talo ei onnistunut vaurastumaan. Talo rappeutui ja autioitui 1631. Pikku-Perin talon kohdalla on maakirjassa merkintä ”autio, pitaalinen”. Taloa yritettiin vielä jälleen viljellä, kunnes vuonna 1641 maakirjaan on merkitty talosta: ”rappiolla”. (Ramsay 1984, 393.)

Kvisbackan Henrik Joeninpoika tarjoutui ottamaan haltuunsa kaksi autioitunutta taloa ja niitä otettiin viljelemään lampuoti. Henrik Joeninpoika aateloitiin Silfversvaniksi (Hindrich Silfwersvan). Kun Henrik sai vuonna 1648 muutettua kartanonsa perintörälssiksi, myös nämä loput kaksi taloa muuttuivat rälssin luontoisiksi. (Ramsay 1984, 393.)

Omistus yhdistyi, kun Anna Reiher luovutti kaksi Mattbyn taloa miehelleen Hindrich Slifwersvanille hyödynnettäväksi yhdessä Kvisbackan säterin (säteri = verovapaudesta nauttiva ratsutila) kanssa. Hankittuaan myös kaikkien talojen sukuoikeudet, heillä oli mahdollisuus oman mielensä mukaan joko antaa talot lampuotien viljeltäväksi tai yhdistää ne asuin-kartanoonsa. Mattbyn osalta meneteltiin lähinnä jälkimmäisellä tavalla ja talot yhdistettiin Kvisbackan kartanon sarkajakoon. (Ramsay 1984, 394.)

Edellisen sivun kuva: Mattby vuoden 1695 Brotheruksen piirtämässä kartassa. (Lähde: Brotherus, Samuel 1695)

Oikealla: Isojakokartassa lueteltuja tietoja Mattbyn tilan maista vuodelta 1774. (Hagström, Carl 1774)

22. Skön i Westra skogen	16:28			16:28
23. Berg i denna marcken a 1/4 del			113:25	28:14
24. Måsar i qvistbacka skoga a 1/4 del		3:2		24
26. Lilla Raefholmen		10		10
28. Flakaholmen		8:24		8:24

Summa 109: 40: 18:24 3:2 113:25 197: 510/152

Mattby 4 1/2 aln, des flatter tebrade med litg. C.

7. Dystakern eller sammenofanpeldo	5:24			5:24
8. En liter Rya	11			11
9. Diso	24			24
10. Raefsa Kopparängen	1:10			1:10
11. Mattby såpet åkrarne	3:14			3:14
12. Såpet forpetsåker hägnader	10:12			10:12
13. Såpet forpets ång	16:28			16:28
22. af Westra skogen litg. C	245: 89			245: 510/152
23. af Berget i denna skogen			199	1130: 18
24. Måsar i denna skogen a 1/4 del		11:14		2: 24
27. Räckholmen		26:14		26:14
29. Junholmen		19:22		19:22

Summa 245: 199 25: 48:10 11:14 199: 11 363: 25

Vanhin kartta: Kvisbacka, Mattby ja Gräsagård vuonna 1695

Kvisbackan, Mattbyn ja Gräsagårdin kylien tilanne tunnetaan tarkasteluvuonna 1695 verrattain hyvin. Espoon alueen kyliä on tutkinut Simo Lahtela Pro gradu –työssään Espoon pitäjän kylät nuoremmilla geometrisillä kartoilla 1691 – 1706 vuonna 2008. Seuraavassa on otteita siitä. August Ramsayn Espoon historiaa (1984) on käytetty täydentävänä lähteenä.

Kolmen kylän yhteiskartoitus laadittiin 28.5.1695 – 6.6.1695. Ensisijaisena mittauskohteena oli Kvisbackan elinikäinen rälssi, joka pantiin verolle 18.10.1695. Kvisbackan isäntä, Hindrich Silfwersvan, oli itse pyytänyt mittauksen suorittamista, sillä hän katsoi, että hänen rälssinsä omistukset Mattbyn puolella olivat niin huonot, etteivät ne vastanneet niille asetettuja veroja. Maaherra Carl Bonde vastasi pyyntöön myöntävästi ja määräsi Uudenmaan ja Hämeenläänin ylimääräisen maanmittarin, Samuel Brotheruksen 16.10.1694 kirjatun vastauskirjeen perusteella toimeen. Brotherus mittasi koko Gräsagan jakokunnan alueen. Gräsagård oli vuosien 1680 ja 1682 valtiopäivillä Kaarle XI:n toimeenpaneman reduktion yhteydessä peruutettu kruunulle. Gräsagårdia ei verollepano koskenut ja se mitattiin nyt vain sen takia, että se sijaitsi samojen piirirajojen sisäpuolella kuin Kvisbacka.

Brotheruksen kartta on laadittu mittakaavaan 1:8000. Karttapiirroksen mukaan merkityt kylät olivat yhden talon kyliä. Mattbyn kohdalla tilanne ei kuitenkaan ollut tämä, sillä kylässä oli kartoitusvuonna neljä taloa, jotka kaikki kuuluivat Kvisbackan elinikäiseen rälssiin. Karttaan on myös merkitty Gräsagårdin pohjoispuolelle vanha Olarsbyn talo, joka 1600-luvulla liitettiin Gräsagan rälssiin, jonka jälkeen sen olemassaolo kylänä lakkasi. Lisäksi Mattbyn itäpuolelle on merkitty Frisansin ja Dystbyn talot, koska Mattby ja Frisans eivät olleet päässeet yksimielisyyteen kylien välisen rajan paikasta. (Lahtela 2008, 71)

Mitattujen kylien pellot ovat kaikki nimettyjä kartalla. Selitysosasta löytyvät niiden pinta-alat ja maalaadut. Muutama kylien pelloista oli yhteisnautinnassa. Brotheruksen merkinnöistä Lahtela on päätellyt,

että kylien pellot olivat verrattaen huonosti tuottavia. Syynä tähän on se, että alue oli alavaa ja tulville altista. (Lahtela 2008, 71) Alueen niittyjen tuotto oli täten parraksen verran heinää noin kahdeksan tynnyrialalta niittymaata. Parhaimpien niittyjen satoina saatiin yksi parras heinää vain 2 – 3 tynnyrialta niittymaata.

Mattby viljeli kuutta peltoa, joiden kokonaispinta-alaksi on maanmittari ilmoittanut molemmille vuosille 5 tynnyrialaa 26 ½ kapanalaa. Vuotuinen kylvöala oli siten 2 tynnyrialaa 29 ¼ kapanalaa eli hieman alle 1,5 ha. Kaikkien peltojen maalaatu oli hiekkaa. Niittymistuksia oli kuudella niityllä, ja niiden vuotuisiksi tuotoksi peltoheinä mukaan lukien on maanmittari arvioinut 13 parrasta. Heinämäärä jakaantui siten, että saraheinän osuus oli 38,5 prosenttia, suoheinän ja nurminiityn osuus oli 23,1 prosenttia ja järviruo' on ja peltoheinän osuus oli 7,65 prosenttia. Näiden lisäksi Mattbyn alueella oli neljä muuta niittyä, jotka eivät olleet sen nautinnassa. Yksi näistä, Stamp kiär kuului pappilalle. (Tynnyrialaa = ½ ha niittymaata, parras = heinäkuorma = n. 170 kg)

Mattbyn osalta Brotherus ei mainitse kartalla Mattbyn isäntää, maanluontoa, kyynärälukua eikä jaotusta. Tämä johtuu siitä, että Mattbyn peltoja viljeltiin säterinä Kvisbackan alaisuudessa ja se kuului näin ollen Kvisbackan rälssiin. Vuonna 1694 Mattbylle merkittiin veromarkkaluvuksi 2 5/8 veromarkkaa. Luku oli suuri nähden Mattbyn vuotuisen viljelykseen ja säterin haltija halusi helpotusta verotukseen, mikä oli siis syynä kartoituksen tekemiseen. Brotheruksen laatiman erikoisluettelon mukaan Mattbyn kylä käsitti kartoitusvuonna neljä kruunun taloa. Karttapiirros ei siten tässä kohdin anna aivan totuudenmukaista kuvaa kylästä. Kolmen talon puuttuminen kartalta saattaa myös johtua siitä, että niiden isäntä Henrik Silfwersvan, ilmoitti kirjeessään maaherralle, että kolmen lähestulkoon autioituneen talon verot eivät vastanneet sitä veroa, joka oli kruunun maakirjaan laitettu. Verotuksellisesta näkökul-

masta katsoen kolmen talon pois jättäminen oli siten perusteltua. (Lahtela 2008, 73).

1696 tehdyn ruotujakojärjestyksen mukaan Mattbyn kylästä oli sopimuksen tehnyt vain yksi talonpoika, Matts Klemetinpoika.

Mattbyllä oli riittävästi tukkimetsää, tuohimetsää, lehtimetsää ja kaskimetsää. Lisäksi oli hyvää laidunmaata sekä aidaksia ja polttopuita. Kalaa saatiin juuri ja juuri kotitarpeet tyydyttävän määrä, mutta sitä ei riittänyt myyntiin. Talolla oli käyttökelvoton humalatarha. (Lahtela 2008, 74.)

Mattbyn peltojen pinta-ala oli kahdeksan tynnyrialaa ja 12 ½ kappaa. Kaksi tynnyrin ja 18 kapan kylvöala oli autiona ja pitkän aikaa viljelemättä. Autioimaan lisäksi mitään pelloksi tai niityksi raivattavaa ei enää ollut. Näihin aikoihin myös rakennukset jäivät hoidotta. (Ramsay 1984, 394)

Gräsa, Mattby ja Qvisbacka Brotheruksen vuoden 1695 kartalla. Kartta ei ole mittakaavassa. (Brotherus, Samuel 1695)

Simo Lahtela (2008) kirjoittaa Brotheruksen vuoden 1695 kartan rajoista ja rajamerkeistä seuraavasti:

Kvisbacka ja Gräsagård sijaitsivat samojen piirirajojen sisäpuolella. Niitä erotti toisistaan joki, mutta se ei ollut virallinen rajalinja. Mattby on selvästi merkitty omaksi kyläalueeksi huolimatta siitä, että se kuului Kvisbackan rälssiin. Keltaisella värillä merkityt rajalinjat kertovat niiden riidanalaisuudesta. Punaiset rajalinjat olivat vakiintuneita ja riidattomia. Mattbyn ja Frisansin välinen kiistanalainen raja alkoi nykyisen Nuottaniemen rannalta ja kulki etelä-pohjoissuunnassa. Maanmittari on merkinnyt karttaan "Tvist emellan Frisans och Mattby" ja tämä riitaisa raja päättyy silloisen apulli vikenin, nykyisen Sepetvikenin, pohjoispuolella olevaan Sunnan berg rään rajamerkkiin. Toinen rajariita oli Gräsagårdin, Kvisbackan ja Mattbyn välinen ja se alkoi Mattbyn läntisellä rajalla olevasta qvarn Kers Rään rajamerkistä päättyen pohjoisempaan Högberg Rään rajamerkkiin. Maanmittari on karttaan kirjannut tämän rajalinjan kohdalle: "denna linea hafvua

dhe qvisbacka boor upvist uppå Mattby boors vägra men dhe gräsa boor disputera förmedelst Lars Bertilssons doom af åhr 1624". Kvisbackalaiset siten esittivät, että rajalinja (keltainen) olisi oikea, mutta mattbyläiset ja gräsagårdilaiset eivät tätä rajaa hyväksyneet vedoten Lars Bertilssonin tuomioon vuodelta 1624. Muut rajapisteet olivat kiistattomia ja niitä on karttaan merkitty kuusi kappaletta alkaen lännestä ja päättyen pohjoisen kautta itään: Rää berg Rää, Kiäll Kerss Rään åtskillier boolarskog, Kockby, gräsa, qvisbacka, Mattby och Frisans (kyliä erottava rajamerkki), Rää (rajamerkki Kvisbackan ja Mattbyn välillä), Klockar äng Rään åtskillier Kockby och gräsa (kylien välinen rajamerkki), Stoormåssa Rään Socken Rää mellan Esbo och Helsing (Espoon ja Helsingin pitäjien välinen rajamerkki) sekä Sandholms Rään Sockenrää åtskillier gräsa, qvisbacka och Hirböhle. (Lahtela 2008, 72.)

*Brotherus ja nykyinen rakenne 1:8000.
Pohjalla on Samuel Brotheruksen mittaus vuodelta
1695. Pääosa pelloista ja niityistä sijaitsevat Matinkylän
urheilupuiston alueella ja Nelikkotien edustan Matin-
niityn puistossa. Brotherus on sijoittanut Mattbyn kylän
peltojen väliin jäävälle alueelle, eli nykyisen kartanon
puutarhan ja päärakennuksen pohjoispuoleiselle alueelle.
(Brotherus, Samuel 1695 ja numeerinen kantakartta-aineisto 2012)*

Kylästä rälssin osaksi, rälssin osasta tilaksi

Vuoden 1701 aikoihin lautamiehet ja käräjärahvas totesivat, että Mattby on ollut pitkän aikaa lamatilassa ja enimmäkseen rappiolla. Välillä siellä on kuitenkin asustellut lampuotit tai kaksi. Rakennuksia luettiin seuraavasti: ”porstuaton pakaritupa, kaksi vanhaa käyttökelpotonta ruoka-aittaa, olkikattoinen sauna, pieni ja vanha talli, olkikattoinen riihi, ränsistyneet läävä ja rehulato”. Eli yhteensä kahdeksan rakennusta. Pellot olivat autioita ja rappiolla, ja osittain metsittyneitä. Samoin niityt olivat osin metsittyneitä. ”Metsää todettiin olevan lähes kaikkiin tarpeisiin ja kotikäyttöön välttävästi tukkeja, tuohta, lehdeksiä, polttopuuta ja aidaksia ja kohtalaisen hyvää laidunta. Merestä saadaan vähän suomukalaa, mutta silakkaa ei enää juuri tule. Myllyä ei ole ja kylässä on yksi pieni rappiutilassa oleva humalisto.” (Ramsay 1984, 394-395)

Vanhat talot olivat kuitenkin vielä maakirjoissa, ja ne oli merkitty jo 1630-luvun alussa olleiden viljeijöiden nimiin: Matts Henrikinpojan, Andes Sveninpojan, Erik Henrikinpojan ja Matts Klemetinpojan. Talot eivät kuitenkaan olleet enää itsenäisiä. Kun Mattbytä alettiin jälleen 1700-luvun puolella viljelemään itsenäisesti, kylän kaikki maat kuuluivat yhdelle, Mattbynimiselle tilalle. (Ramsay 1984, 395)

Suomen maatilat –kirjojen mukaan (Werner Söderström Osakeyhtiö, 1931, 1932, 1965) Fredrikssonien suku on viljellyt Mattbyn tilaa vuodesta 1718 lähtien. Eräässä painoksessa mainitaan suvun viljelleen tilaa jo 1600-luvulla. Tutkimuksen tekemisen yhteydessä ei ole selvinyt miten tila on irtautunut Gräsan alaisuudesta ja muotoutunut omaksi yksikökseen. Voi tietysti olla, että tuolloin riehunut Isoviha (1714 – 1721) olisi vaikuttanut asiaan, sillä monet kartanot kokivat kovia. Muun muassa Gräsan kartanolta venäläiset ryöstivät kaikki vetojuhdat ja muun karjan. Kartanon päärakennuksesta vietiin ovet ja ikkunat.

Giökerin kartassa vuodelta 1733 tulee määritellyksi Mattbyn, Gräsan ja Qvisbackan kylien rajat peltoalueilla. Metsät olivat yhteisomistuksessa. Isojakokartassa (Charta öfwer Gräsagård, Qwisbacka och MattbySkog, 1774) on keskitytty jakamaan kantakylän metsiä. Suurimman maisematilan pellot on merkitty

yhteneväiseksi ”Gräsagård, Qwisbacka samt Mattby Åker och Äng.” Pienemmillä peltoalueilla on omia nimiä (Qwarnkjers Änges, Stubb Ängen), metsäiset alueet on rajattu kolmelle tilalle.

Mattbyn tilan koko pysyi muuttumattomana pieniä muutoksia lukuunottamatta liki 150 vuotta. Vuoden 1932 kartan Mattbyn kantatilan alue on likimain sama kuin Giökerin kartassa ja Isojakokartassa on esitetty. 1932 osituskartassa on muutama pienempi tila erotettu omaksi tilakseen.

Gräsagårdin tila on nykyään hävinnyt. Gräsan päärakennus purettiin Olarin kirkon tieltä 1960-1970-lukujen vaihteessa. Gräsagårdin tietoja on etsittävä Maanmittauslaitoksen uudistusarkistosta Olarsbyn kohdalta. Qwisbackan kylä on myös hävinnyt. Se on sijainnut suurin piirtein nykyisen Kehä II:n ja Kuitinmäentien eritasoliittymän paikalla.

Mattbyn tilaan on kuulunut varsinaisen maa-tilakeskuksen lisäksi yksi torppa. Henkikirjoissa 1800-luvulta mainitaan toistuvasti Sepetintorppa ja sen asukas. Sepettorppa on sijainnut Nuottaniemessä. Tästä on jäljellä nykyään enää vain puistonimi Sepettorpanpuisto. Vielä vuoden 1980 haastattelussa torppa mainitaan Mattbyn vanhimpana rakennuksena. Tämä 1700-luvulta periytynyt torppa lienee siis purettu suhteellisesti äskettäin.

Mattbyn tilan päärakennuksen paikka on pysynyt lähes muuttumattomana viimeistään 1800-luvulta asti, mutta kuten edellä on todettu, on varsin todennäköistä, että nykyinen päärakennus sijaitsee juuri samassa kohdassa jossa keskiaikainen kylä sijaitsi. Nykyinen päärakennus rakennettiin 1940-luvun lopussa tilan edellisen, täsmälleen samassa kohdassa olleen päärakennuksen tuhouduttua tulipalossa.

Isojakokartta vuodelta 1774. Matinkylä sijoitettuna kartalle löytyy sivulta 27.

(Hagström, Carl 1774)

Mattbystä Matinkyläksi, 1900-luvun historiaa

1950-luvulle tultaessa Matinkylän–Gräsan alue oli alkanut palstoittumaan. Gräsan tilan puolella palstoittuminen oli edennyt poikkeusluvin niin pitkälle, että lääninhallitus määräsi 1940-luvun lopulla rakennuskiellon ja tilasi Rakennushallitukselta Gräsa-Matinkylän yleis(järjestely)suunnitelman. Suunnitelma ei kuitenkaan tyydyttänyt kuntaa ja se tilasi Aluesuunnitelmaliitolta yleissuunnitelman, joka valmistui 1957 (arkkitehdit Otto Flodin ja Risto Sammalkorpi) (Maisala 2008, 203).

Matinkylän alueen rakennussuunnitelman laadinta annettiin arkkitehtitoimisto Kråkström – Korhoselle. Rakennuskaava valmistui 1959. Suunnitelma esitti ajalle tyypillistä avointa, maisemakuvasta lähtevää lähiörakentamista. 1960-luvun alussa suunnitelmia tarkisteltiin ja koko alueen tarkennettu yleiskaava-luonnos oli nähtävillä 1962. Nyt rakennusoikeutta oli nostettu edellisistä. Kunta ei onnistunut yrityksistä huolimatta hankkimaan Fredrikssoneilta maata, sillä kunnan luottamusmiehillä oli niin huonot henkilösuhteet maanomistajaan, ettei tämä halunnut tehdä kunnan kanssa maakauppoja ”mistään hinnasta.” (Maisala 2008, 231–233)

Vuonna 1965 Asunto-osuukunta Haka osti pääosan Matinkylän tilan maista. Kauppasummaksi on mainittu 350 miljoonaa markkaa. (Aho, 1979?) Sopimusneuvotteluissa kunnan kanssa Haka ilmoitti tavoitteekseen saada nostettua rakennusoikeutta selvästi aiempaa enemmän. Kunnassa ilmeni kitkeryyttä maakaupoista ja osa poliitikoista vaati maiden kaavoittamista viher- ja urheilualueiksi. Tämä kanta jäi kuitenkin vähemmistöön. Alueelle laadittiin uusi kaavarunkosuunnitelma. Työtä veti arkkitehti Simo Järvinen. Liikennesuunnittelijana toimi Oy Kunnallistekniikka Ab, sittemmin Liikennetekniikka Oy.

Rakennusoikeudeksi aluerakentamissopimuksessa oli sovittu 200 000 k-m² ja asukasmäärä oli nostettu 35 000 asukkaaseen. (Maisala 2008, 233–234)

Tila jatkoi toimintaansa, vaikkakin huomattavasti pienentyneenä. Lopun alkua oli navetan palaminen vuonna 1971, jolloin karjanhoito päättyi. (Aho, 1979?) Matinkylän lähiö vähitellen kasvoi ja kaupungin tarpeet kasvoivat. Vuonna 1979 Espoon kaupunki osti ammattikouluja varten maita kartanon päärakennuksen vierestä sen länsipuolelta. Viimeinen osa Fredrikssonien sukutilasta myytiin vuonna 1985 Espoon kaupungille kun 1,33 ha tontti ja asumaton kartanorakennus ostettiin Günther Fredrikssonilta 2,9 miljoonalla markalla. Rakennus ostettiin kunnostettavaksi osaksi sen vieressä sijaitsevaa ruotsinkielistä koulukeskusta. (Länsiväylä 24.11.1985). Näin koruttomasti päättyi Mattbyn tilan tarina lopullisesti 260 vuotta tilan perustamisen jälkeen ja samalla päättyi myös satoja vuosia vanhempi maanviljelyksen historia Mattbyn kylän alueella.

Elämää Fredrikssonien tilalla

Elämästä Fredrikssonien tilalla on löydetty tietoa melko vähän. Kaupunginmuseon lehtileikekokoelmasta löytyi kaksi Väinö Pystysen haastattelua: Raila Aho, 1979 sekä Länsiväylä 12.6.1980. Vuonna 1895 syntynyt Väinö Pystynen oli Fredrikssonien tilalla entinen renki ja etumies. Haastatteluhetkellä hän on ollut 85 vuotias.

Pystynen kuvailee lehtileikkeissä Hilding Fredrikssonia mukavaksi ja työväelle reiluksi mieheksi, vaikkakin joskus viinaan taipuvaiseksi. Esimerkiksi päärakennuksen paloa 1947 hän ei juurikaan murehtinut, vaikka palon mukana tuhoutui paljon arvokasta.

Fonseenin kartta vuodelta 1750. (Fonseen, Fredrik Johan 1750)

*Ortoilmakuva Matinkylästä vuodelta 1944. Mattbyn
tilan raja on merkitty punaisella.
(Ortokuva 1944)*

Ilmakuva 1944 sekä nykyiset rakennukset ja tiestö
1:8000.

Pohjalla on ortoilmakuva vuodelta 1944. Nykyinen kantakartta on valkoisella. Kuvayhdistelmästä hahmottuu hyvin se, että Matinkylän uusi rakenne on sijoittunut metsäisille alueille lukuunottamatta Matinkylän lähiötä, joka on sijoitettu maastomuotoja juurikaan huomioidatta. Mattbyn tilan raja on merkitty punaisella.

(Ortokuva 1944 ja numeerinen kantakartta-aineisto 2012)

Kartat

Selvityksessä esitettävät kartat on asemoitu Espoon kaupungin kantan kartan päälle. Kartat on asemoitu lähtien uusimmasta kohti vanhempia, jolloin vanhempien ja epätarkempien karttojen asemoinnissa on voitu hyödyntää uudemmissa kartoissa olevia, nykyään jo hävinneitä tietoja. Uudempien karttojen mittaustiedon ollessa luotettavaa asemointiin on käytetty MicroStation Descartes -ohjelmaa Affine-muunnoksella. Vastinpisteitä on tällöin haettu vähintään 6 kappaletta karttaa kohden. Vanhempien kuten esimerkiksi Giökerin ja Brotheruksen kartat on asemoitu ilman taivuttavia muunnoksia käyttäen uudempien karttojen peltojen sijaintia pääasiassa kohdistusolettamuksena seuraavin perustein: Brotheruksen mittausryhmä on tehnyt kartoituksen mittapöydän avulla. Kartoitus perustuu kohdistuspisteisiin joihin on piirretty kohdistusjanat eri näkemäpisteistä. Brotheruksen ryhmä on todennäköisesti toiminut ajan tavan mukaisesti, eikä ole tehnyt järjestelmällistä mittausverkkoa ennen mittauksia. Tästä on seurannut vääjämättä mittausvirheitä.

Koska mittaus on luotettavampaa siellä, missä näkemät ovat hyvät, on tässä työssä päädytty asemointiin ilman taivutuksia. Yksittäiset peltoalueet ja niitä ympäröivät aidat ovat todennäköisesti 1:8000 mittakaava huomioiden oikean kokoisia ja muotoisia. Niiden keskinäinen sijainti saattaa olla jo epätarkempi. Mutta esimerkiksi kylien rajat ovat näkemien ulkopuolella, eikä niiden sijainti niin ollen ole Mattbyn sijainnin digitoinnin kannalta relevanttia. Vaikka taivuttavaa muunnosta ei tehty, pidämme asemointia kuitenkin kohtalaisen luotettavana, koska peltojen muodot ja jokien ja teiden sijainnit osuvat

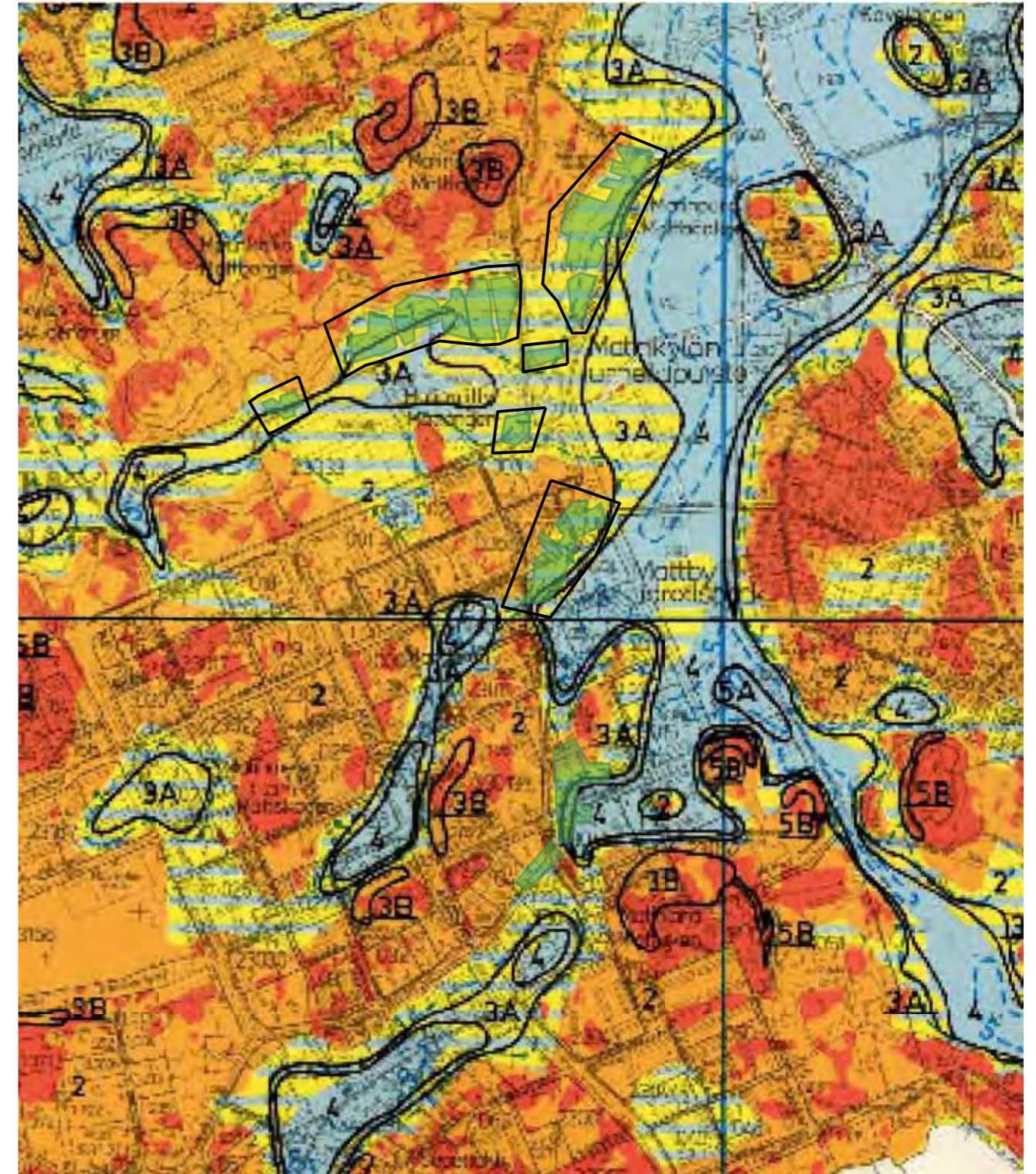
yllättävän hyvin paikalleen. Brotheruksen kartta on piirretty mittakaavaan 1:8000. Giökerin kartta on mittakaavassa 1:4000. Varsinaisia mittauskonsepteja ei tässä yhteydessä ole pyydetty digitoitavaksi. Ne ovat raportin teon yhteydessä olleet talletettuna kansallisarkiston Jyväskylän toimipisteeseen. Mittauskonseptien avulla olisi todennäköisesti mahdollista tehdä perusteellisempi analyysi kartoituksen luotettavuudesta.

Uusin, ennen nykyistä Matinkylää tehty Gräsa - Mattbyn asuntoalueen 8-osainen kartta on varsin hyvä lähtökohta Mattbyn kylän maisemarakenteen ja historian tutkimiselle. Kartta on nykyisessä Espoon käyttämässä koordinaatistossa. Osa pyykkinumeroista puuttuu, mutta yhteneväisyys digitaalisen kantan kartan kanssa on huomattava. Kartasta pysyy hyvin hahmottamaan Matinkylän kantan alueen maisematilan ja siihen vähitellen sekoittuvan ja kasvavan pientalorakentamisen. Kartan korkeustietoja voi pitää autenttisina. Vertailu nykyisiin täyttöihin on helppoa. Pelto erottuvat metsämaasta. Tonttijako on osin nykyinen. Gräsa-Mattby asemoitiin paikalleen kuuden vastinpisteen affine-muunnoksella.

Suurimittakaavaiset seutukartat on pääsääntöisesti koostettu tarkempien karttojen tiedoista. Näitä tehdessä tulkintoja on tehty vapaammin, mutta esitystapa on kehittynyt. Tästä seuraa helposti virheellinen tulkinta, että esimerkiksi Senaatin kartta vuodelta 1871 olisi tarkempi kuin edeltäjänsä. Näin ei välttämättä kuitenkaan ole. Esimerkiksi metsäalueet eivät mielestämme vastaa todellisia ja nyppylöiden korkeustiedot on tulkittu suhteellisen vapaasti.

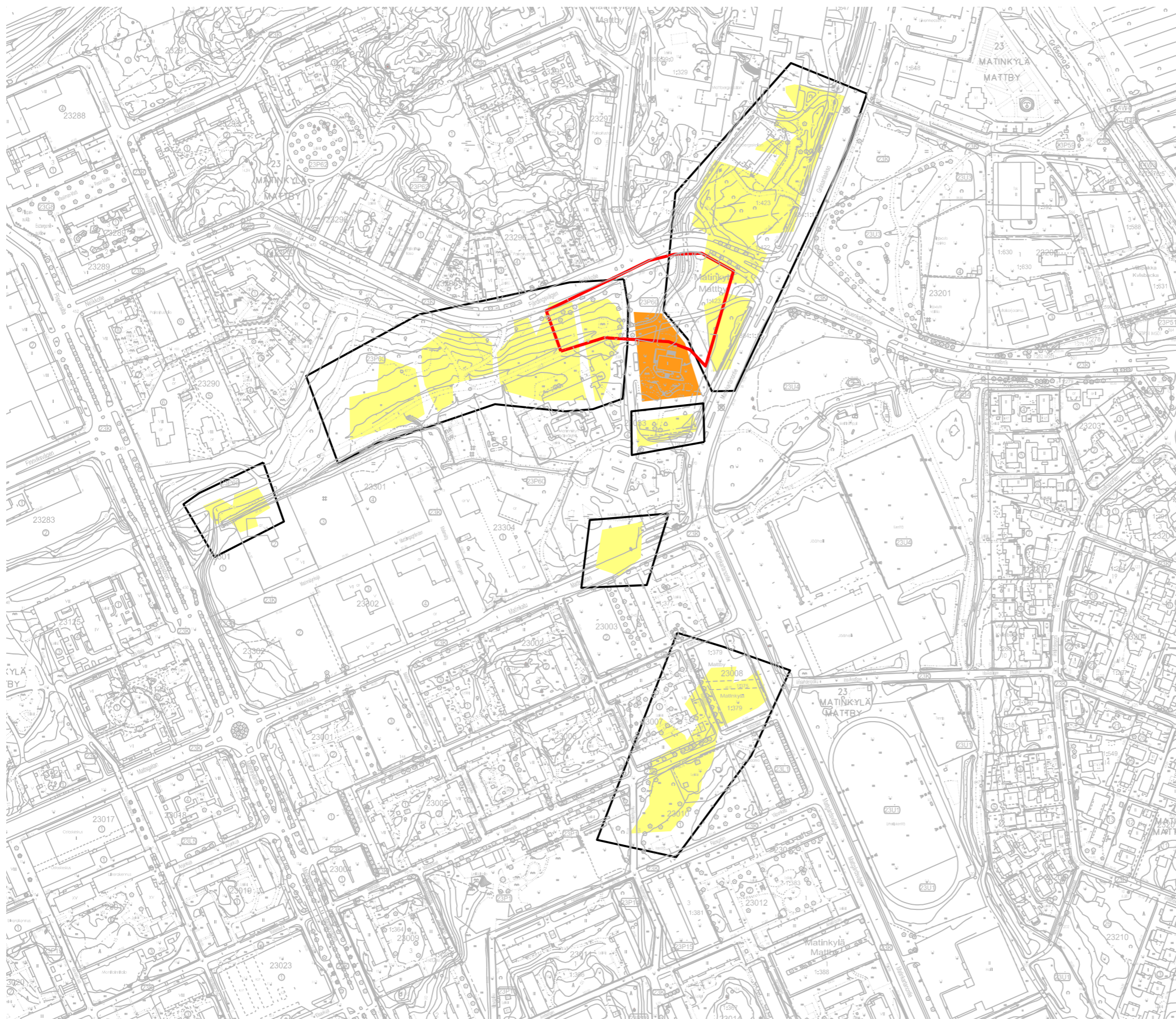
Pohjalla on Espoon karttapalvelusta otettu maaperäkartta. Sen päälle on piirretty Samuel Brotheruksen vuonna 1695 mittaamat peltojen sijoitus, kun tässä työssä on niiden oletettu sijaitsevan. Pelto asettuvat mahdollisimman korkeaan maaston kohtaan, mutta ulottumatta kuitenkaan kallioiselle alueelle. Mittakaava 1:8000.

(Maaperäkartta 2012 ja peltojen osalta Brotherus, Samuel 1695)

Vasemmalla Brotheruksen kartta vuodelta 1695 alkuperäisessä mittakaavassaan 1:8000. Oikeanpuoleisen maaperävertailun rajausta on merkitty vihreällä suorakaiteella.

(Brotherus, Samuel 1695)

Brotheruksen kartan pellot siirrettynä nykyisen Espoon kantakartan päälle. Punainen viiva näyttää rajauksen, jolla Museoviraston muinaismuistorekisterin mukaan sijaitsee Mattbyn keskiaikainen kylä. Oranssi väri kuvaa kylän paikkaa. Brotheruksen kartassa ei kylän paikkaa ole rajattu, vaan se on merkitty talon kuvalla.

(Numeerinen kantakartta-aineisto 2012 ja Brotherus, Samuel 1695)

Giöker ja nykyinen rakenne 1:4000.
Pohjalla on Giökerin mittaus vuodelta 1733. Vanhat
pellot sijaitsevat Nelikkotien kohdalla sen eteläpuolella.
(Numeerinen kantakartta-aineisto 2012 ja Giöker, Adam 1733)

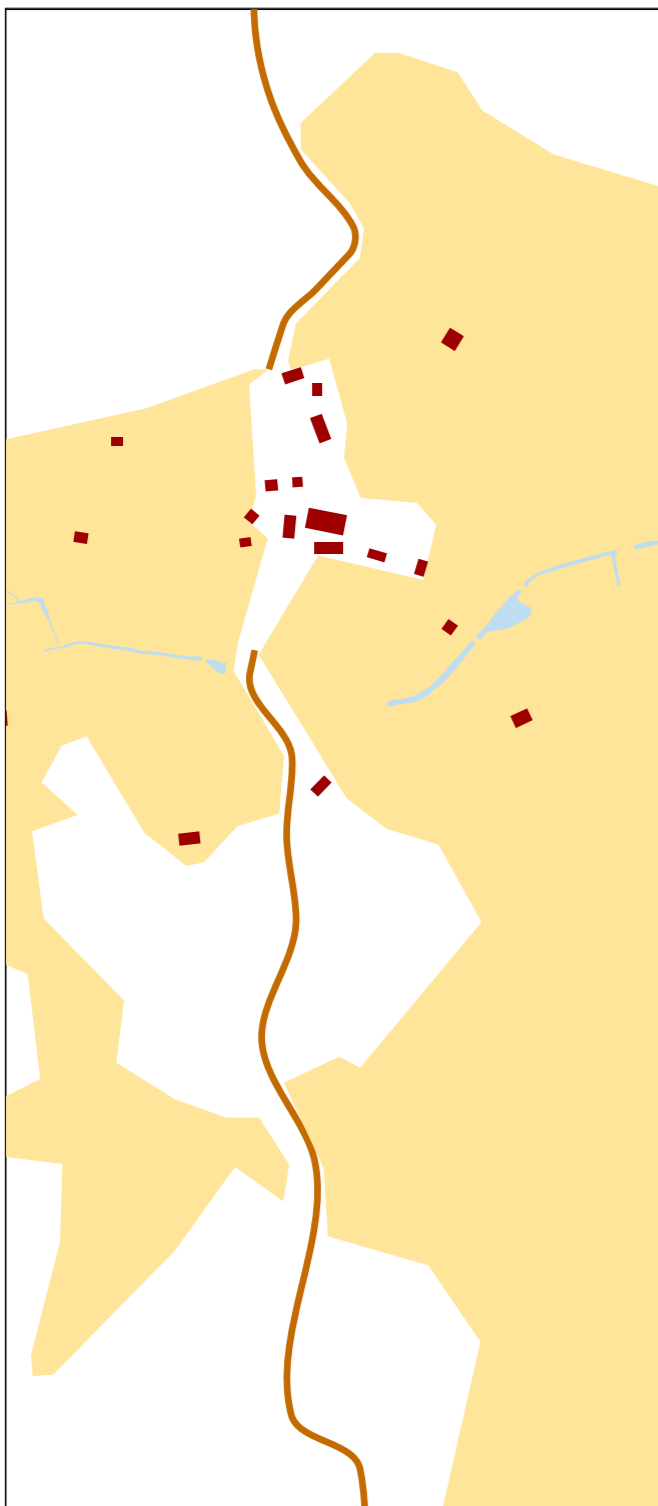

Isojakokartta vuodelta 1774.
(Hagström, Carl 1774)

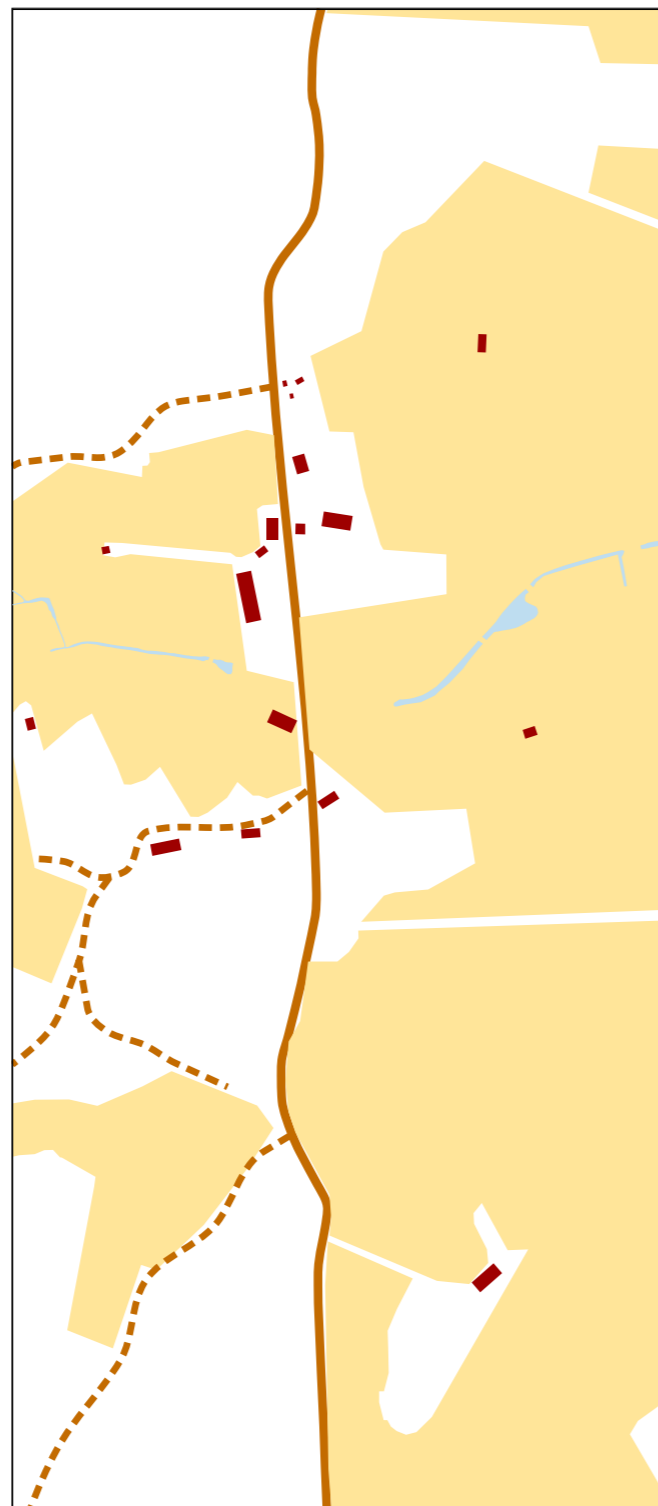

*Isojako ja nykyinen rakenne 1:8000.
Pohjalla on Isojakokartta vuodelta 1774. Iirislahden
pientaloalue ja Haukilahti erottuvat hyvin metsäisillä
alueilla. Nelikkotien pohjoispuolen rakennukset sijait-
sevat metsäkukkulan reunalla. Maisematila erottuu
avoimena.*

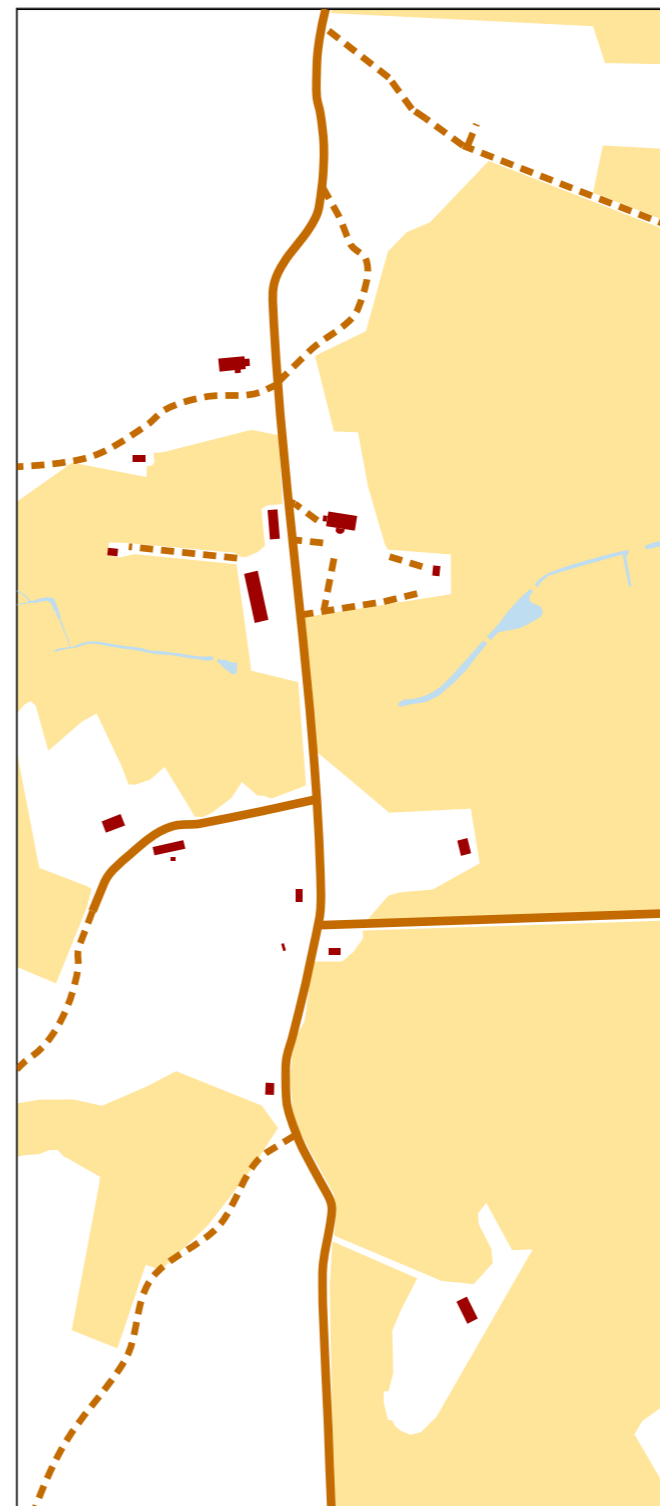
(Numeerinen kantakartta-aineisto 2012 ja Hagström, Carl 1774)

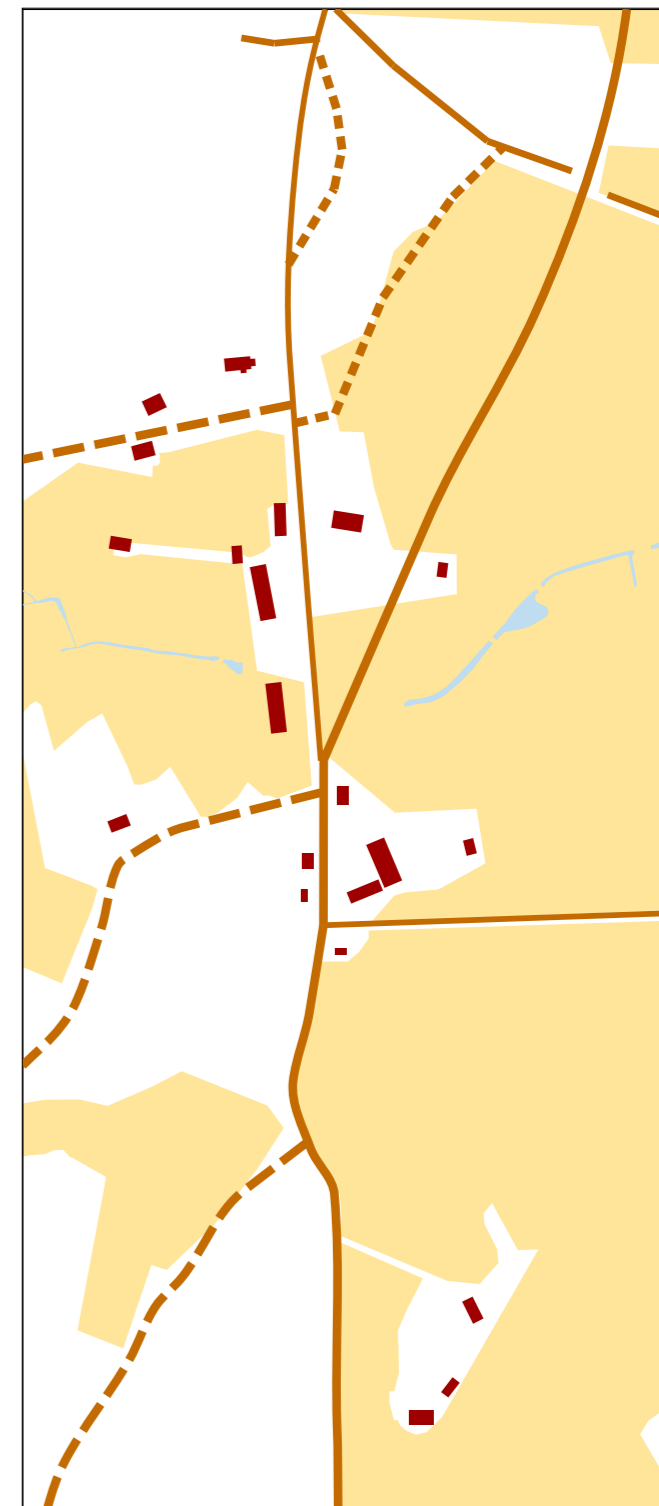
Tiestö ja rakennukset Matinkylän ympäristössä 1872.
 (Perustuu: Senaatin kartasto 1872). Pohjois-eteläsuuntainen
 Mattbyn pihapiirin läpi kulkeva ja nuottaniemeen joh-
 tava tie näkyy myös jo kuninkaan tiekartastossa vuodel-
 ta 1790 (Harju & Lappalainen 2010).

Tiestö ja rakennukset Matinkylän ympäristössä 1929.
 (Perustuu: Lohkomiskartta 1929)

Tiestö ja rakennukset Matinkylän ympäristössä 1939.
 (Perustuu: Kartoitus kaavoitustyön pohjaksi 1938 - 1941)

Tiestö ja rakennukset Matinkylän ympäristössä 1967.
 (Perustuu: Peruskartta 1967)

Mattbyn maiseman muutos

Tiestö

Matinkylän alueen tielinjaukset ovat nykyään muuttuneet lähes täydellisesti jos niitä vertaa vuoden 1938 tilanteeseen. Vuonna 1938 tiestö oli vielä osa maa-seutu-Espoota. Näyttäisi siltä, että niinkin myöhään kuin vielä vuonna 1938 osa teistä on keskiaikaista perua. Joitakin vanhoja fragmentteja tästä on silti vielä löydettävissä nyky-Matinkylästä. Kuten muuallakin Suomessa on ollut tapana, päatie on kulkenut Mattbyn tilan ja pihan läpi. Tilalta pohjoiseen vievästä tiestä on vieläkin näkyvissä fragmentti kevyenliikenteen väylän koukkauksena Matinsyrjän ja Matinkallion risteuksen kohdalla. Etelään vievän keskiaikaisen tien pohja näkyy nyky-Matinkylän diagonaalisti halkaisevana Nestorinpolku-nimisenä kevyenliikenteen väylänä. Tie on vienyt rannassa sijaitsevalle Mattbyn tilaan kuuluvalla torpalle. 1960-luvun lopussa tehtiin päärakennuksen itäpuolelle Matinkartanontie. Tämä rikkoi asetelman, jossa tilan päärakennus hallitsi maisemaa. Vanha yhteys etelästä pohjoiseen kuihtui kevyenliikenteen väyläksi ja kartano joutui sivuasemaan. Irislahden polku jäähallin edessä on esitetty vuoden 1938 kartassa.

Pellot

Keskiajalta jatkunut viljely näkyi vuoden 1938 kartassa vielä lähes autenttisena. 1900-luvun kartoissa peltoja ei erotella niittyistä, mutta on ilmeistä, että jo keskiajalla on viljava ja tasainen maa raivattu pelloksi. Peltojen sijainti ei siis ole muuttunut. Peltojen rajoista on mahdollista tehdä johtopäätöksiä varhaisempien karttojen tulkinnessa. Jo vuonna 1695 Brotheruksen mittauksen aikana todettiin, että ”autiomaan lisäksi mitään pelloksi tai niityksi raivattavaa ei enää ollut”. Brotheruksen kartasta voi kuitenkin todeta, että arvokkaat pellot ovat sijainneet hieman ylempänä niittyjen ollessa tulvalle alttiimmalla alueella.

Ilmakuva 1943

1940-luvun alussa otettu ilmakuva näyttää selkeästi kulttuurimaiseman ja metsän eron. Maisematila näyttäytytään ikäänkuin kolmihaaraisena tähtenä.

Kylän talot kartoissa

Yksikään tarkempi kartta ei esitä Mattbyn kylästä yhtä taloa enempää. Aiemmin on tulkittu, että maanmittarit olisivat hyväksyneet sen tilanteen, että Mattbyn muut kolme taloa ovat olleet autoita tai pahasti rappiolla. Yleensä talon merkitseminen kartalle tarkoittaa tilakokonaisuutta, johon kuuluvat tallit, ladot, saunat jne. Suuripiirteisimmissä kartoissa kuten Kuninkaan kartastossa vuodelta 1776-1805 Mattby on esitetty talorykelmänä, mikä tietenkin on kuvannut tilannetta havainnollisemmin.

Kylän rajat

Mattbyn kylän rajat näkyvät varhaisemmilla kartoilla hyvin. Giökerin karttaan vuodelta 1733 on merkitty katkoviivalla peltoalueelle rajoja. Nämä noudattavat myöhempiä Mattbyn tilan rajoja. Isojakokartassa on tarkistettu omistuksia metsäalueilla. Myös pitäjänkartalla vuodelta 1840 kylän rajat näkyvät hyvin. Sen sijaan Fonseenin kartassa vuodelta 1750 kylän rajoja ei näy.

Tulkintaa

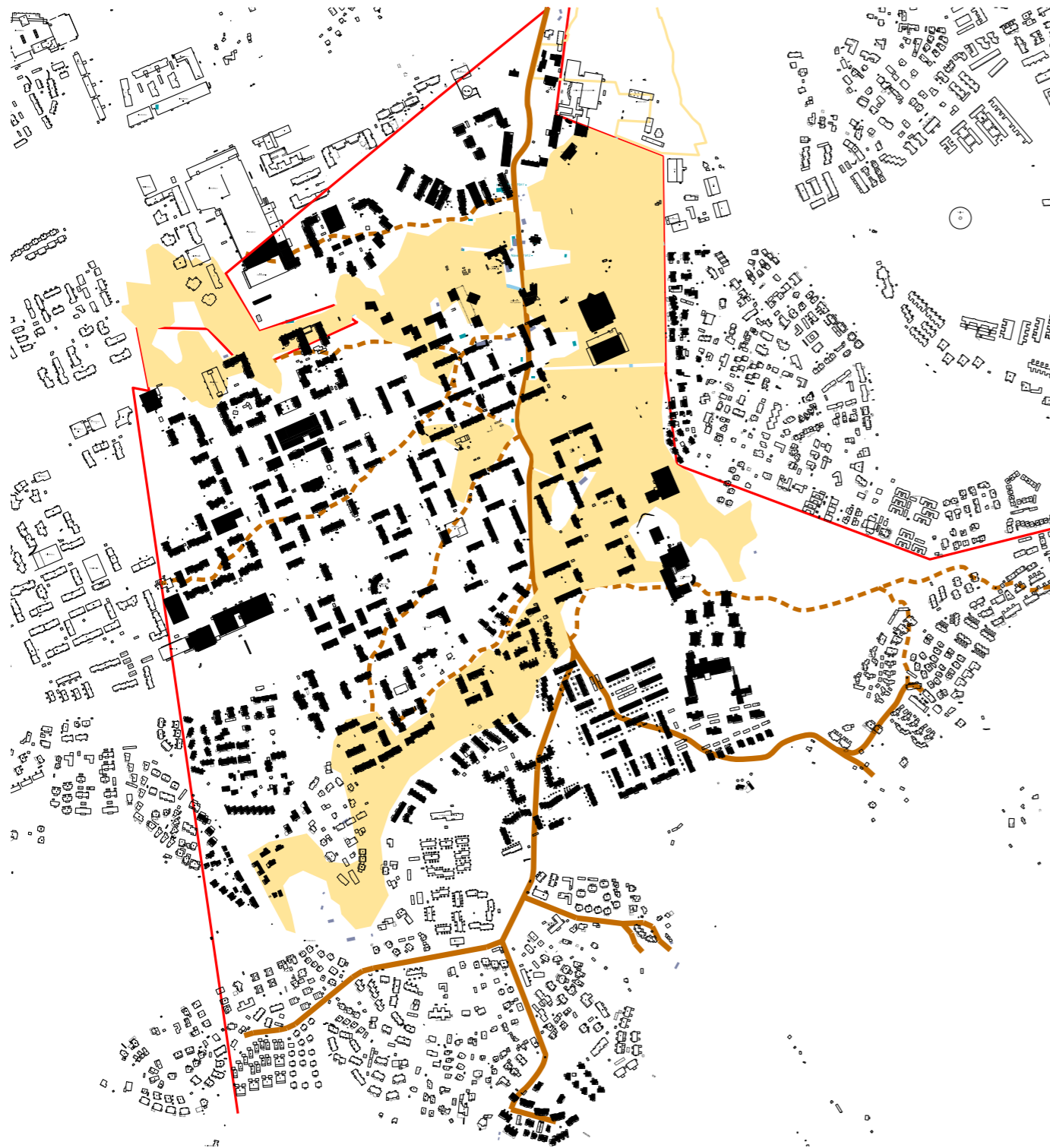
Brotheruksen kartan asemoinnista nykyisen kartan päälle voi tehdä seuraavia huomioita: Matinkylän tilan päärakennus sijaitsee keskiaikaisen kylän paikalla. Rakennuksen pohjoispuolella on alueita, joilla saattaa olla jäänteitä keskiaikaisesta kylästä. Muinaismuistorekisterin mukainen rajaus herättää kysymyksiä.

Mattbyn keskiaikaisen kylän alkuperäiset pellot ovat olleet viljelyksessä tai niittynä luultavasti 1970-luvulle asti. Pellot eivät kuuluneet Hakalle myytyyn alueeseen. Maa on pengerrytetty 2000-luvun alussa Nelikkotietä varten. Nelikkotien täytöt on tehty vanhojen peltojen päälle. Matinniitty -puisto on osin keskiaikaisten peltojen paikalla.

Maisematila on silti havaittavissa koska Nelikkotien uudet asuinrakennukset on sijoitettu Nelikkotien pohjoispuolen metsäiselle kukkulalle.

Rannassa oleva torppa (Sepettorppa) on valitettavasti purettu.

Huomion arvoinen havainto Senaatinkartasta on kartanon huomattava asema vuoden 1800-luvun puolessa välissä. Pihapiiriin on merkitty puurivi etelään vievän tien varteen.

Kuva näyttää, mille kohdille Mattbyn 1920-luvun lopun pellot, rakennukset ja tiestö ovat sijoittuneet suhteessa nykyiseen Matinkylään. (Lähde 1920-luvun tietojen osalta: Lohkomiskartta 1929. Lähde nykytilan osalta: Numeerinen kantakartta-aineisto 2012)

Suurmaiseman muutosprosessi 1695–2011

1695

Pohjana Samuel Brotheruksen laatima kartta vuodelta 1695.

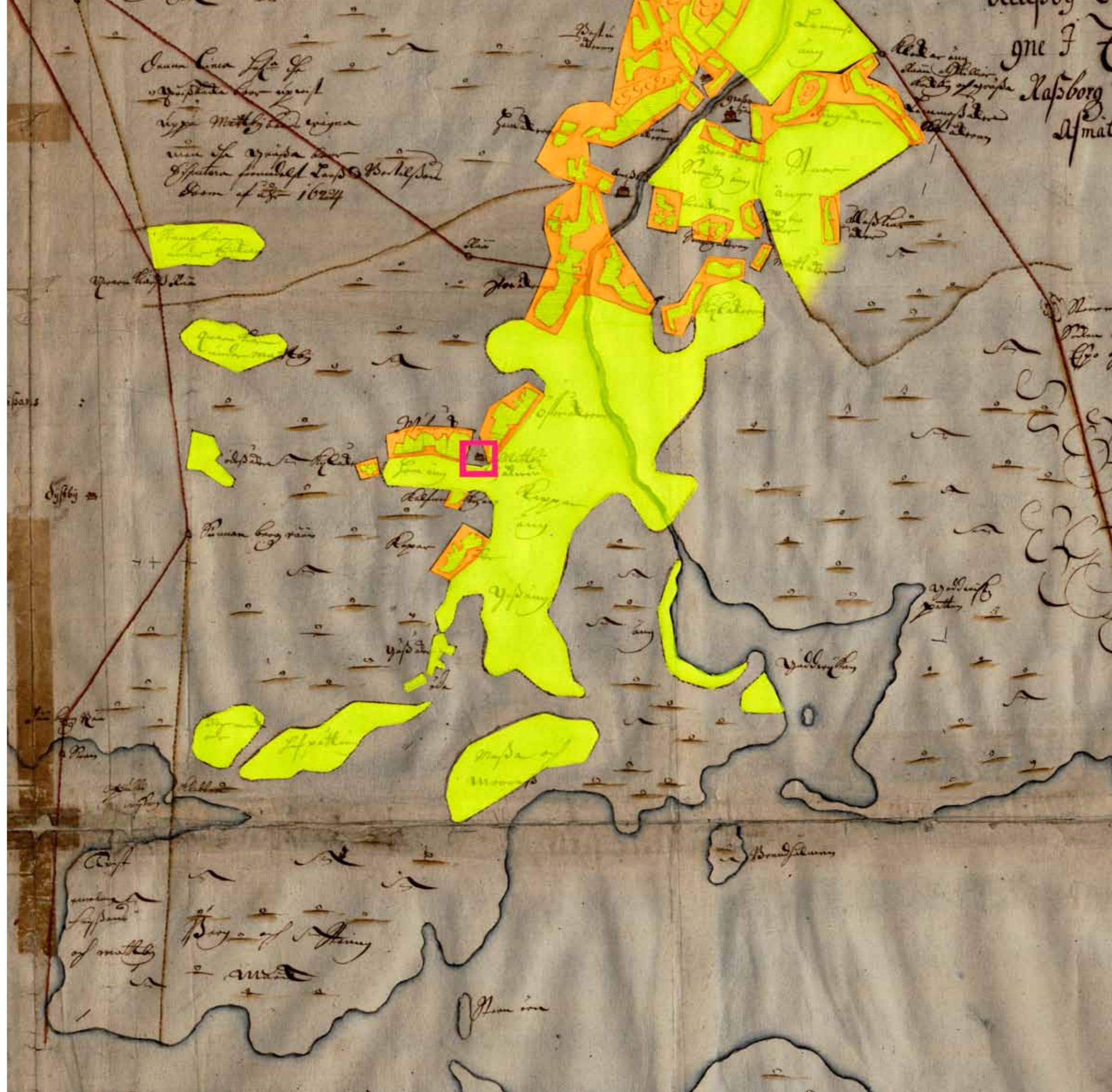
Mattbyn (Matinkylän) sijainti on merkitty karttaan lisätyllä punaisella neliöllä. Pohjoisempaan kartalla näkyvät myös Kvisbacka ja Gräsa.

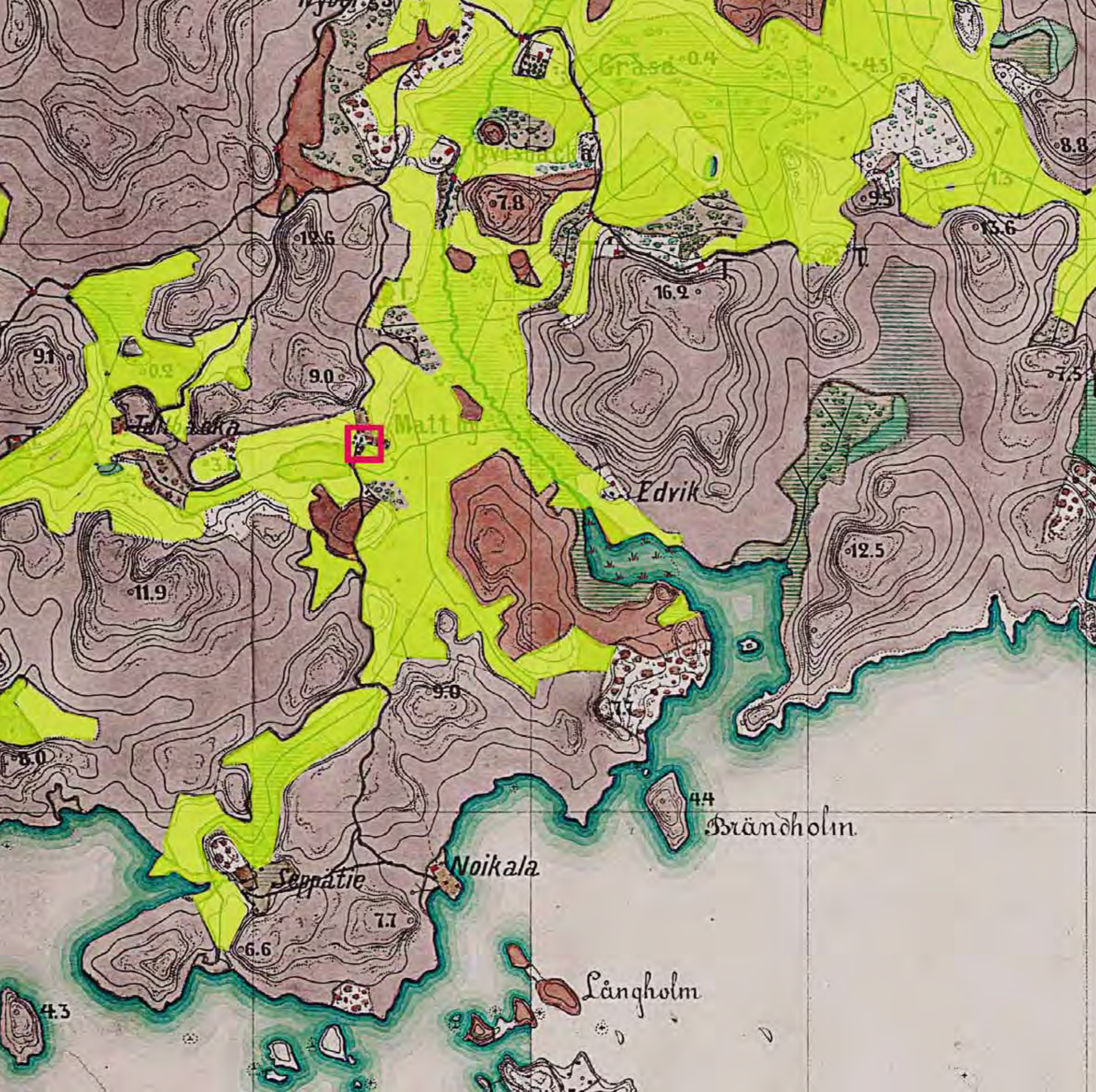
Kartan päälle lisätty kellanvihreä väri osoittaa ne alueet, jotka ovat kartan mukaan olleet tuolloin peltoa tai niityä, eli avointa maisematilaa.

Kuvaan on lisäksi korostettu oranssilla värillä alueet, jotka ovat kartan mukaan olleet aitausten sisälle jäävää, mutta peltoalaan kuulumatonta maata. Pellot ovat olleet erotettuina niityistä aitauksilla, jotta ne olivat suojassa laiduntavilta eläimiltä. Tuntuu todennäköiseltä, että suuri osa aidatusta alueesta on myös voitu lukea osaksi avointa maisematilaa.

Mattby sijaitsi laajan pohjois-etelä-suuntaisen avoimen maisematilan länsireunalla, ja niityt ja pellot ulottuivat kylän kohdalla jo tällöin myös sen länsipuolelle.

(Brotherus, Samuel 1695)

1871

Pohjana Senaatin kartaston karttalehti Matinkylän kohdalta. Kartoitus tehty vuosina 1871-1872.

Kuvassa on kellanvihreällä korostettu alueet, joiden voi karttamerkintöjen perusteella tulkita olleen peltoa tai avointa (puutonta) niittymaisemaa 1870-luvun alussa. Matbyn tilakeskuksen välittömässä läheisyydessä avoin maisematila näyttäisi pysyneen hahmoltaan jotakuinkin samanlaisena kuin se oli ollut 185 vuotta aiemmin. Pellot ja niityt ovat kuitenkin laajentuneet erityisesti Matbyn länsipuolella. Avoin maisematila jatkuu nyt Kvisbackan kylän puolelle myös Matbyn länsipuolella. Kuvan yläosassa näkyy Gräsån kartanon itäpuolella aukeava laaja avoin maisematila, joka jatkuu kuvan ulkopuolelle itäsuunnassa nykyiseen Tapiolaan asti, sekä myös pitkälle pohjoiseen.

Matbyn alueella pelto-/niittyvyöhyke jatkuu yhtenäisenä Nuottaniemeen asti.

(Senaatin kartasto 1872)

1944

Pohjana puolustusvoimien ilmakuva vuodelta 1944. Pellot ja niityt on korostettu kellanvihreällä värillä. Verrattuna 1870-luvun alun tilanteeseen, Mattbytä ympäröivän suurmaiseman peltujen ja niittyjen ala on yhä kasvanut jonkin verran. Voi olettaa, että 1940-luvulla Etelä-Espoon pelloala on ollut suurimmillaan, sillä toisen maailmansodan jälkeen Espooseen alettiin aiempaa laajamittaisemmin palstoittaa rintamamiesten ym. pientaloalueita sekä pian laatia ensimmäisiä lähiösuunnitelmiakin.

Kuvassa näkyy itä-länsi-suuntaisesti kulkeva, vuonna 1938 valmistunut Jorvaksentie, joka käytännössä mahdollisti Etelä-Espoon laajamittakaavaisemman asuttamisen toisen maailmasodan jälkeen.

Mattbyn tilakeskuksen itäpuolella (päärakennuksesta itäkaakkoon) sijaitsevalle, pellon toisella puolella olevalle metsäalueelle on rakennettu ensimmäiset omakotitalot. Jorvaksentien varressa voi pitkin matkaa erottaa vastaavanluonteista harvaa pientalorakentamista.

Etelässä, lähellä merenrantaa, erottuu Nuottaniemen ja Nokkalan alueiden huvila-alueiden rakentuminen.

Polveileva, metsäsaarekkeiden täplittämä pelto- ja niitymaisema jatkuu Mattbystä katkeamattomana aina nykyiseen Suvikumpuun asti, joka sijaitsee kuvan koillisnurkassa, sekä pitkälle pohjoiseen.

(Ortokuva 1944)

1967

Pohjana peruskartta vuodelta 1967

Kuvassa on korostettu kellanvihreällä värillä ne alueet, jotka karttamerkintöjen mukaan ovat olleet peltoa, puutonta niittyä tai puutarhaa.

Jorvaksentie on levennetty 1960-luvun kuluessa moottoritieksi, ja Matinkylän kohdalle on tehty liittymä tulevaa lähiötä varten. Jorvaksentien pohjoispuolelle on rakentumassa itä-länsisuuntainen rinnakaistie, nykyinen Merituulentie.

Uusi tie Matinkylän eteläosista liittymälle (nykyinen Matinkartanontie – Gräsanlaakso) on linjattu kulkemaan kartanorakennuksen itäpuolitse, pellon poikki. Avointa maisematilaa pilkkoo uusien teiden lisäksi rakentaminen. Peltomaata ja niittyjä on palstoitettu rakennusmaaksi sekä Matinkylän että Kvisbackan alueilla. Näiden alueiden laajamittaisemman ja kokonaisvaltaisemman rakentamisen hahmottelu alkoi jo 1950-luvulla, mutta 1960-luvun loppupuolella siunauksensa saaneet suunnitelmat maankäytöltään tehokkaasta, teollisesti toteutettavasta Matinkylän lähiöstä, sekä Jorvaksentien pohjoispuolelle sijoittuvasta Olarista, ovat vuonna 1967 vielä suunnittelijoiden pöydillä.

Haukilahden alue on tässä vaiheessa rakentunut jo pitkälle.

(Peruskartta 1967)

2011

*Pohjana Espoon kaupungin ortoilmakuva vuodelta 2011
Kuvassa on korostettu kellanvihreällä värillä ilmaku-
vasta erottuvia istutettuja avoimia ulkotiloja. Näiden
joukossa on myös pieniä fragmentteja entisestä pelto- ja
niittymaisemasta.*

*Matinkylän kartanon paikka on merkitty kuvaan pu-
naisella neliöllä.*

(Ortokuva 2011)

2. TILAKESKUS JA PUUTARHA

Mattbyn tila ja rakennukset

Espoon vanhasta rakennuskannasta tiedetään, että Isonvihan jälkeen rakennetut pitkäköt, matalat paritupatyypiset asuinrakennukset ovat olleet huomattavasti yleisempiä kuin naapurikunnissa. Vielä 1800-luvun loppupuolelle tämä talotyyppi oli vallitsevana, eikä esimerkiksi Helsingin empiretyyli levinnyt talonpoikaisrakennusten keskuuteen. Vuonna 1890 raivonnut myrsky ”Augustistormen” kaatoi tukkipuuta yli tarpeen, mikä johti vilkkaaseen uudis- ja laajennusrakentamiseen ja työlliseen murrokseen. Asuinrakennuksista alettiin tehdä aikansa tyyliä noudattelevia kaksikerroksisia taloja. (Härö 1984, 10).

Mattbyn tilan hävinneistä rakennuksista ei ole tallessa piirustuksia. Joidenkin rakennusten ulkoasu on kuitenkin arvioitavissa vanhojen valokuvien perusteella. Hävinneiden rakennusten sijoittelu näkyy 1900-luvun kartoissa.

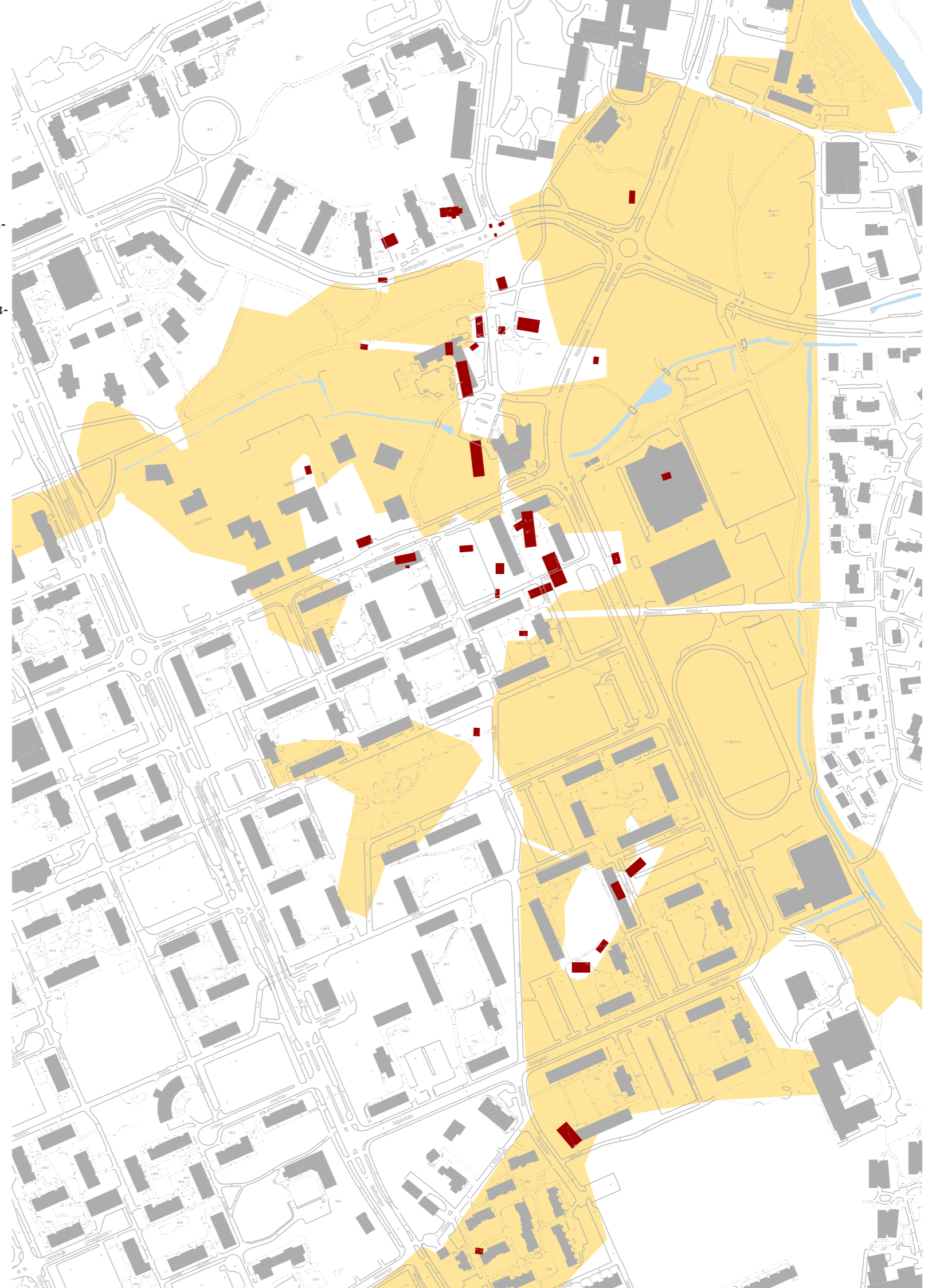
Vuoden 1929 lohkomiskartassa tilan alueella on kolmisenkymmentä rakennusta. Kartta ei erottele käyttötarkoituksia. Vuoden 1967 peruskartasta laskien tilan alueella on enää 25 rakennusta. Näistä seitsemän on merkitty lämmitetyiksi käyttörakennuksiksi. Muut ovat navettoja, aittoja tai muita vastaavia hyötyrakennuksia. Osa tilasta on tällä välillä myyty ja myydylle alueelle jäänyt rakennuskanta on hävinnyt ja korvautunut uusilla asuinrakennuksilla. Nykyään Matinkylän tilan alueella on yli tuhat rakennusta.

Myös 1900-luvun kartat poikkeavat toisistaan. Voidaan todeta, että lähes ainoastaan navetta ja päärakennus, sekä eräät pienemmät rakennukset näkyvät jokaisella kartalla identtisesti. Maatiloilla hyötyrakennuksia rakennetaan ja puretaan nopeassa tahdissa, mutta syy karttojen eroissa on varmasti myös kartografiassa. Viereisen sivun kartalla on kooste ja tulkinta eri aikakausien kartoilla ja ilmakuvissa näkyvistä rakennuksista. Rakennukset keskittyvät etelään menevän tien varrelle. Tilakeskus on päärakennuksen ympärillä. Vieressä on lähellä talli ja navetta. Kuivaamo ja saha sijaitsevat oletettavasti etelämpänä, pienenä ryhmänä nykyisen Matinkujan itäpäässä. Erillinen rakennusryhmä, oletettavasti asuinrakennuksia sijaitsee Nestorinpolun itäpuolella, Akselinpolun paikkeilla.

Edellisen sivun kuva: Mattbyn tilan päärakennus pohjoisesta (Espoon kaupungin-museo foto Heimo Parkkari 1958)

Seuraavan sivun kuva: Mattbyn tilan päärakennus etelästä (Espoon kaupungin-museo foto Heimo Parkkari 1958)

Kooste Mattbyn tilan rakennuksista eri aikakausilla. 1:4000

Kartanon rakennuskantaa 1950 - ja 1960 - lukujen vaihteessa

Espoon kaupunginmuseo / Heimo Parkkari 1958

Esbo hembygdsförening n. 1962

Sauna?

Rakennusvuosi tuntematon

Ei näy vuoden 1929 kartassa

Vuonna 1938 kaavoituksen pohjaksi tehdyssä kartoituksessa merkitty talousrakennukseksi. Katolla erottuu selvästi savupiippu.

Näkyvä vielä vuoden 1960 peruskartassa.

Lato

Rakennusvuosi tuntematon

Vuonna 1938 kaavoituksen pohjaksi tehdyssä kartoituksessa merkitty talousrakennukseksi

Työväen tupa?

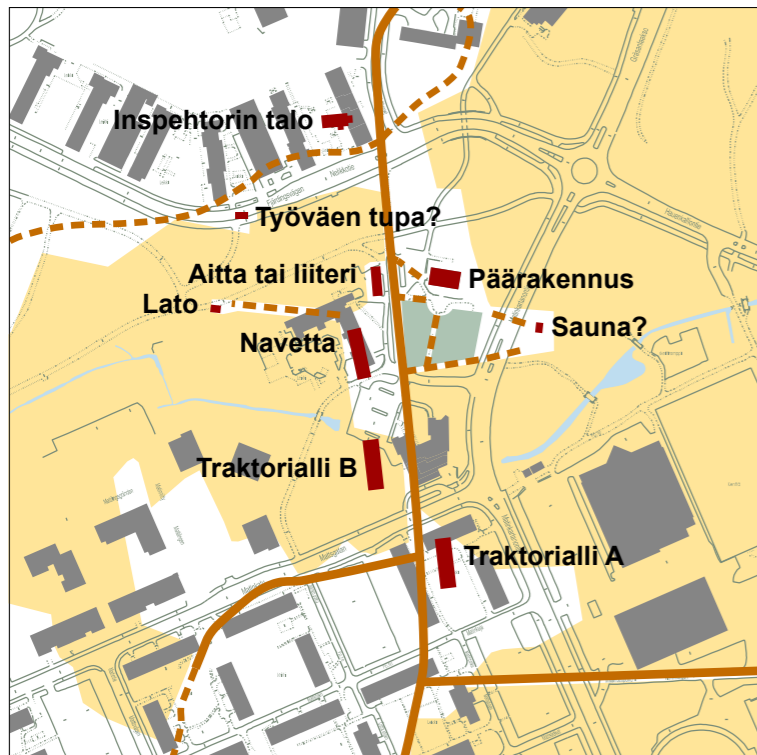
Rakennusvuosi: ?

Vuonna 1938 kaavoituksen pohjaksi tehdyssä kartoituksessa merkitty asuinrakennukseksi

Traktoritali B ?

Rakennusvuosi: 1960 -luku

Tien länsipuolella sijaitseva talli on lähes identtinen hieman varhaisemmassa Paikkarin viistokuvassa vuodelta 1958 kuvassa olevan tallin kanssa. Tässä kuvassa varhaisempi on purettu ja maa on tasoitettu. Olisiko niin, että tallille on nyt katsottu parempi paikka?

Espoon kaupunginmuseo / Heimo Parkkari 1958

Navetta ja talli

Rakennusvuosi 1912, paloi 1971.

Talli on ilmeisesti sijainnut navetan kanssa saman katon alla: ”Ladugården av stock är byggd 1912 för 35 kor och 3 hästar.” (Suuri maatilakirja -Lantgårdar i Finland III, 1965. Kustannustuote, Helsinki)

Vuonna 1931 30 lehmää ja 8 hevosta, vuonna 1965 35 lehmää ja 3 hevosta.

Hirsirakenteinen.

Aitta tai liiteri?

Rakennusvuosi

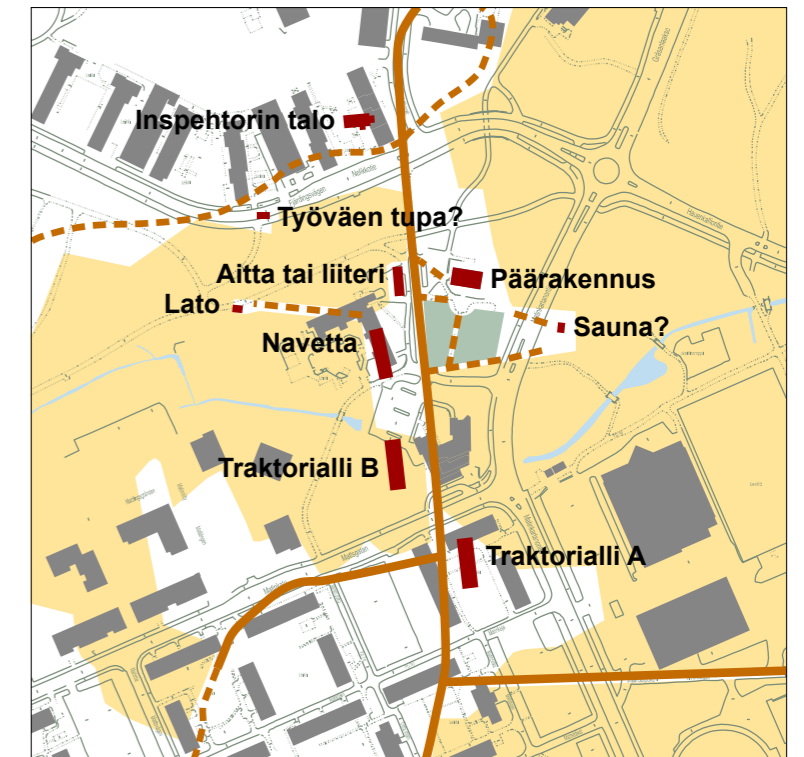
Vuonna 1938 kaavoituksen pohjaksi tehdyssä kartoituksessa merkitty talousrakennukseksi

Inspehtorin talo

Rakennusvuosi 1947

(6 huonetta), purettu todennäköisesti vasta vuoden 1986 jälkeen.

Espoon kaupunginmuseo / Heimo Parkkari 1958

Tunnistamaton rakennus Kuivaamo?

Rakennusvuosi

Vuonna 1938 kaavoituksen pohjaksi tehdyssä kartoituksessa merkitty talousrakennukseksi

Rakennusvuosi tuntematon, ilmestynyt 26.08.1944 - 06.05.1950 ilmakuviin. Vuoden 1944 ilmakuvassa rakennuksen paikalla on vaalea alue, mahdollisesti pienempi rakennus

Saha?

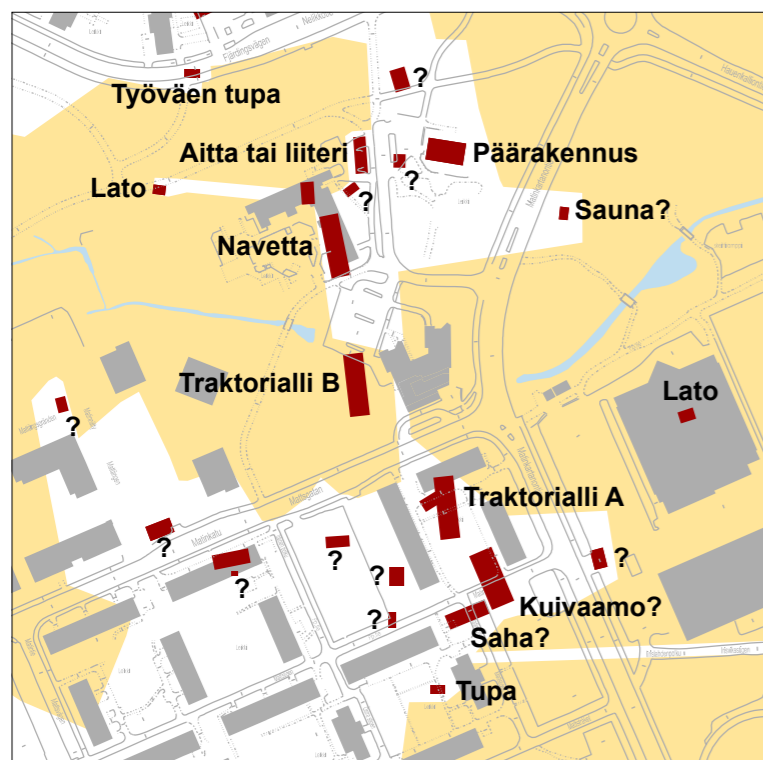
Rakennusvuosi tuntematon

Ei näy vuonna 1938 kaavoituksen pohjaksi tehdyssä kartoituksessa, mutta näkyy vuoden 1944 ilmakuvassa

Traktoritali A?

Rakennusvuosi

Espoon kaupunginmuseo / Heimo Parkkari 1958

Tupa

Rakennusvuosi tuntematon

Vuonna 1938 kaavoituksen pohjaksi tehdyssä kartoituksessa merkitty asuinrakennukseksi

Maitolaituri

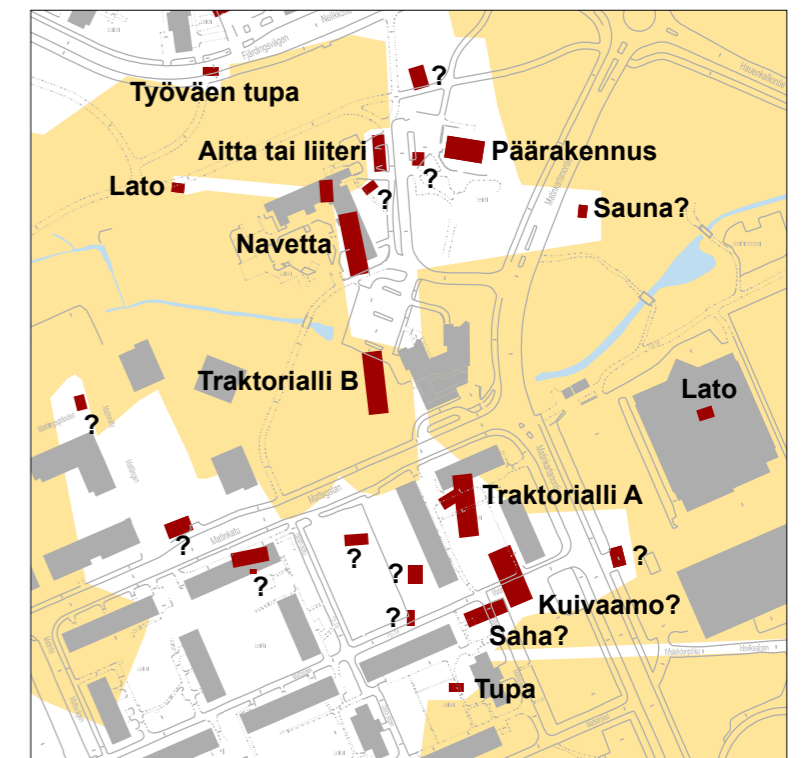
Rakennusvuosi tuntematon

Tunnistamaton rakennus

Rakennusvuosi tuntematon

Vuonna 1938 kaavoituksen pohjaksi tehdyssä kartoituksessa merkitty talousrakennukseksi

Matinkylän kartanon puutarha

Selvityksestä

Tämä tutkimus on suoritettu talvella ja keväällä 2011 - 2012. Vuodenajasta johtuen kenttätyöt ovat olleet vähäisiä ja tutkimusta ei voida puutarhan osalta pitää kattavana selvityksenä sen säilyneisyydestä. Kasvilajistoon ei oteta tässä selvityksessä lainkaan kantaa. Puutarhasta on löytynyt hyvin vähän arkistomateriaalia ja tiedot aikaisemmista vaiheista perustuvat kouralliseen valokuvia, ja siihen mitä vanhoista kartoista on voinut päätellä. Ainoa löytynyt suunnitelma on vuoden 1986 asemapiirros tilanteesta, jossa pääarakennus on muutettu koulukäyttöön. Ainoa löytynyt kirjallinen lähde on työselitys vuoden 1986 muutostöistä.

Historia

Puutarhan muoto (rajaus) noudattelee peltojen, laidunten ja niittyjen rajausta, joka on pysynyt hyvin samankaltaisena 1600-luvulta asti. Tie on kulkenut pääarakennuksen länsipuolelta ainakin 1700-luvulta asti, vaikka sen linjaus onkin hieman suoristunut vuosien varrella. Pääarakennuksen paikka on todennäköisesti pysynyt samana ainakin 1800-luvulta asti. Silloin pihapiirissä on ollut huomattavasti enemmän rakennuksia ja nykyisen pääarakennuksen paikalla ollut rakennus on aitojen ja muiden rakennusten kanssa muodostanut suljetun pihan. Tien varressa nykyisen pääarakennuksen eteläpuolella on ollut ilmeisesti puukujanne (Senaatinkartasto 1872). 1800-luvulta ei ole tietoa siitä, onko pihapiirin yhtey-

dessä ollut muuta kuin hyötyistutuksia.

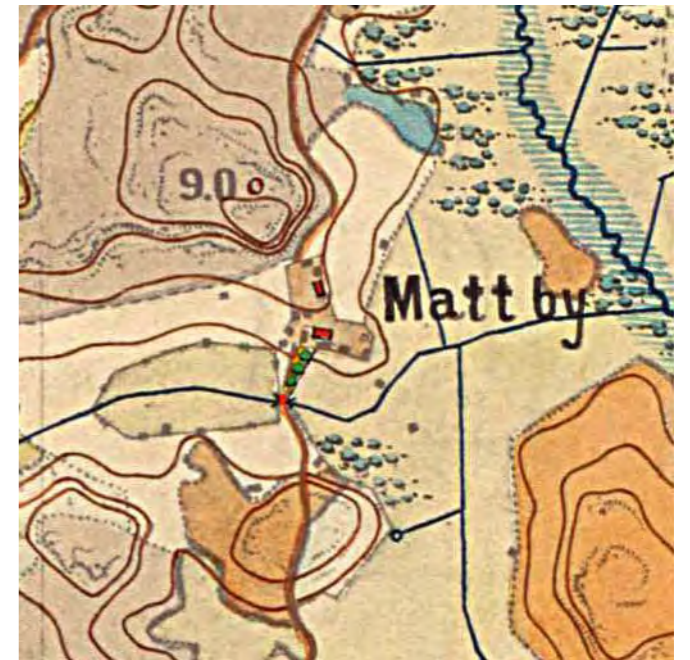
Puutarha on saanut hahmonsaa edellisen pääarakennuksen aikana ja lopullisesti viimeistään 1920- ja 1930-lukujen vaihteessa. Omistaja on todennäköisesti suunnitellut se itse mallikirjan avulla. Pääarakennuksen eteläpuolella on varsinainen paraatipuutarha, joka jakautuu kahteen osaan. Pääsisäänkäynnin edessä on hiekkapiha, jonka eteläosassa on puoliympyrän muotoinen terassi. Hiekkapihan eteläpuolella on alemmalla tasolla istutettu piha, jonka jakaa kahden talon keskiakselia jatkava hiekkakäytävä. Pihan osien välinen korkeusero on hoidettu istutetulla luis-kalla. Puolikaaren muotoiselta hiekkaterassilta johtavat graniittiaskelmat alas käytävän alkuun. Käytävän eteläpäässä on portti, joka aikanaan on johtanut vain saunan kinttupolulle, joten käytävä on melko itsetarkoituksellisen. Portin sisäpuolella on kasvanut symmetrisesti kaksi hopeasalavaa. Alapuutarha ei ole puhdas maatalon hyötypuutarha, mutta hedelmäpuut ja marjapensaat ovat olleet tärkeässä roolissa ja niitä täydentämässä on ollut koristekasveja.

Pääasiallinen saapuminen pääarakennukselle on aina ollut lännestä suoraan tieltä. Piha pääarakennuksen länsipuolella onkin kautta aikain ollut omistettu kulkemiselle risteilevine käytävineen, myöhemmin parkkipaikkoineen. Rakennuksen itäpuolella on ainakin nykyisen pääarakennuksen aikana ollut aina jonkinlainen huoltopiha. Pihan pohjoisosa on vähemmän rakennettu. Siellä ei ole havaittavissa jälkiä puutarhaan liittyvistä rakenteista, ja istutuksia

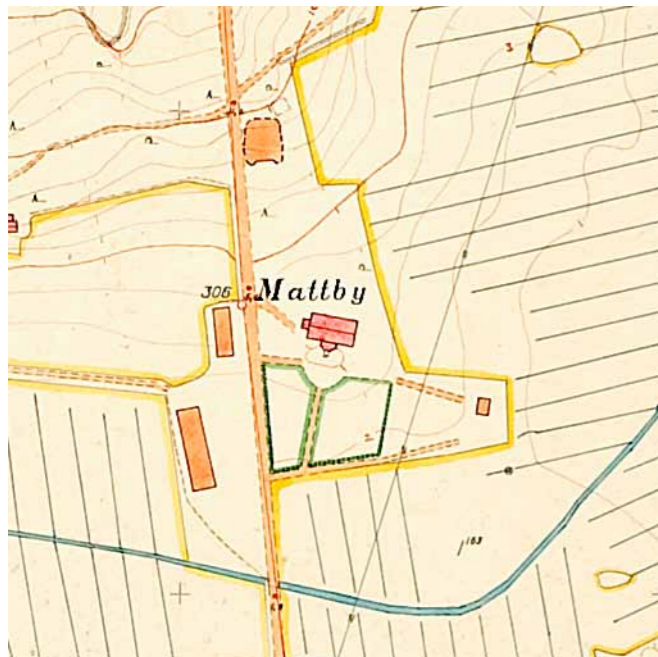
on huomattavasti eteläpuolta vähemmän. Nykyisen pääarakennuksen pohjoispuolinen kuisti kuitenkin viittaisi siihen, että tätä puolta on ehkä sen suunnitteluvaiheessa ajateltu jonkinlaiseksi oleskelupuutarhaksi vastapainona eteläpuolen ”paraatipihalle”.

Merkittävimmät muutokset puutarhassa ovat vuodelta 1986, jolloin pääarakennus muutettiin kouluksi. Silloin rakennuksen länsipuolelta rakennettiin suora kevyen liikenteen yhteys pohjoiseen kohti koulun muita tiloja. Pääarakennuksen länsipuolella pihaa muokattiin huolto- ja saattoliikenteelle suotuisammaksi. Eteläpuolen hiekkapihalle pääsisäänkäynnin edustalle ja puoliympyrän muotoiselle terassille tehtiin betonikiveys ja alemmalle pihatasolle tehtiin polkupyöräparkki ja välituntipiha leikkivälineineen.

Vuonna 2007 on poistettu koulua varten rakennettu kevyen liikenteen väylä ja rakennettu uusi aita. Vuosina 2008 ja 2011 on uusittu puita ja tehty muita pieniä pihakorjauksia.

Ote vuoden 1872 Senaatinkartasta Matinkylän kohdalta. Kartasta voi nähdä pihapiirissä olleen paljon enemmän rakennuksia. Alempi punaisella merkityistä rakennuksista on suurin piirtein nykyisen pääarakennuksen kohdalla. Tie on silloinkin kulkenut pääarakennuksen länsipuolelta. Pellot ja niityt ovat rajautuneet pihapiirin ympärillä samalla tavalla kuin 1900-luvullakin. Nykyisen puutarhan muoto heijastelee tätä rajausta. Rakennusten yhteyteen ei ole merkitty puutarhaa tai hedelmätarhaa. Pihapiirin eteläpuolelle on tien varteen merkitty lyhyt puukujanne. Karttaote ei ole mittakaavassa. (Senaatin kartasto 1872)

Ote vuosina 1938-1943 kaavoituksen pohjaksi tehdystä kartoituksesta, ote Matinkylän kohdalta. Kartassa on nähtävissä päärakennuksen eteläpuolella hiekkapihan puoliympyrän muotoinen terassi ja pensasaidan ympäröimä alapiha aksiaalikäytävineen. Kartasta näkyy myös, että aksiaalikäytävä on johtanut päärakennuksen itäpuolelle sijaitsevalle saunalle vievälle polulle. Päärakennuksen pohjoispuolelle ei puutarhaan ole merkitty mitään. Alkuperäinen mittakaava 1:2000, tämä kartta-ote ei ole mittakaavassa.

(Kartoitus kaavoitustyön pohjaksi 1938 - 1941)

Matinkylän kartanon pihapiiri vuoden 1944 ortoilmakuvassa. Kuvasta käy ilmi, että päärakennuksen pohjoispuolella on kasvanut joitakin isompia lehtipuita ja että eteläportin sisäpuolella on käytävän suhteen symmetrisesti kasvanut kaksi vaalealehvästä puuta. Muuten talon eteläpuolisessa puutarhassa ei kasva mitään niin isoa, että se näkyisi ilmakuvassa.

(Ortokuva 1944)

Asemapiirros vuodelta 1986, jolloin päärakennus muutettiin koulukäyttöön. Rakennuksen länsipuolelta lähtee suora kevyen liikenteen yhteys pohjoiseen kohti koulun muita tiloja. Päärakennuksen länsipuolella pihaa on muokattu huolto- ja saattoliikenteelle suotuisammaksi. Eteläpuolen hiekkapihalle eli pääsisäänkäynnin edustalle ja puoliympyrän muotoiselle terassille on tässä vaiheessa tehty betonikiveys ja alemmalle pihatasolle polkupyöräparkki ja välituntipiha leikkivälineineen. Asemapiirroksista käy ilmi, että tuolloin alapihan istutuksia on ollut enemmän jäljellä. Kuva ei ole mittakaavassa.

(Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius KY:n laatima asemapiirros. Lähde: Espoon kaupunginarkisto)

Ortoilmakuva vuodelta 2011. Kuvasta käy ilmi, että puutarha on säilyttänyt muotonsa hyvin, mutta sen ympäristö on umpeutunut. Aksiaalikäytävä ei erotu kovin hyvin, sillä se on alkanut ruohottua. Polkupyöräparkki on myös katoamassa näkyvistä, mutta välituntipiha erottuu isona avoimena alueena alapihan koillisosassa.

(Ortokuva 2011)

Säilyneisyys

Parhaiten puutarhassa ovat säilyneet sen rajaus ja tilallinen jako kulkureitteineen. Edellisen päärakennuksen ajalta säilyneitä rakenteita ovat paraatipuutarhan käytävä ja sen päässä hiekkapihalle nousevat graniittiportaajat. Lisäksi on mahdollista, että puutarhan itä-, etelä- ja länsipuolella sijaitsevat portinpielet ovat myös tältä ajalta. Pihan vanhimmat hedelmä- ja koristehedelmäpuut ovat todennäköisesti 1930- ja 40-lukujen vaihteesta. Portinpielen puut (hävinneet, istutettu uudelleen) ovat olleet hieman vanhemmat. Ajalta, jolloin kartanon päärakennus toimi kouluna, on jäljellä vielä yhtä ja toista. Talon länsipuoli on sen aikaisessa asussaan. Rakennuksen eteläpuolella on tallella betonikiveys, joka sopii huonosti tähän vanhaan ja arvokkaaseen ympäristöön. Pyöräparkki alapihan luoteisnurkassa on ruohottunut ja kadonnut lähivuosina. Alapihan koillisnurkka on vielä välituntipihan asussa, vaikka osa leikkivälineistä onkin jo kadonnut. Lisäksi tältä ajalta on jäljellä penkkejä ja valaisimia.

Yhteenvedo

Puutarha ei itsessään ole erityisen merkittävä tai hyvin säilynyt. Kartanon päärakennuksen ja historiallisen tielinjan fragmentin kanssa se kuitenkin muodostaa merkityksellisen kokonaisuuden, jolla on juurensa useamman vuosisadan takana ja siten merkitystä ainakin Espoon mittakaavassa. Puutarhan välitön ympäristö on kasvanut pahoin umpeen ja muuttanut alueen luonnetta merkittävästi. Tähän voisi puuttua harventamalla puustoa.

Puutarhan kehittämistä ohjaa pitkälti kartanorakennuksen tuleva käyttö. Käytöstä riippumatta puutarhan etelä- ja länsipuolelle kannattaisi palauttaa leikattu pensasaita. Lisäksi kannattaisi järjestää kulkuyhteys etelästä märän painanteen yli aksiaalikäytävälle, jotta se ei pääsisi ruohottumaan umpeen. Hiekkapihan betonikiveys ei sovi puutarhan luonteeseen ja se kannattaisi poistaa. Välituntipihan poistamista voisi harkita, ja pihavalaistuksen voisi harkinnan mukaan vaihtaa tai poistaa. Jos kartanorakennuksen tuleva käyttö on luonteeltaan julkista, voisi puutarhaa kehittää alueen lähipuistona. Silloin kasvivalinnoissa voisi painottaa alkuperäisen kaltaisia kasveja, jolloin hedelmäpuilla ja marjapensailta olisi iso rooli. Tässä tapauksessa kannattaisi teettää

kasvillisuuskartoitus, jotta kasvivalinnoissa voitaisiin suosia samoja lajikkeita, joita aikanaan on käytetty.

Suhde espooalaisten kartanoiden aikalaispuutarhoihin

Pintapuolisen tarkastelun perusteella Matinkylän kartanon puutarhalla ei ole suurempia yhtäläisyyksiä muiden espooalaisten kartanoiden aikalaispuutarhoihin. Muiden kartanoiden puutarhoissa on usein käytetty ammattimaista suunnittelijaa ja suunnitelmat ovat usein olleet varsin mittavia, vaikka puutarhaa ei koskaan olisikaan toteutettu suunnitelmien kokoluudessa. Luonnollisesti on olemassa joitain yhteisiä piirteitä, jotka ovat ajalle tyypillisiä, kuten geometrisuus. Monen kartanopuutarhan tai -puiston yhteydessä on ollut hedelmätarha tai muu hyötytarha, mutta ne eivät ole yleensä olleet yhtä merkittävässä asemassa, kuin Matinkylässä, jossa ne ovat muodostaneet paraatipuutarhan selkärangan. (Hautamäki 2001)

Kuvarinnastus 1920-luku ja vuosi 2012. Käynti pihaan on molemmissa tapauksissa lännestä. Mustavalkoisen kuvan ottamisen aikaan puutarhaa ollaan ilmeisesti rakentamassa. Kuvan oikeassa reunassa on kasattu maata vuoden 2012 kuvassa näkyvää pengerrystä ja istutusaluetta varten. Portinpieliä ja pensasaitaa ei vielä näy.

(Ylempi kuva: Esbo hembygdsförening)

Yllä ja viereisellä sivulla on rinnastettu kuvat 1940-luvulta ja vuodelta 2012. Kuvissa on nähtävissä paljon säilyneitä piirteitä. Puutarhan keskikäytävä kiviportaineen ovat säilyneet, joskin käytävä on tätä nykyä pahasti ruohottunut käyttämättömyyttään. Portinpielet saattaisivat olla samat siinä tapauksessa, että 1940-luvun kuvan nainen on pienikasvuinen. Joka tapauksessa portinpielien muoto on säilynyt samana. Porttia reunistavien puut on uudistettu ilmeisesti vastikään. Oikeanpuoleisessa kuvassa näkyvät hedelmäpuut ovat vielä taimia 1940-luvun kuvassa. Portti on hävinnyt. (Mustavalkoinen kuva: Esbo hembygdsförening)

Ilmakuvapari vuodelta 1958 on parhaita tietolähteitä siitä millainen Matinkylän kartanon puutarha on ollut aikoinaan.

Puutarhan pohjoisosan yleisvaikutelma on avoin ja niitymäinen. Pohjoisjulkisivun edessä kasvaa symmetrisesti kaksi koivua.

Pihan itäosa on jaettu tasakorkuisella tukimuurilla kahteen osaan. Tukimuurin keskivaiheilla on portaat.

Portaiden oikealla puolella, tukimuurin yläpuolella, on istutuksia. Tukimuurin juurella oikealla on mahdollisesti neliön muotoinen kaivon kansi. Ylempänä sijaitsevaa pohjoisosaa hallitsee muutaman puun ryhmä. Etelä-

osaa puolestaan hallitsee avoin hiekka- tai sorakenttä, jonka kaakkoisnurkasta lähtee portinpielien välistä polku idässä olevalle saunalle. Varsinaista porttia ei ole erotettavissa. Puutarhan itäosan ja peltojen välillä ei näy minkäänlaista aitaa tai aidannetta. Itäportin ja tukimuurin välissä pellon reunassa ei näy pensasaitaa. Talon eteläseinustalla maa näyttäisi olevan mulloksella. Hiekkapihan eteläosassa on puoliympyrän muotoinen terassi, jolta laskeutuvien porraskielmien alapäästä eteläportille vievä käytävä varsinaisesti lähtee. Ylä- ja alapihan välinen luiska on peitetty rehevillä istutuksilla. Porraskielmien yläpäässä niiden molemmilla puolilla

kasvaa pienet puut. Kaarevan tasanteen oikeassa takakulmassa kasvaa hieman isompi pensas.

Alapihaa reunustaa etelässä ja lännessä leikattu pensasaidanne. Idässä sitä rajaa rehevä leikkaamaton pensasaita itäportille asti. Alapihaa hallitsevat pitkät ja kapeat etelä-pohjois-suuntaiset istutusalueet. Kolme idän puoleisinta istutuskaisia vaikuttavat pääosin pensasistutuksilta. Muilla istutusalueilla näkyy nuoria puita – todennäköisesti hedelmäpuita – ja matalampia kasveja niiden alla. Käytävää reunustavat istutuskaisat.

Eteläporttia reunustavat puut ovat kasvaneet jo varsin kookkaiksi ja niiden lehvästö on vaalea.

Talon eteläpuolella alapihan istutusalueiden muoto ja sommittelu viittaavat vahvasti hyötypuutarhaan. Oikeanpuoleiset pensasrivit voisivat hyvin olla marjapensaita ja nuoret puut hedelmäpuita. Tätä on kuitenkin kuvista mahdoton erottaa. Nuorten puiden alla olevat istutukset puolestaan voivat hyvin olla koristekasveja. Marjapensaiden aluset on usein pidetty mulloksella marjasadon parantamiseksi ja kuvan pensaiden tumma alusta voisi viitata siihen. Toisaalta voi myös olla, että pensaiden alta ei vain ole ajettu tai niitetty ruohoa.

(Kuvat: Espoon kaupunginmuseo / Heimo Parkkari)

Eteläportin portinpielet saattavat olla edellisen päärakennuksen aikaiset.

Graniittiset portaat ovat vanhan päärakennuksen aikaiset.

Koulun aikainen pyöräparkki on ruohottumassa näky-mättömiin. Valaisimet eivät sovi puutarhan henkeen.

Puutarhan eteläpuolella on vettä keräävä notko, joka estää kulkemisen eteläportista.

Lännen kahdesta portista on jäljellä vain yksi portin-pieli.

Betoninen tukimuuri portaineen on rakennettu uuden päärakennuksen kanssa samaan aikaan.

Välituntipihalla on vielä leikkivälineitä. Ainakin keinu on uusittu vuoden 1986 jälkeen.

Eteläportin viereiset puut on uusittu, mutta puiden paikka on pysynyt samana.

Itäisen portin ympäriltä kannattaisi raivata pensaita ja rujo portti vaihtaa puutarhan henkeen paremmin sopivaan.

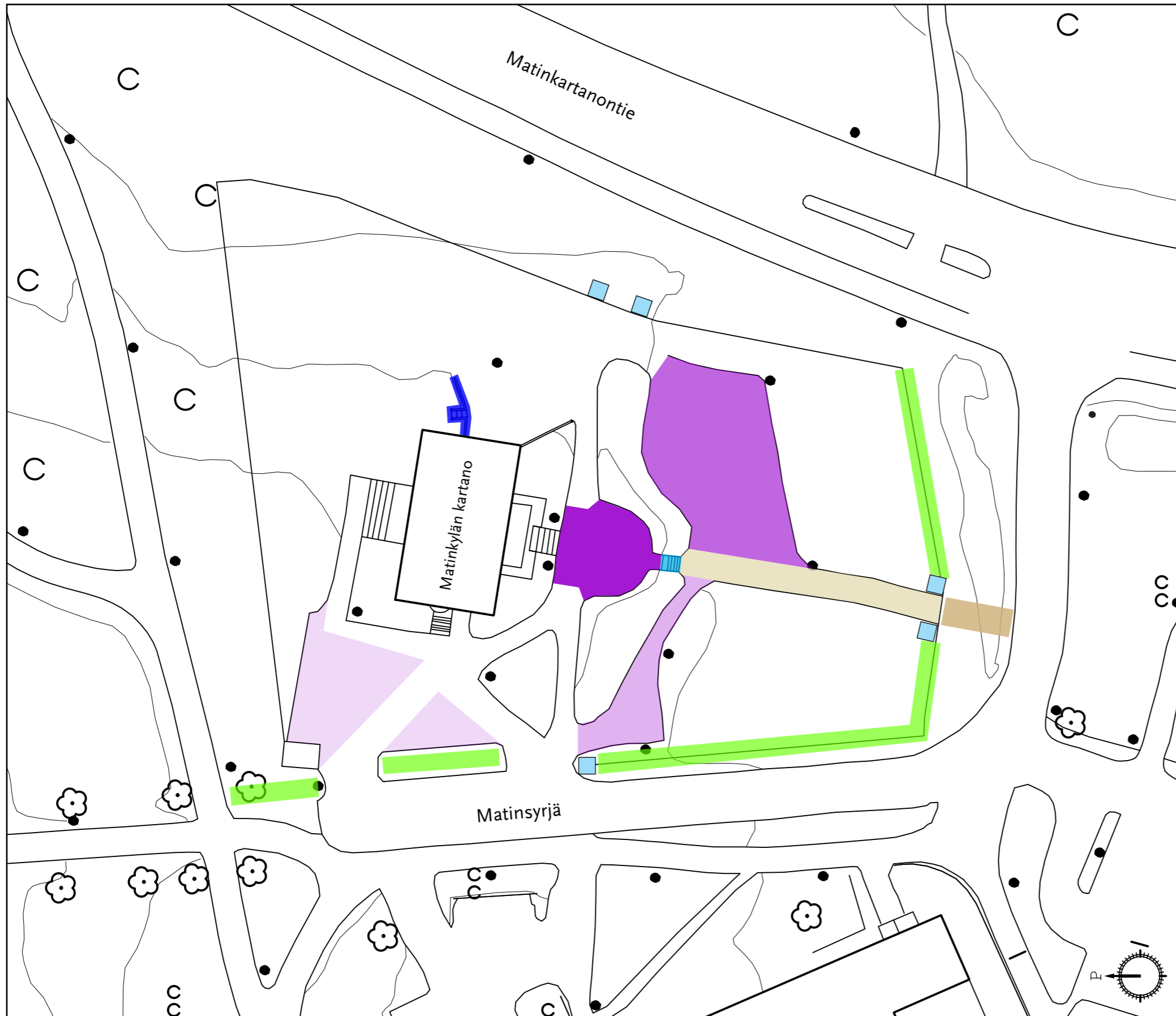
Halkeillut betoninen tukimuuri on rakennettu uuden päärakennuksen kanssa samaan aikaan.

Puutarhan penkkejä ei ole pystytetty ajoittamaan.

Puutarhan vanhimmat hedelmäpuut ovat todennäköi- sesti 1930-1940 -lukujen vaihteesta.

Kaavio puutarhan suositelluista toimenpiteistä

- Puutarhan aksiaalikäytävä on tärkeä osa puutarhan ja rakennuksen arkkitehtuuria ja se tulisi säilyttää.
- Kävely-yhteys etelästä aksiaalikäytävälle pitäisi palauttaa, jotta käytävä ei ruohottuisi umpeen.
- Portinpielet ovat mahdollisesti edellisen päärakennuksen aikaiset ja ne tulisi säilyttää. Itäinen portti tulisi raivata esiin pensaidan sisältä ja portti olisi hyvä vaihtaa paremmin puutarhan henkeen sopivaksi.
- Graniittiportaajat ovat puutarhan alkuperäinen rakenne ja ne tulee säilyttää.
- Ilmeisesti nykyisen päärakennuksen kanssa samaan aikaan tehty tukimuuri porttineen kytkee rakennuksen ja puutarhan hienosti yhteen ja olisi syytä säilyttää.
- Puutarhaa etelässä ja lännessä rajaava leikattu pensaidanne on tärkeä puutarhan yleisilmeen kannalta ja pitäisi palauttaa.
- Pääoven edustan betonikiveys ei sovi puutarhan luonteeseen ja tulisi poistaa ja korvata hiekkapinnoitteella.
- Välituntipihalla ei ole erityistä arvoa puutarhan kannalta, eikä se palvele kartanon nykyistä käyttöä, joten se voitaisiin poistaa.
- Polkupyöräparkki on ruohottunut käyttämättömyyttään ja sen voidaan antaa kadota.
- Jos kartanon käyttö vaatii omaa parkkipaikkaa samalla tontilla, nykyinen paikka on ehdottomasti paras siihen tarkoitukseen. Muussa tapauksessa voi harkita vanhojen käytävien palauttamista kuvan esittämällä tavalla.

(pohjakartta pohjautuu numeeriseen kantakartta-aineistoon 2012)

180 asteen panoraamakuva etelään Matinkylän kartanon portailta joulukuussa 2012. Puutarhaan on tuotu vieraita elementtejä, kuten etualan betonikiveys. Penkkien kirjo on suuri.

180 asteen panoraamakuva pohjoiseen Matinkylän kartanon terassilta joulukuussa 2012. Näkymät ovat sulkeutuneet huomattavasti vuosien saatossa.

3. PÄÄRAKENNUS

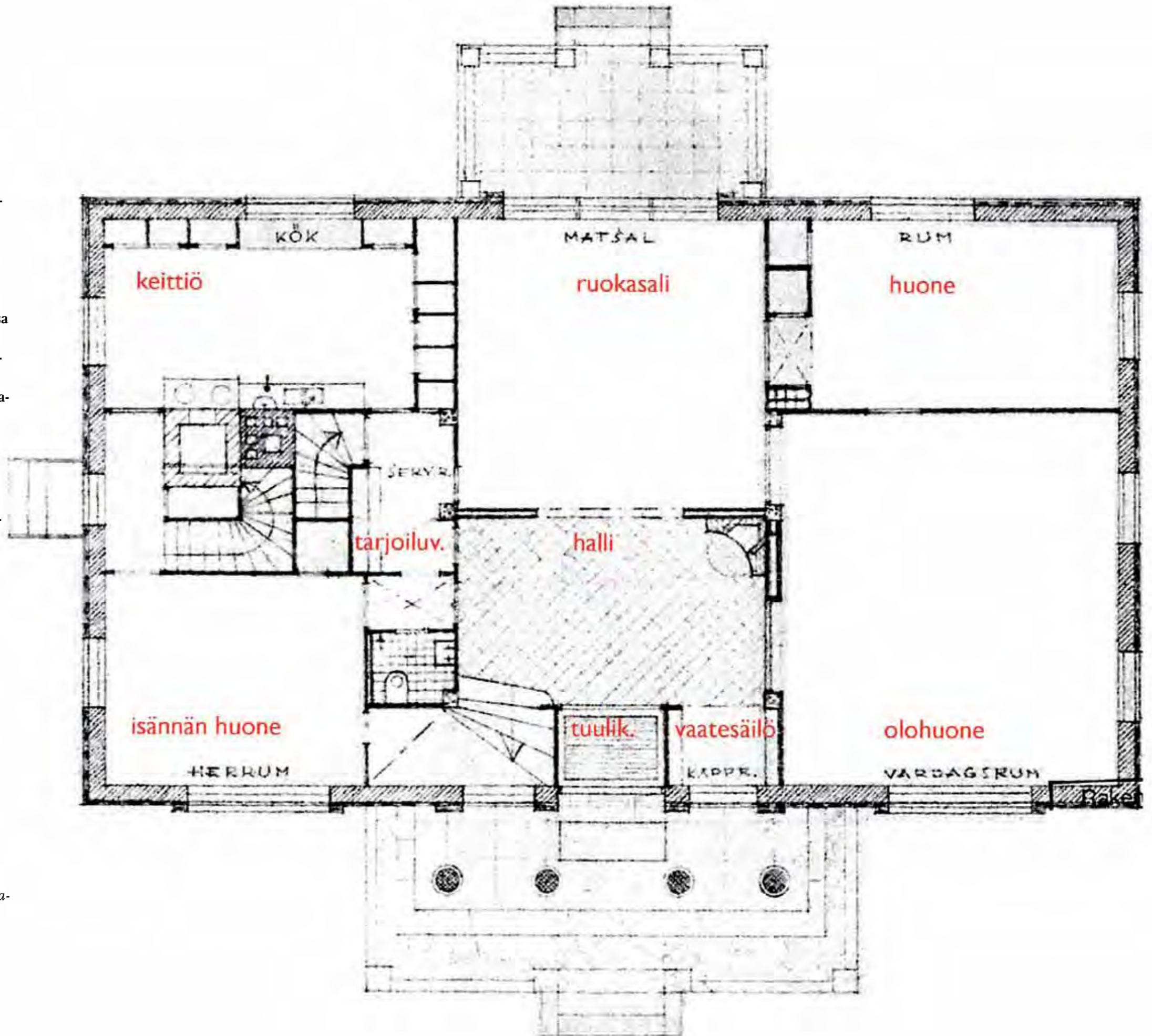

Kenttätyöt 5.3.–16.3.2012

Kenttätyö on tehty paikalla havainnoimalla ja vertaamalla havaittua vanhoihin dokumentteihin. Työssä oli käytettävissä Rudolf Lansteen vuonna 1948 allekirjoittamat suunnitelmat sekä Arkkitehtitoimisto Ville Wegeliuksen muutossuunnitelma vuodelta 1986. Hyvänä apuna oli myös Espoon kaupungin tilakeskuksen laatima luettelo Matinkylän kartanossa tehdyistä korjaus- ja muutostöistä vuosina 1986–2011 sekä Espoon kaupunginmuseolta saatu valokuva vuodelta 1958. Avopalvelukeskuksen talonmies Kaarlo Ahlstedt kertoi rakennuksen nykyisen vuokralaisen Samarian tekemistä muutostöistä.

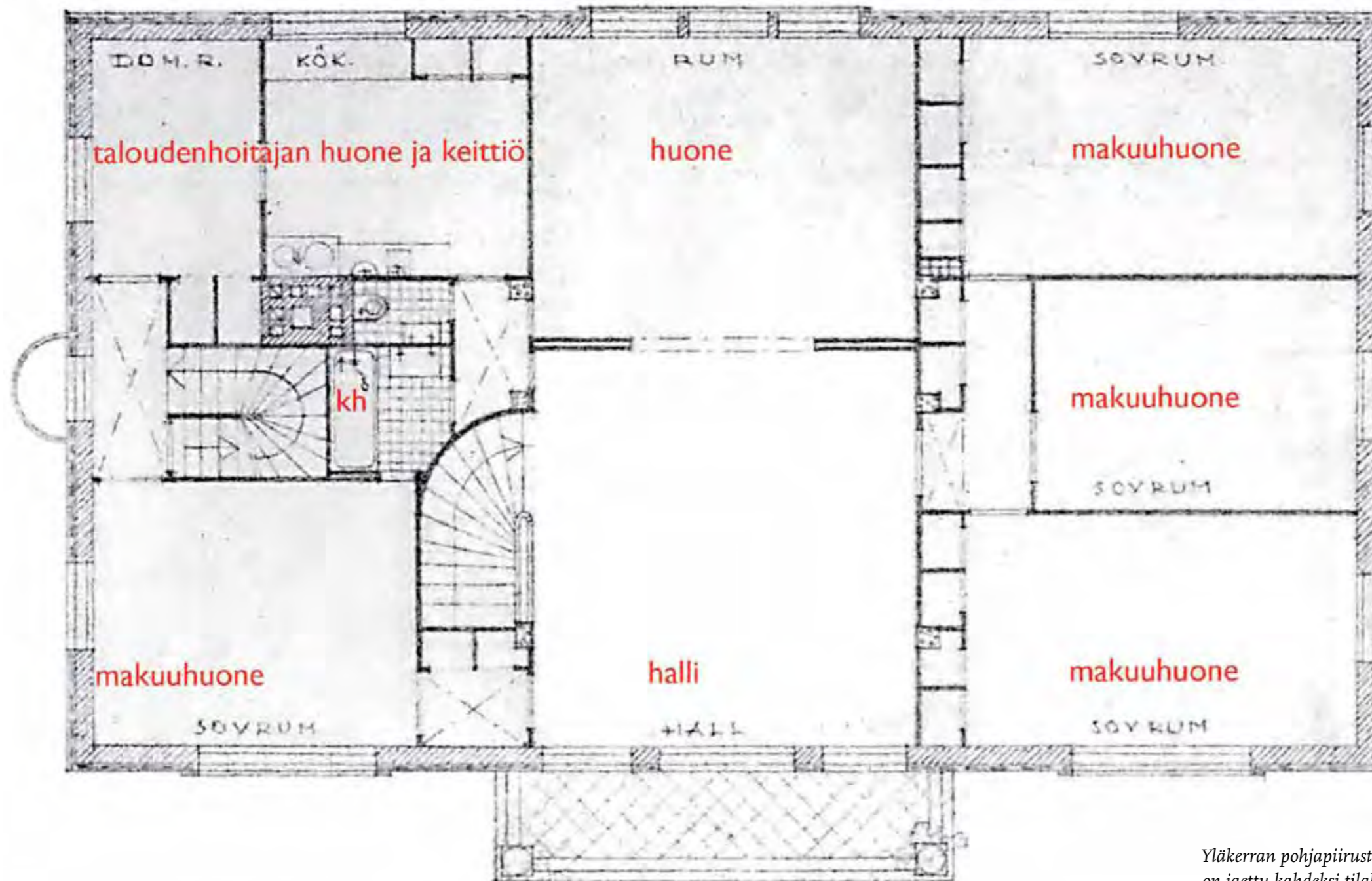
Kaikki sisätilojen pinnat on uusittu vuoden 1986 jälkeen, eikä käytettävissä ollut yhtään valokuvaa tai kirjallista kuvausta muutostöistä edeltävältä ajalta.

Rakennuksen huoneista käytetään niiden alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisia, mutta suomeksi käännettyjä nimiä.

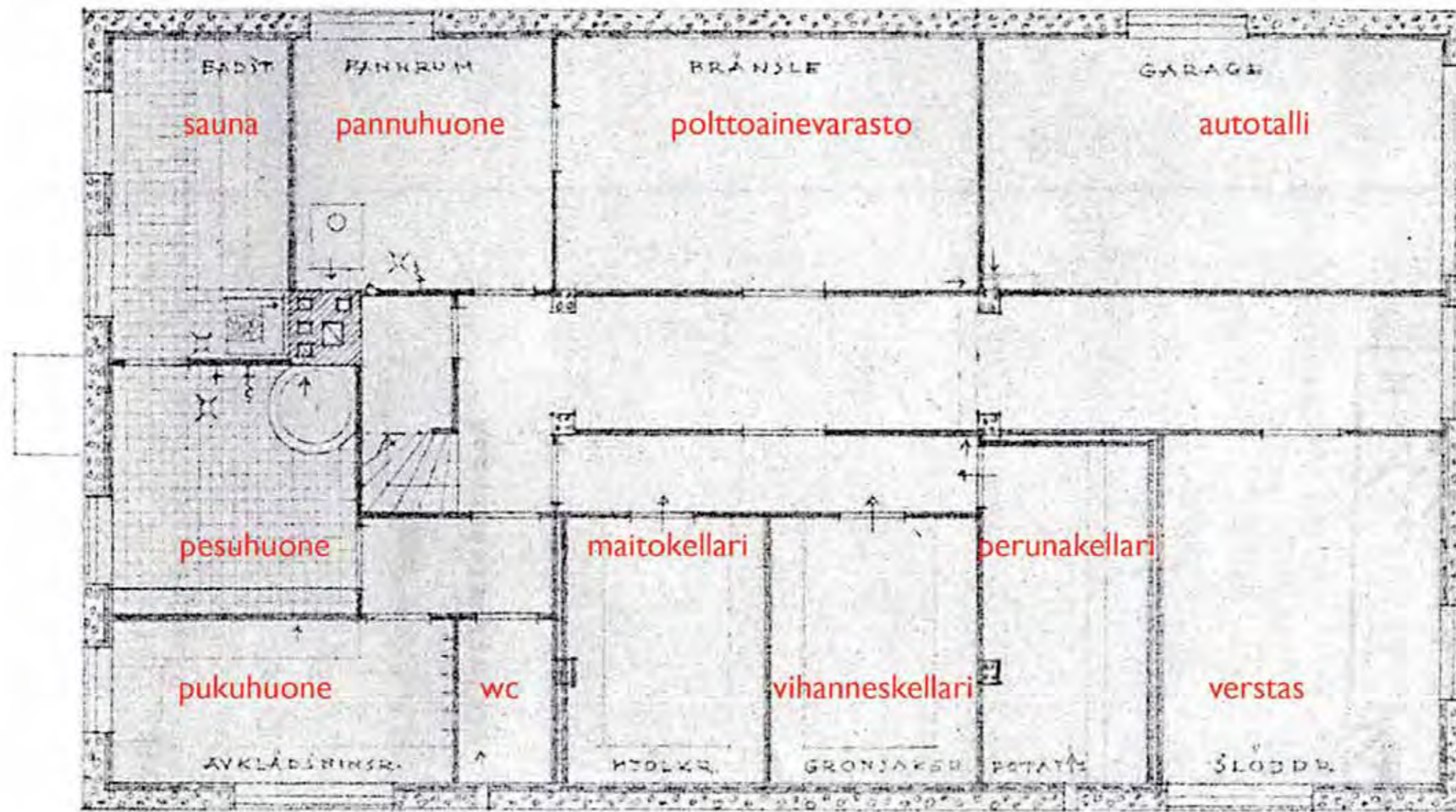
Alakerran pohjapiirustus vuodelta 1948 vastaa hyvin nykyistä huonejakoa. Suurimmat muutokset ovat ruokasalin ja olohuoneen välisen oviaukon sulkeminen sekä komeroiden ja leivinuunin purkaminen.

(Rudolf Lansteen laatima pohjapiirros. Lähde: Espoon kaupunginarkisto)

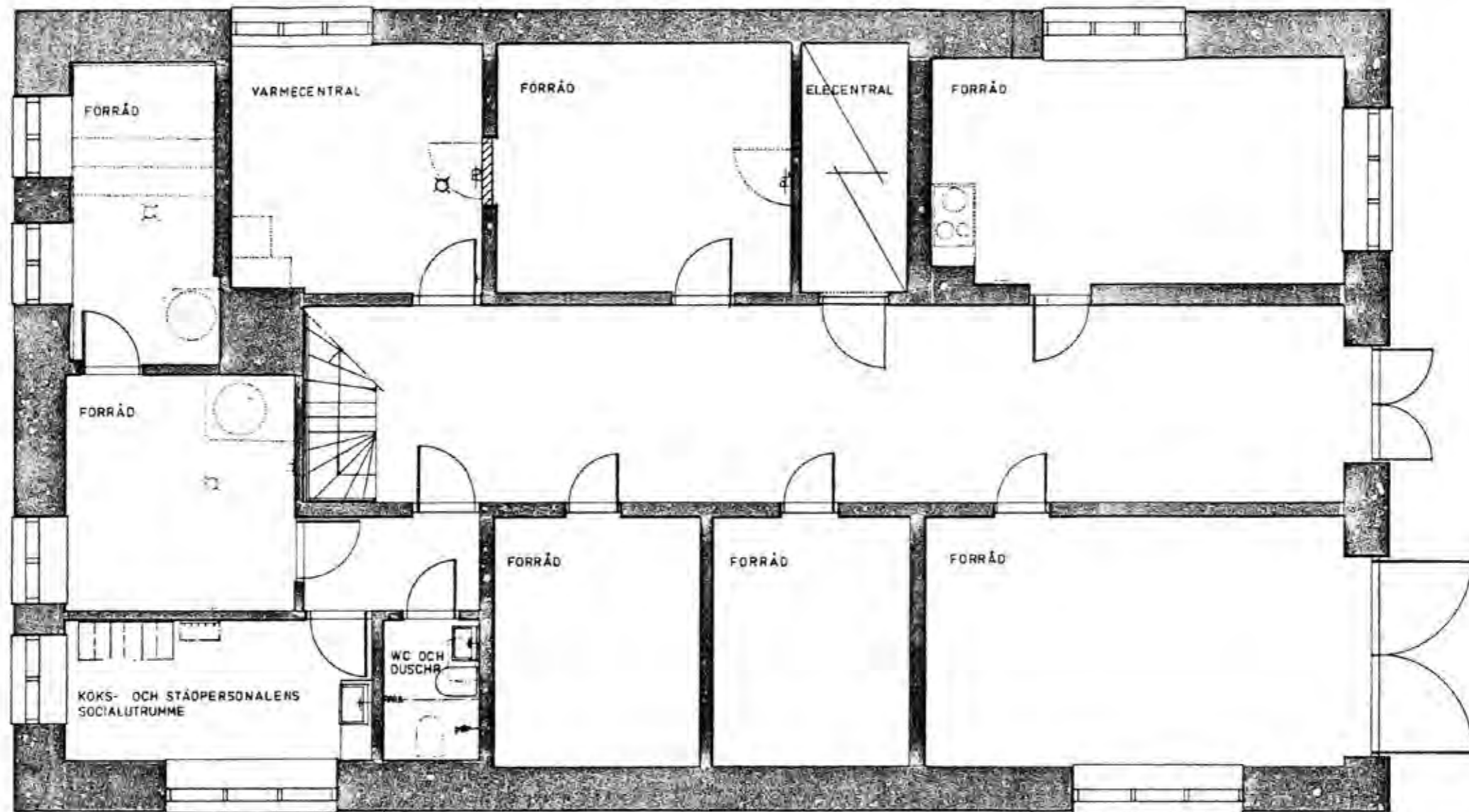
Yläkerran pohjapiirustus vuodelta 1948. Nykyään halli on jaettu kahdeksi tilaksi, kaakkoisnurkan makuuhuoneet ja käytävä on muutettu yhdeksi tilaksi ja komerot on purettu.

(Rudolf Lansteen laatima pohjapiirros. Lähde: Espoon kaupunginarkisto)

Kellarikerros, alkuperäinen pohjapiirros vuodelta 1948. Kellarikäytävä toteutettiin leveämpänä ja kantavana rakenteena toimii esitettyjen teräsbetonipilarien sijaan osa seinistä. Autotalli ja versta vaihtoivat toteutusvaiheessa paikkaa.

(Rudolf Lansteen laatima pohjapiirros. Lähde: Espoon kaupunginarkisto)

*Kellarikerros, pohjapiirros vuodelta 1986.
(Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius KY:n laatima pohjapiirros. Lähde: Espoon
kaupunginarkisto)*

Kartanon pääsisäänkäynti on eteläisivulla. Alun perin pääovet olivat lasiovia, jolloin sisääntulokatoksesta näkyi tuulikaapin, hallin ja ruokasalin läpi pohjoispuolen puutarhaan.

Rakennuksen pohjoisjulkisivun lasiovet ovat ainoat alkuperäisinä säilyneet ulko-ovet.

Rakennuksen ulkohahmo

Yleisvaikutelma

Kun Matinkylän kartanon uusi päärakennus rakennettiin vuonna 1948, elettiin Suomessa vielä sodasta toipumisen aikaa. Rakennuslalla oli käynnissä muros, joka päätti perinteisen käsityövaltaisen rakentamisen, ja johti 1960-luvulla elementtirakentamisen yleistymiseen.

Matinkylän kartano edustaa tyyppillistä sodanjälkeisten tointumisen vuosien arkkitehtuuria ja rakennustekniikkaa. Ulkonäöltään melko samanlaisia rakennuksia tehtiin esimerkiksi Helsingin Eiraan 1920-luvulla, mutta jotkin piirteet, kuten ikkuna-

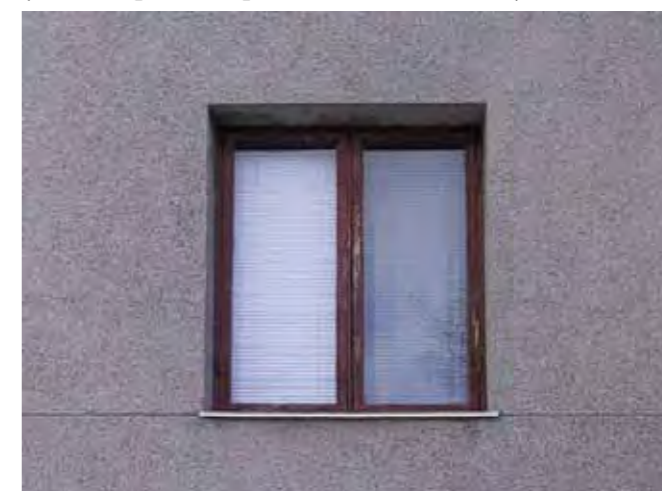
aukkojen koruttomuus ja niiden mittasuhteet sekä rapattu sokkeli liittävät rakennuksen 1940-luvun lopulle.

Perinteistä kartanomaisuutta rakennuksessa edustavat sen koko, valiomuotoisuus, symmetrinen julkisivujen ja vesikaton sommittelu sekä klassisesta rakennustaiteesta poimitut parvekkeiden ja katosten motiivit.

Ikkunat

Rakennuksen kaikki ikkunat on uusittu alkuperäiset ikkunajaot säilyttäen vuonna 2002 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986-2011). Päätyjen ikkunat ovat kaksijakoisia, pitkällä sivuilla on reunoissa kolmijakoiset ja keskellä jaottomat ikkunat. Kellarin ikkunat ovat muutoin matalia kolmijakoisia ikkunoita, mutta länsipään ikkunat ovat kaksijakoisia. Alakerran ikkunat ovat hieman yläkerran ikkunoita korkeampia. Ikkunoiden ulkopinta on käsitelty tummanruskeaksi. Kauempaa katsottuna ikkunoiden uusiminen ei ole oleellisesti vaikuttanut rakennuksen yleisilmeeseen.

Rakennuksen alkuperäinen ikkuna vuonna 2001 otetussa valokuvassa. Ikkunat olivat tyyppiltään sisään-ulos-aukeavia, pellavaöljykitattuja puuikkunoita. Ikkunat oli maalattu pellavaöljymaalilla punaisiksi (Mattby Gård, Peruskorjaus, Rakennusselitys 1986, Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius ky). (Kuva: Espoon kaupunki, Tekninen keskus)

Rakennuksen länsipäädyssä on keittiön sisäänkäynti. Ulkoporras lienee ainoa vuonna 1947 palaneesta kartanosta säilynyt rakennusosa. Nykyiset ovet sopivat huonosti rakennuksen arkkitehtuuriin.

Parvekkeen oven yläpuolella on vuonna 1986 toteutetun koneellisen ilmanvaihdon raitisilmasäleikkö.

Itäjulkisivusta on käynti autotalliin ja kellarin käytävään.

Ovet

Rakennuksen pohjoissivun pieniruutuiset ulko-ovet ja eteläparvekkeen ulko-oven sisäovet ovat säilyneet alkuperäisinä. Kaikki muut ulko-ovet on uusittu vuonna 2002 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2011).

Kellarin käytävän ja autotallin puisten pariovien yläreunassa on nykyään kaksinkertainen umpiolasi. Ovet ovat ulkonäöltään samankaltaiset kuin alkuperäiset ovet olivat.

Kartanon pääovena oli puinen pariovi, jonka kumpikin ovilehti oli varustettu kymmenellä lasiruudulla.

Pääoven yläpuolella olevan parvekkeen lasiovi oli samanlainen mutta hieman matalampi: ovilehdissä oli kahdeksan lasiruutua. Länsipäädyn ulko-oven ja parvekkeen oven lasipinta oli jaettu pieniin kärjellään seisoviin ruutuihin.

2002 uusitut käyntiovet ovat räikeässä ristiriidassa talon arkkitehtuurin kanssa ja parvekkeen ovien muoviset valeristikot venkoilevat ikävästi.

Rakennuksen länsipäädyssä oli vielä vuonna 2001 alkuperäiset ovet. (Kuva: Espoon kaupunki, Tekninen keskus)

Seinäpinta

Rakennuksen ulkoseinät sokkelia myöten on päällystetty terastirappauksella.

Julkisivurappaus on jaettu vaakasuuntaisilla urilla neljään kenttään. Urat kulkevat asuinkerrosten ikkuna-aukkojen alareunassa ja kellarikerroksen oviaukkojen yläreunassa. Sokkelikerroksen rappaus on harmahtava, muut kentät ovat ruskehtavia.

Viimeisin maininta rappauspintojen korjauksista on vuodelta 2002 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2002).

Ruskehtavassa rappauspinnassa on valkoisen, harmaan ja mustan kiven lisäksi tiilimurskaa.

Sokkelin rappauspinnan harmaa sävy tulee pääosin valkoisista ja mustista kivistä. Joukossa on myös punaista kiveä.

Terastirappattu julkisivu on jaettu vaakaurilla kolmeen kenttään. Terasti on erittäin kestävä sementt-laasti, joka sellaisenaan muodostaa valmiin ulkopinnan. Laastiin on yleensä sekoitettu lasi-, kivi-, kiille-, tiili-, keramiikka- tai kivihuilimurskaa. Matinkylän kartanossa harmaan sokkelikerroksen rappausten pinnassa on runsaasti mustaa kiveä tai kivihiltä, kun taas muissa kentissä väri tulee pääasiassa tiilimurskasta. Rappausten pinta on viimeistelty hakkaamalla.

Räystäät ja vedenpoistojärjestelmät

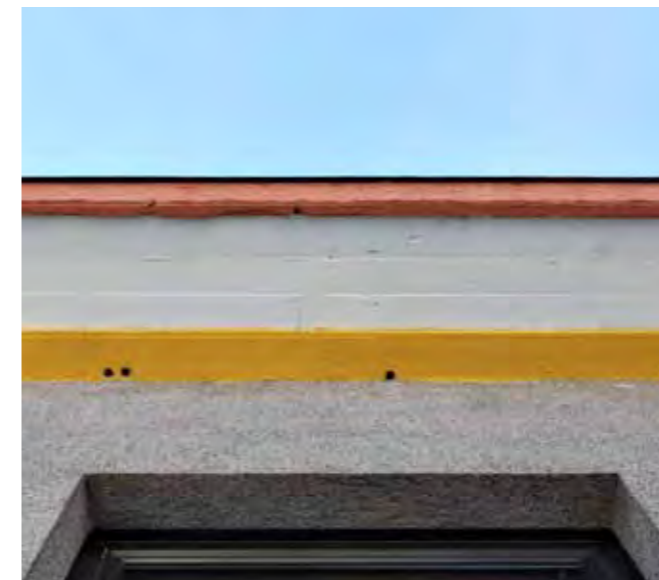
Rakennuksen räystääs on valettu betonista. Valun profiili on jäsennelty kolmeen vyöhykkeeseen, joita on korostettu voimakkailla väreillä. Räystäään ulkonäköön vaikuttaa voimakkaasti myös muottilaudoitukseen synnyttämä tekstuuri. Nurkissa näkyy muottilautojen jiiraus. Räystäään sisin vyöhyke on maalattu keltaiseksi ja siihen on tehty korvausilma-aukot vintin tuuletusta varten. Uljoin, punaiseksi maalattu vyöhyke on muotoiltu tuulilaudan tapaan ja se muodostaa tippanokan.

Keskivyöhyke on maalattu valkeaksi ja sen yläpuolelle on näkymättömiin integroitu pellitetty räystäskouru. Vyöhykkeeseen on tehty rakennuksen nurkkiin läpiviennit poikkileikkaukseltaan neliön muotoisille syöksytorville.

Betoniräystäään päällä näkyy kapea suikale vihreää räystäspeltiä.

Syöksytorvia ei alkuperäisiin julkisivupiirustuksiin ole piirretty, mutta nykyiset torvet ovat hyvin samankaltaiset kuin 1950-luvun valokuvissa näkyvät torvet. Vanhoissa valokuvissa näkyvät torvet eivät kuitenkaan olleet valkoiset, kuten nykyiset torvet, vaan ne sulautuivat paremmin seinän väriin.

Syöksytorvet on alapäästään käännetty siten, että ne heittävät veden vaaksan verran seinästä pois päin. Koillisnurkassa on syöksytorven alle tehty pyöreistä kivistä roiskeallas. Allas on varustettu betonikourulla veden johtamiseksi pois päin rakennuksesta.

Räystäään nurkissa muottilaudoitusta on ollut jiirattu ja syöksytorvelle on tehty läpivienti.

Syöksytorven alapää. Räystäskourut on korjattu vuonna 1988 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2011). Syöksytorvet on mahdollisesti uusittu samassa yhteydessä. Vanhoissa mustavalkoisissa valokuvissa syöksytorvien väri on tummuusasteeltaan lähempänä seinän väriä. Tämä saattaa ainakin osittain johtua seinän likaantumisesta.

Betonista valetun räystäään jäsentelyä on korostettu voimakkailla väreillä. Räystäät on maalattu viimeksi vuonna 2006 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2011). Keltaisen vyöhykkeen reiät on tehty vintin tuuletusta varten.

Vesikatto ja sen varusteet

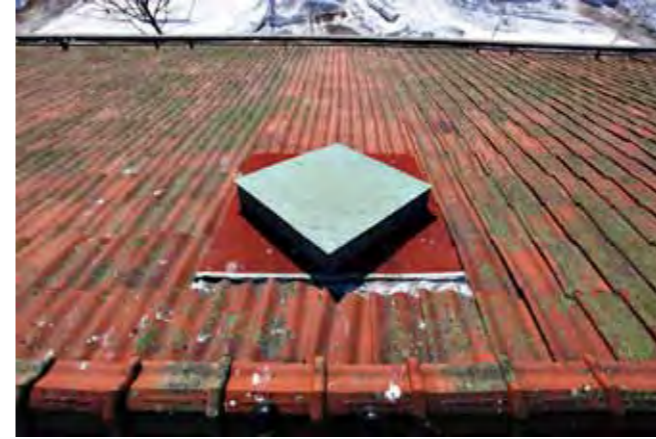
Rakennuksessa on aumattu satulakatto. Vesikaton katemateriaali on punainen, kaksikouruinen savesta tehty kankitiili. Katon muoto ja katemateriaali sekä läpivientien symmetrinen sijoittuminen katolle ovat rakennuksen ulkoarkkitehtuurin tärkeitä osia.

Vesikatolle pääsee pohjoissivulla olevilla tikkailla. Pohjoislappeella on lapetikkaat ja savupiipulta toiselle johtava kattosilta. Katolle on pääsy myös kattoluukusta vintin kautta, mutta tämä reitti on muuttunut hankalaksi ilmanvaihtokonehuoneen rakentamisen takia.

Vesikatto on varustettu yksiputkisilla lumiesteillä.

Aumattu satulakatto savupiippuineen on alkuperäisissä piirustuksissa esitetty täysin symmetrisenä.

Punainen savitiili on tyypillinen 1940-luvun lopun katemateriaali. Kattoluukusta pääsee vintille ilmanvaihtokonehuoneen päälle.

Punainen savitiilikate lienee alkuperäinen. Vesikatto on varustettu alkuperäisellä räystäääseen upotetulla räystäskourulla ja myöhemmin asennetulla lumiesteellä.

Koillisnurkkaan on tehty syöksytorven alle roiskeallas. Rakennus on salaojitettu vuonna 1998 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2011).

Katokset ja parvekkeet

Eteläsivun pääoven ja länsipäädyn oven päällä on katokset.

Pääoven katosta kannattelee neljä terastirapattua, liioitellun jykevää pylvästä. Katos toimii samalla parvekkeena. Parvekkeen kaiteena on terastirapattujen betonisten kaidepilarien ja ulkoseinän kantama, teräsbetonista tehty, niin ikään terastirapattu kaide. Kaidepilareiden välissä on teräspinnat. Kaiteen raudoitukset ovat osin ruostuneet ja vaativat korjausta.

Länsipäädyn oven yläpuolella on parveke, joka toimii myös sisäänkäynnin katoksena. Katos on teräsbetonirakenteinen ja tulee seinästä ulos puoli-pyöreänä ulokkeena. Alkuperäisissä piirustuksissa parvekkeeseen on piirretty koristeellinen teräskaide. On kuitenkin mahdollista, että nykyinen teräsputki-kaide terästankopinnoineen on alkuperäinen.

Molemmat katokset ja parvekkeet ovat säilyneet hyvin. Ilman pääsisäänkäynnin katosta ja pylväitä rakennusta voisi olla vaikea kutsua perinteisessä mielessä kartanoksi.

Parvekkeiden rappauksia on korjattu ja lattioiden pintabetoni on uusittu vuonna 2002 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2011).

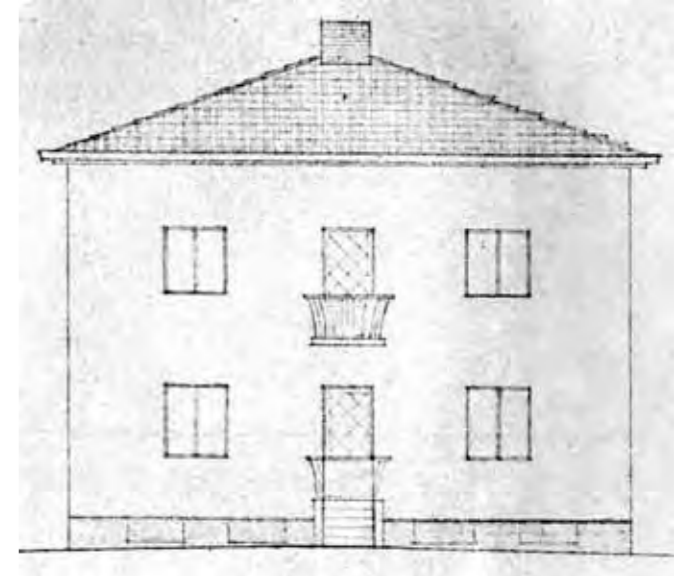

Sisääntulokatoksen terastirapattua betonijäsentelyä.

Sisääntulokatoksen päällä on yläkerran parveke. Sommitelma on symmetrinen käpyvalaisimia ja vintin tuuletusputkia myöten. Pääsisäänkäynnin kaide on vuodelta 1986. Alun perin portaassa ei ollut kaiteita. Pääsisäänkäynnin ja parvekkeen ovet eivät ole rakennuksen arkkitehtuuriin sopivia eivätkä rakennuksen arvon mukaisia.

Alkuperäinen länsijulkisivupiirros vuodelta 1948. Parvekkeeseen on piirretty koristeellinen kaide. (Rudolf Lansteen laatima julkisivupiirros. Lähde: Espoon kaupungin-arkisto)

Länsipäädyn parveke.

Länsiparveke vuonna 2001. (Kuva: Espoon kaupunki, Tekninen keskus)

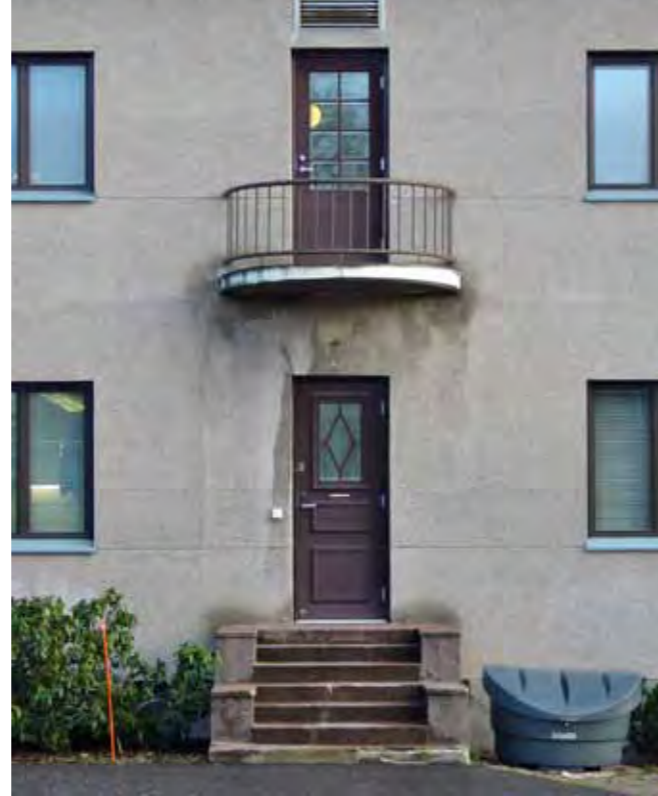

Portaat, terassit ja luiskat

Rakennuksen ulkoportaat on tehty betonista ja niiden pinta on terastirappausta. Pohjoisportaassa on niin ikään betonista tehty ja terastirappattu kaidete ja tolpat. Tolppien välissä on teräksiset pinnat. Eteläportaan teräsputkikaide on myöhempi rakenne; portaassa ei alun perin ollut kaidetta lainkaan.

Länsipäädyn porras saattaa olla palaneesta kartanosta säilynyt osa, joka on pintakäsitelty uuteen päärakennukseen sopivaksi.

Pääsisäänkäynti on varustettu teräksisellä invaluis-kalla, jota ei ole sovitettu rakennuksen arkkitehtuuriin.

Länsipäädyn porras saattaa olla nykyistä rakennusta vanhempi rakennusosa.
Länsipäädyn ovet on uusittu rakennuksen arkkitehtuuriin sopimattomalla tavalla.

Matinkylän kartanon vanhasta päärakennuksesta 1920-luvulla otetussa valokuvassa näkyy rapattu porras, joka saattaa olla säilynyt nykyisen päärakennuksen länsipäädyn portaana.
Vanhassa päärakennuksessa oli graniittiharkoista tehty sokkeli, joka oli, ainakin kuvassa näkyvin osin tuettu kiilakivien välityksellä kallion päälle.
(Kuva: Esbo hembygdsförening, kuvaa on rajattu)

Kartanon pääsisäänkäynti vuonna 2001. Lasitetut puuovet ovat tärkeä osa alkuperäistä arkkitehtuuria. (Kuva: Espoon kaupunki, Tekninen keskus)

Pohjoissivun lasiovet ja niiden edessä oleva terassi portaineen on säilynyt alkuperäisinä. Betonikaiteiden raudoitukset ovat ruostuneet ja porrasaskelmis-sa on murtumia.

Pohjoissivun terassin betonikaiteet on terastirappattu.

Varusteet ja valaisimet

Rakennuksen eteläjulkisivun parvekkeen oven yläpuolella on mahdollisesti alkuperäinen, seinämälinen posliinikantainen pallovalaisin. Julkisivuissa olevista merkeistä päätellen kaikkien sisäänkäyntien ja parvekkeen ovien yläpuolella on ollut sellaiset.

Pihavalaistus on hoidettu pallokupuisilla pylväsvalaisimilla ja kahdella kuparisella varjostimella varustetulla käpyvalaisimella.

Rakennuksen pohjoissivulla on teräksinen, mahdollisesti alkuperäinen talotikas. Itäsivun palotikas sen sijaan on tehty vuoden 1986 muutostöiden yhteydessä.

Rakennuksen itäsivulla oleva terastirappauspintainen terassointi portaineen on alkuperäinen rakenne.

Eteläparvekkeen oven päällä lieenee alkuperäinen pallovalaisin. Myös muiden ulko-ovien päällä on ollut valaisimet, jotka ovat mahdollisesti olleet samaa tyyppiä.

Pääsisäänkäynnin edessä on kaksi käpyvalaisinta, jotka lienevät vuodelta 1986.

Vesiposti pohjoisseinässä talotikkaiden alapäässä.

Hätäpoistumistikkaat rakennuksen itäpäädyssä on esitetty tehtäviksi vuoden 1986 muutossuunnitelmissa.

Vuonna 2001 rakennuksessa vielä oli alkuperäiset ikkunat ja ovet. (Kuva: Espoon kaupunki, Tekninen keskus)

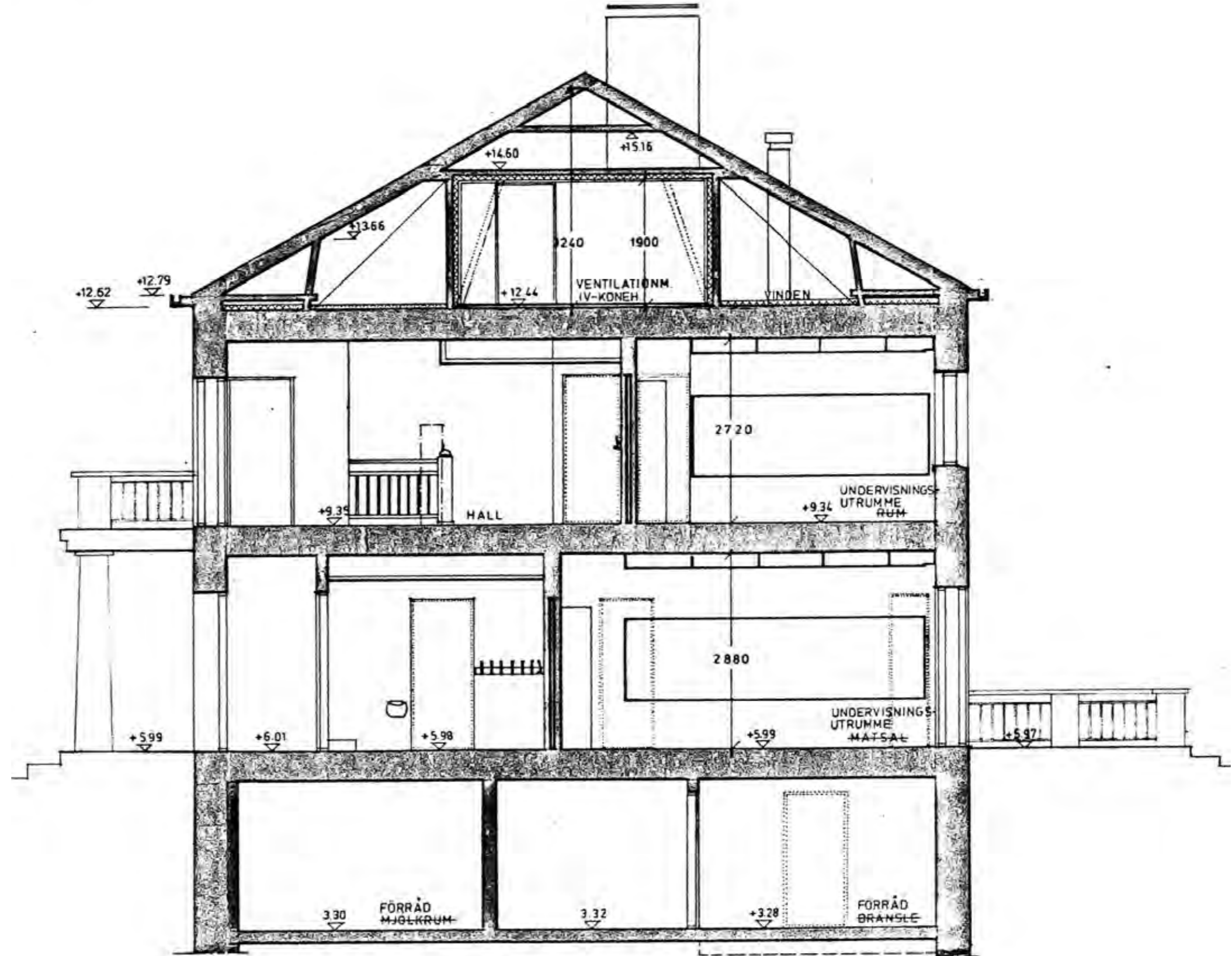
Pohjoissivun talotikas lieenee alkuperäinen. Pihan pallovalaisimet ovat todennäköisesti 1980- tai 1990-luvulta. Ulkovaistuksen korjaamisesta on maininta vuodelta 1997 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2011).

Sisätilat ja huonejako

Matinkylän kartano on alun perin rakennettu asuinrakennukseksi, jonka tilat on jaettu kolmeen kerrokseen. Yksityisimmät tilat eli makuuhuoneet on sijoitettu yläkertaan. Alakerrassa ovat yhteiset tilat, keittiö ja isännän konttori. Kellari on varattu saunalle ja huoltotiloille. Alakerran huoneet ovat vähän korkeampia kuin yläkerrassa. Kellari on muita kerroksia matalampi.

Vuonna 1986 rakennus muutettiin kouluksi, ja huonetiloihin tehtiin suuria muutoksia. Nykyään rakennuksessa toimii avopalvelukeskus.

Leikkauspiirros vuodelta 1986. Alun perin kellarissa oli rakennuksen huoltotiloja ja sauna, alakerrassa yhteistilat ja yläkerrassa makuuhuoneet. Kylmälle vintille rakennettiin ilmanvaihtokonehuone vuonna 1986.

(Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius KY:n laatima leikkauspiirros. Lähde: Espoon kaupunginarkisto)

Alakerta

Vuoden 1986 käyttötarkoituksen muutoksesta huolimatta ensimmäisen kerroksen tilajako on säilynyt pääosin ennallaan. Alkuperäiset komerot on kuitenkin purettu ja uusia kiintokalusteita on rakennettu varsinkin keittiöön. Kaksi ruokasaliin johtanutta oviaukkoa on muurattu umpeen. Keittiön leivinuuni lienee purettu jo aiemmin.

Hallissa, keittiössä, tarjoiluvälissä, wc:ssä, vaatesäilyssä ja länsipäädyn eteiskäytävässä on vuonna 1986 tehty alaslaskettu katto valaisimineen ja ilmanvaihdon venttiileineen. Koteloiteja on lisäksi isännän huoneessa ja koillisnurkan huoneessa.

Sisääntulo rakennukseen oli alun perin järjestetty komeasti keskiakselilla olevasta pääovesta, jonka jälkeen avautuu lasiovien ja ruokailuhuoneen läpi näkymä pohjoispuolen puutarhaan. Vieras otettiin vastaan tilavassa hallissa takkatulen loisteessa.

Nykyiset umpinaiset pääovet tukkivat ikävällä tavalla avoimeksi ja valoiseksi suunnitellun pääsisäänkäynnin.

A/1 Olohuoneen ja hallin välissä on lasitetut pariovet. Pohjapiirustuksen mukaan myös olohuoneen ja ruokasalin välissä oli samanlaiset pariovet ennen vuotta 1986. Kartanon olohuone toimii nykyään avopalvelukeskuksen olohuoneena.

A/4 Ruokasalin ja olohuoneen rajaamassa nurkassa on avopalvelukeskuksen biljardihuone.

A/2 Ruokasalin ja hallin välissä on lasitetut liukuovet. Vasemmalla oleva vaneriovi johtaa avopalvelukeskuksen biljardihuoneeseen, joka oli vuoden 1948 piirustuksissa merkitty nimellä "rum".

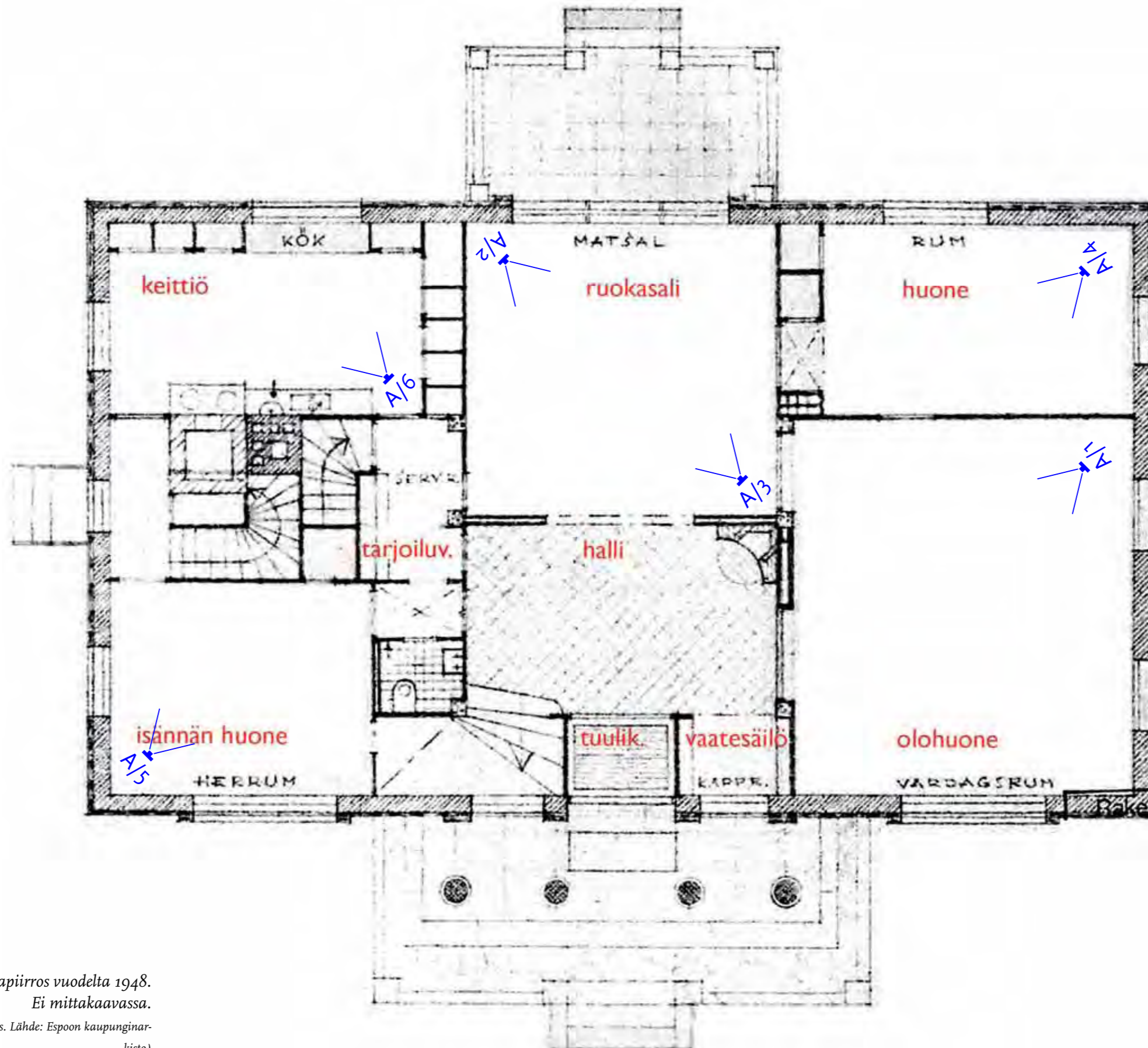
A/5 Isännän huoneesta (herrum) on käynti halliin ja keittiön eteiskäytävään. Huone lienee toiminut alun perin maatilan konttorina eli isännän työhuoneena. Tila toimii nykyäänkin toimistona.

A/3 Alkuperäisessä käytössään olevan ruokasalin kolme lasitettua pariovea ovat rakennuksen ainoat alkuperäiset ulko-ovet.

A/6 Keittiö on edelleen alkuperäisellä paikallaan keittiönä. Sisustus on kuitenkin kokonaan uusittu rakennuksen kouluksi muuttamisen yhteydessä.

Alakerran alkuperäinen pohjapiirros vuodelta 1948.

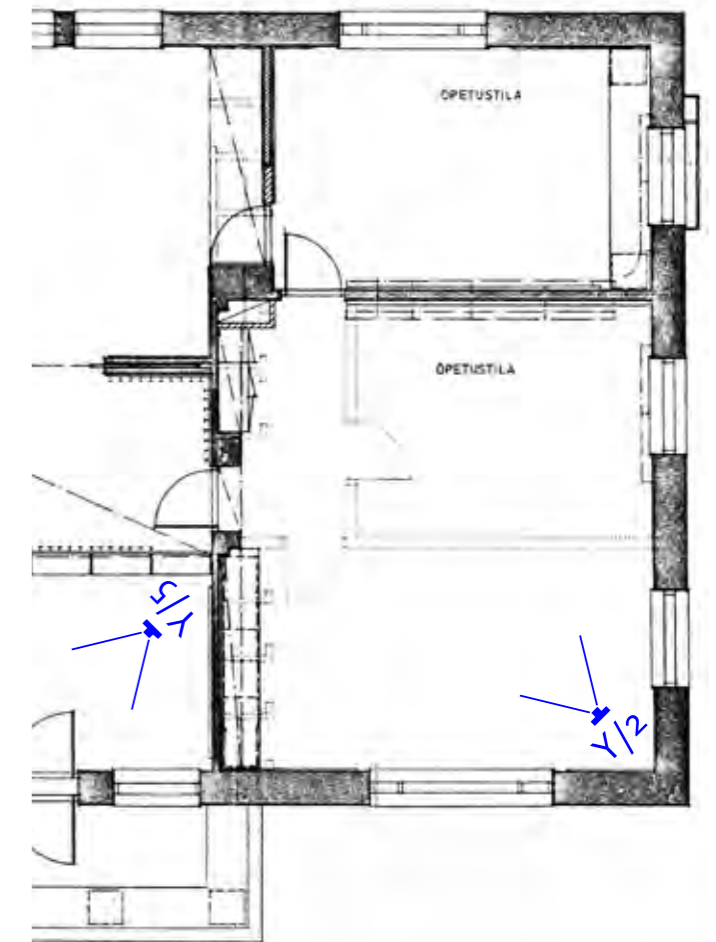
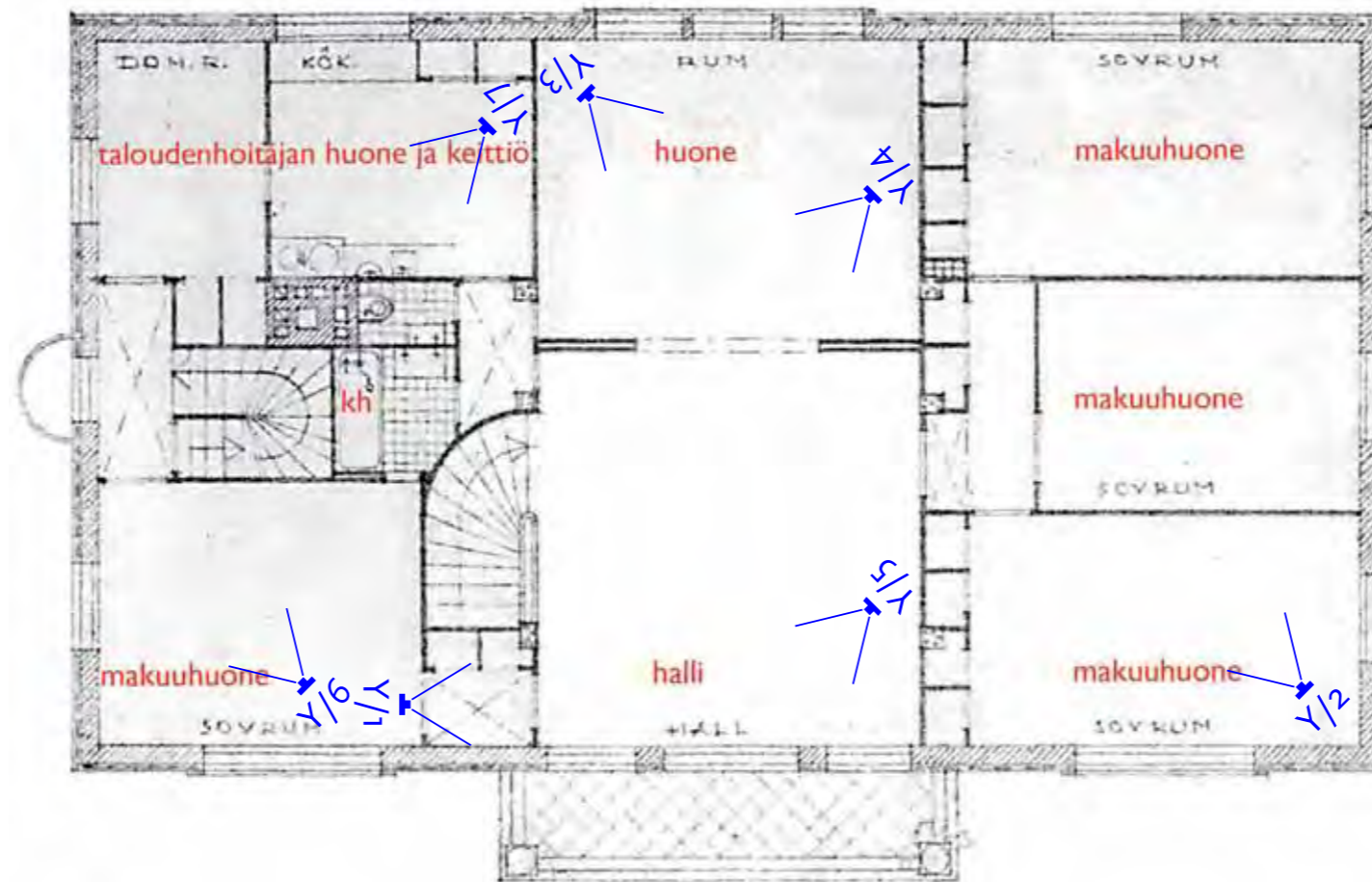
Ei mittakaavassa.

(Rudolf Lansteen laatima pohjapiirros. Lähde: Espoon kaupunginarkisto)

Yläkerta

Myös toisen kerroksen tilajako on pääosin säilynyt ennallaan. Itäpäädyn kaksi makuuhuonetta ja käytävä on yhdistetty yhdeksi luokkahuoneeksi ja halli on jaettu naulakoilla kahteen osaan. Vanha kylpyhuone on muutettu kahdeksi wc-tilaksi. Hallin jatkeena ollutta huonetta on laajennettu siten, että viereisen makuuhuoneen komerot on purettu ja uusi väliseinä on rakennettu makuuhuoneen puolelle.

Kaikki toisen kerroksen vanhat kiintokalusteet kahta komeroa lukuun ottamatta on purettu.

Yläkerran alkuperäinen pohjapiirros vuodelta 1948.

Ei mittakaavassa.

(Rudolf Lansteen laatima pohjapiirros. Lähde: Espoon kaupunginarkisto)

Yläkerran muutospiirros vuodelta 1986.

Ei mittakaavassa

(Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius KY:n laatima pohjapiirros. Lähde: Espoon kaupunginarkisto)

Y/1 Lounaisnurkan makuuhuoneesta halliin johtavan pienen käytävän varrella on rakennuksen ainoat säilyneet kiinteät komerot. Komeroiden pohja on kalteva alla olevan portaan takia.

Y/2 Kaksi makuuhuonetta ja käytävä yhdistettiin vuonna 1986 yhdeksi opetustilaksi. Opetustilasta on ovi halliin ja ryhmätyötilana toimivaan makuuhuoneeseen. Makuuhuoneen oven paikalle on 2000-luvulla asennettu ääneneristysovi (Kaarlo Ahlstedt, haastattelu).

Y/5 Yläkerran hallin eteläpuoliskoon on tehty toimistohuone 2000-luvulla (Kaarlo Ahlstedt, haastattelu). Huoneen perältä johtaa ovi vanhaan lounaisnurkan makuuhuoneeseen.

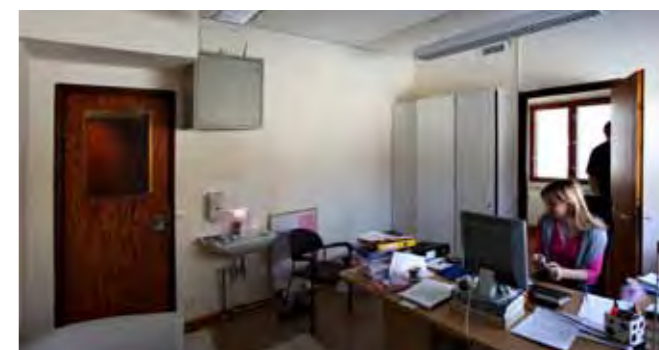
Y/3 Yläkerran huoneen ("rum") ja hallin välissä on liukuovet. Entiseen makuuhuoneeseen johtava oviaukko on puhkaistu vuonna 1986. Aukkoon on 2000-luvulla asennettu ääneneristysovi (Kaarlo Ahlstedt, haastattelu).

Y/6 Lounaisnurkan makuuhuone muutettiin opettajien huoneeksi vuonna 1986. Huoneeseen tehtiin kuvan keskellä näkyvä minikeittiö. Oikeanpuoleinen ovi johti alun perin kylpyhuoneeseen, joka vuonna 1986 jaettiin kahdeksi wc-tilaksi. Vasemman puoleinen ovi johtaa yläkerran eteiskäytävään.

Y/4 Näkymä yläkerran huoneesta ("rum") halliin ja portaikkoon. Vuonna 1986 halli jaettiin seinäkkeellä kahteen osaan. 2000-luvulla seinäke muutettiin seinäksi.

Y/7 Entisen yläkerran keittiön takana oli taloudenhoitajan huone. Keittiö toimii nykyään toimistona. Alunperin tarjoiluvälikköön johtava ovi on varustettu lasilla. Nurkassa olevien kaappien paikalla oli aiemmin puuliesi.

Kellari

Alkuperäiseen pohjapiirustukseen on merkitty kellarin seuraavat tilat: Sauna, pannuhuone, polttoainevarasto, ruokakellari, verstaas ja autotalli.

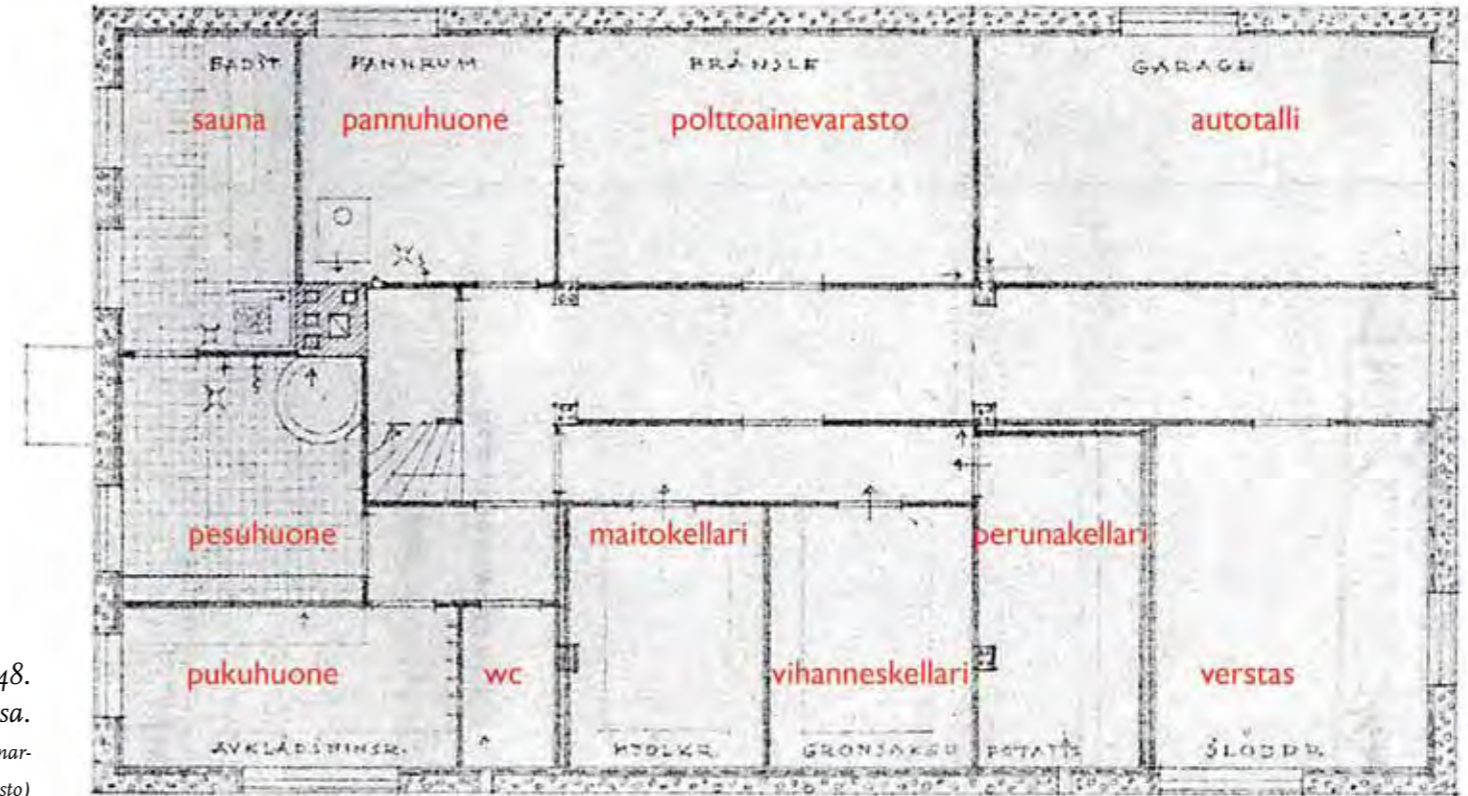
Sauna koostuu löylyhuoneesta, pukuhuoneesta, pesuhuoneesta ja pienestä huoneesta, jonka käyttötarkoitukseksi on vuoden 1986 piirustuksessa merkitty wc. Ruokakellari oli jaettu erillisiksi maito- vihanne- ja perunakellariksi.

Vuoden 1986 piirustuksen tilajako vastaa kellarin nykytilaa. Suurin muutos alkuperäiseen suunnitelmaan on keskikäytävän leveydessä. Alkuperäisessä piirustuksessa käytävän leveys on 1,9 metriä ja vuoden 1986 piirustuksessa 2,9 metriä. Muutos lienee tehty jo rakennusvaiheessa ja liittyy siihen, että kantava runko on toteutettu eri tavalla kuin alun perin suunniteltiin. Autotallin ja verstaan paikkojen vaihtaminen on todennäköisesti tapahtunut myös jo rakennusvaiheessa. Ilmeisesti samassa yhteydessä ruokakellarista on jätetty pois käytävä ja perunakellari.

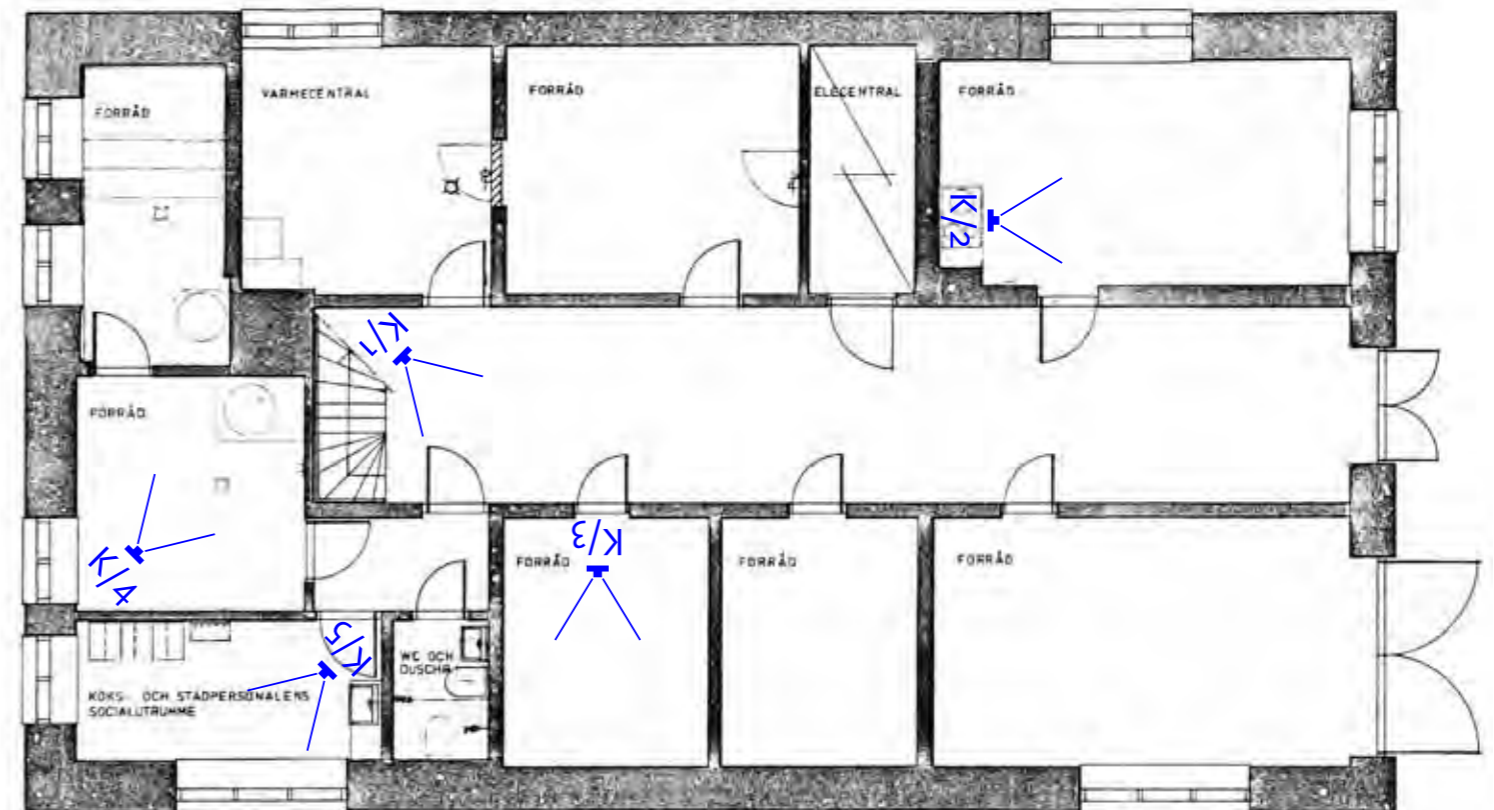
Lähes kaikki tilat ovat nykyään varastokäytössä. Entinen pukuhuone ja wc toimivat henkilökunnan sosiaalitiloina, pannuhuoneesta on tullut lämmönjakokeskus ja osaan polttoainevarastoa on rakennettu sähköpääkeskus. Löylyhuoneen, pannuhuoneen, verstaan ja pesuhuoneen tulisijat on purettu.

Vintti

Rakennuksessa ei ole käyttöullakkoa. Yläpohjan päällä on vain tuulettuva vintti vesikattorakenteineen ja vuonna 1986 rakennettu ilmanvaihtokonehuone.

Alkuperäinen kellarin pohjapiirustus vuodelta 1948.
Ei mittakaavassa.
(Rudolf Lansteen laatima pohjapiirros. Lähde: Espoon kaupunginarkisto)

Kellarin pohjapiirustuksesta vuodelta 1986 näkee, kuinka kellarin tilajako alun perin toteutettiin. Sähköpääkeskuksen erillinen tila polttoainevaraston perällä ei ehkä kuulunut alkuperäiseen toteutukseen. Kuva ei ole mittakaavassa.
(Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius KY:n laatima pohjapiirros. Lähde: Espoon kaupunginarkisto)

K/1 Matinkylän kartanon avara kellarikäytävä on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Oikeanpuoleinen ovi johtaa saunaan ja seuraavat kaksi ovat ruokakellareiden ovia. Viimeisenä käytävän oikealla puolella on autotallin ovi. Käytävän vasemmalla puolella on ensin polttoainevaraston ovi, sitten ilmeisesti vuonna 1986 tehty sähköpääkeskuksen ovi ja viimeisenä verstaan ovi.

K/4 Entisen saunan pesuhuoneesta johtavat ovet löylyhuoneeseen ja saunan eteiseen, josta on ovi wc-tilaan. Löylyhuone toimii varastona ja pesuhuone kuntosalina. Ilmanvaihto- ja viemäriputket ovat oleellisesti muuttaneet tilojen luonnetta. Gym-tech-kuntoilulaitteen paikalla oli vuoteen 1986 asti muuripata.

K/5 Entinen saunan pukuhuone toimii nykyään vaatteiden huoltotilana.

K/! Entinen verstaas toimii nyt varastona. Huone on toiminut myös talonmiehen asuntona.

Rakennuksen vinttiä etelälappeen alla. Vasemmalla ilmanvaihtokonehuoneen seinää.

K/3 Vanhaa ruokakellaria käytetään edelleen ruokien varastointiin.

Ilmanvaihtokonehuone on rakennettu vuonna 1986.

Rakennusosat

Ulko-ovet

Terassin ovet

Pohjoissivun terassille johtaa kolme lasitettua, puista tuplapariovea, jotka ovat säilyneet alkuperäisinä. Ovet ovat lakattua mäntyä ja niissä on neljä hentoa jakopuitetta, jotka jakavat ovilehdet viiteen lasitettuun kenttään. Umpinainen kuudes kenttä on varustettu kuparisella potkupellillä. Lasit on kiinnitetty huullokseen puisin lasituslistoin. Ulko-ovessa lasituslista on sisäpuolella ja sisäovessa ulkopuolella. Sisäoviin on vaihdettu kaksinkertaiset umpiolasit, joiden lasituslistat on asennettu kömpelästi. Ovien heloitus on pääosin säilynyt.

Ulkopuolelta katsottuna oikeanpuoleisin pariovi on käytössä. Muiden ovien väliin on rakennettu jonkinlainen vaakavälidikari, jonka alla on mahdollisesti lämmöneriste. Myös sisäpuolelle asennettu radiatori estää kyseisten ovien käytön.

Muut ulko-ovet

Kellarin käytävän ja autotallin puiset pariovet lienee uusittu 1980-luvulla.

Pääovi, keittiön käytävän ovi, ja parvekkeiden ovet on uusittu 2000-luvulla. 2000-luvun ovet on tehty vaikeasti tunnistettavista synteettisistä materiaaleista. Tällaisia ovia markkinoidaan yleensä niiden lämmöneristysominaisuuksilla, ja ne tiedetään mahdolltomiksi huoltaa. Ovet turmelevat rakennuksen julkisivuja.

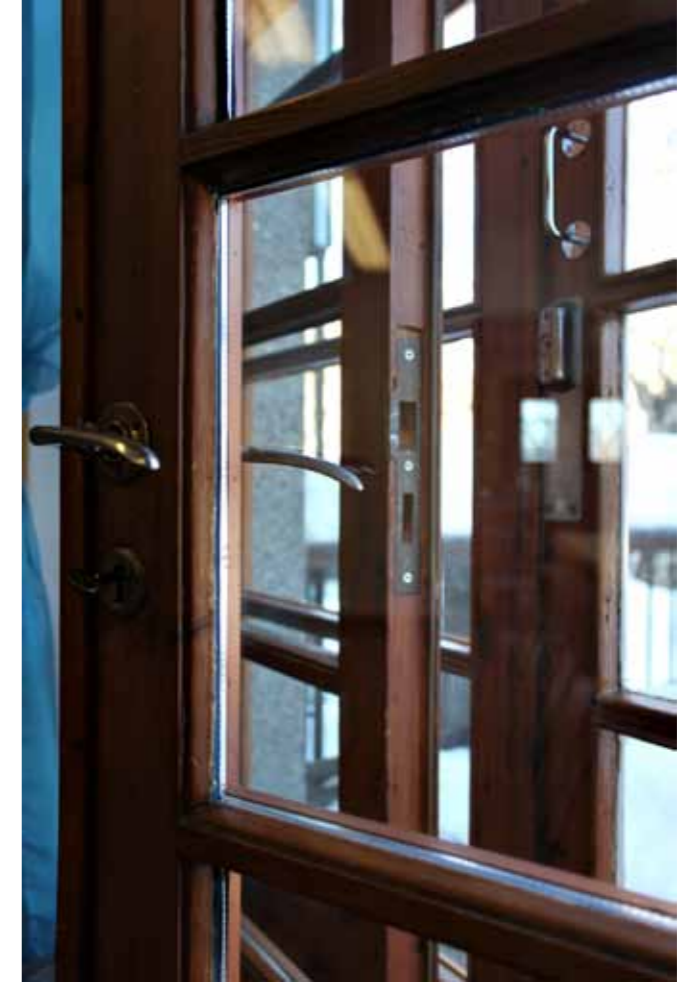

D/1 Pohjoissivun terassille johtava lasiovisto on arvokas alkuperäinen rakennusosa.

D/1 Terassin ovien helat ovat pääosin alkuperäisiä.

D/1 Terassin ovien sisätupliin on vaihdettu umpiolasit.

D/1 Oven alaosaan on tehty vedeneristyskorjaus vuonna 2000 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2011).

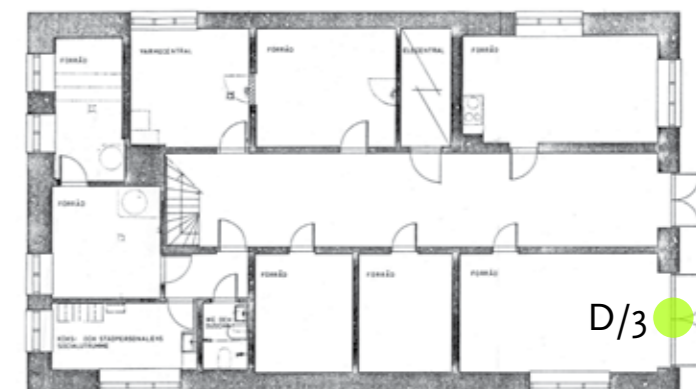
D/2 Kartanon nykyinen pääovi on hämmentävä yhdistelmä synteettisiä materiaaleja, nykyteknikkaa ja historisoivia muotoja. Tämän tyyppiset rakennusosat sopivat huonosti rakennushistoriallisesti arvokkaisiin rakennuksiin.

D/2 Kartanon alkuperäinen pääovi vuonna 2001. Alunperin pellavaöljylakatus ovet käsiteltiin Pinotex-Extralla vuonna 1986 (Mattby Gård, Peruskorjaus, Rakennuslitys 1986, Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius ky) (Kuva: Espoon kaupunki, Tekninen keskus)

D/3 Autotallin ovet saattavat olla rungoltaan alkuperäiset. Lasit on vaihdettu umpiolaseiksi ja panelointi on uusittu. Paneloinnin uusimisesta on maininta vuodelta 2008 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2011).

Sisäovet

Sisäovet ovat Matinkylän kartanon parhaiten säilyneet rakennusosat, ja niillä on suuri merkitys talon rakennushistorialliselle arvolle. Melkein kaikki alkuperäiset ovet ovat tallella. Joitakin heloja on vaihdettu, mutta muutoin ovet ovat säilyneet pintakäsittelyjä myöten alkuperäisinä. Ovien säilymiseen myös tulevaisuudessa tulee kiinnittää erityistä huomiota. Mikäli joidenkin tilojen käyttö edellyttää ovien uusimista, tulee ovet karmeineen ja heloineen varastoida huolellisesti esimerkiksi vintille tai kellariin.

Alun perin rakennuksessa oli viittä eri tyyppiä sisäovia: sileitä vaneriovia, sileitä ikkunalla varustettuja vaneriovia, umpinaisia peiliovia, lasitettuja peiliovia ja lasitettuja liukuovia.

Lasitettuja liukuovia on kaksi. Niillä on erotettu alakerrassa halli ja ruokasali sekä yläkerrassa halli ja huone ("rum").

Lasitettuja peiliovia on säilynyt kolme paria: tuulikaapin sisäovet, eteläparvekkeen sisäovet ja hallista olohuoneeseen johtava pariovi (ruokasalin terassille johtavat sisäovet on esitelty kohdassa ulko-ovet). Ilmeisesti myös ruokasalin ja olohuoneen välissä on ollut lasitettu pariovi, joka lienee poistettu vuoden 1986 muutostöiden yhteydessä.

Kaikki muut ylä- ja alakerran ovet olivat sileitä vaneriovia. Ne oviaukot, joiden kautta tarjoilu tapahtui, on varustettu vaneriovilla, joissa on ikkuna.

Kaikki kellarin sisäovet olivat alun perin umpinaisia peiliovia. Pannuhuoneen toinen ovi on muurattu umpeen ja toinen ovi on vaihdettu palo-oveksi.

2000-luvulla rakennuksen ovia on uusittu siten, että sisäovia on tullut kolme tyyppiä lisää: ikkunalla varustettu puristeovi, sileä laakaovi ja sileä ääneneristysovi.

Länsipäädyn sisäänkäynnin sisäovena on puristeovi. Ovi on samankaltainen kuin ulko-ovikin ja lienee peräisin samasta vuoden 2002 toimimuksesta (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2002). Yläkerran halliin rakennetussa kevytrakenteisessa seinässä on sileä laakaovi. Toisen kerroksen koillisnurkan makuuhuoneeseen on asennettu kaksi ääneneristys-ovea.

Lisäksi vintin portaassa, lämmönjakohuoneessa ja ilmanvaihtokonehuoneessa on ilmeisesti vuodelta 1986 peräisin olevat teräksiset palo-ovet.

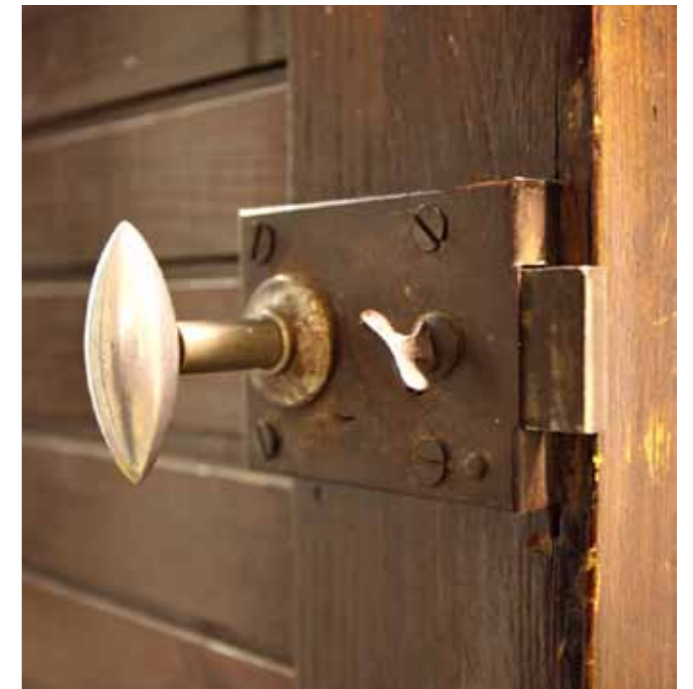
D/4 Rakennuksen molemmat alkuperäiset liukuovet ovat edelleen käytössä. Kuvassa alakerran hallin ja ruokasalin välinen ovi.

Suurin osa ovien alkuperäisistä heloista on edelleen käytössä.

D/5 Liukuovien alkuperäiset liukuhelat ovat säilyneet.

Kellarin peiliovet on varustettu niin sanotulla kamarinlukolla.

D/6 Suurin osa rakennuksen sisäovista on edelleen alkuperäisiä sileitä vanerioivia. Ovet lienee tehty siten, että suhteellisen hentoon kehikkoon on ensin liimattu toisen puolen vanerilevy. Näin syntyneeseen laatikkoon on liimattu täyttöpallikat lukon ja saranoiden kiinnitystä varten sekä pienempiä täyttöpallikoita koko laatikon alalle. Lopuksi on liimattu toisen puolen vanerilevy. Vanerilevyissä on pintana leikattu mäntyviilu, joka lienee käsitelty vernissalla. Kuvassa on sähköpääkeskuksen ovi, joka on luultavasti siirretty nykyiselle paikalleen vuoden 1986 muutostöiden yhteydessä. Ovi saattaa olla entinen hallin ja isännän huoneen eteisen välinen ovi.

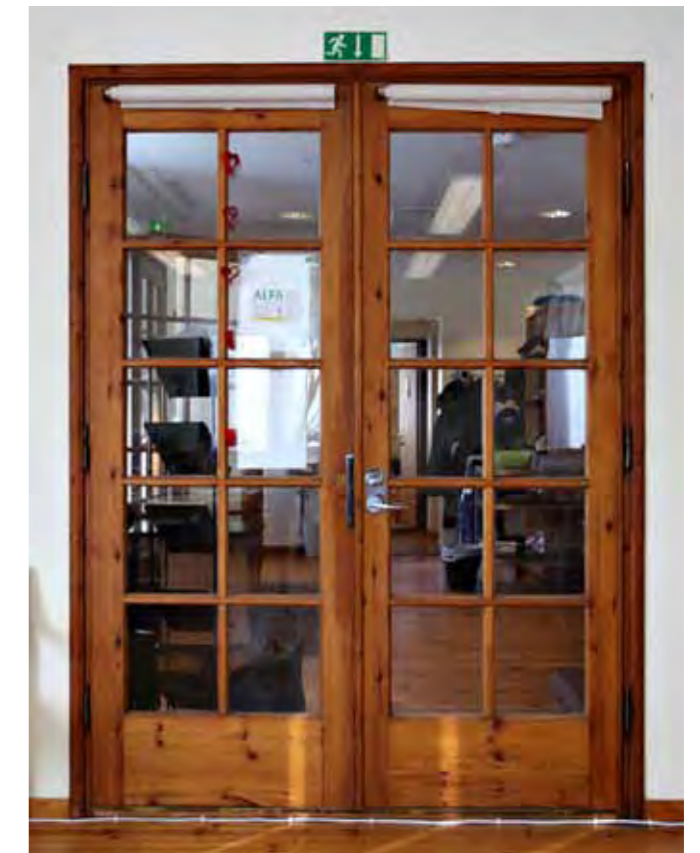

D/7 Keittiöiden ja tarjoiluväliköiden välinen sileä vaneriovi on varustettu lasilla. Kuvassa yläkerran keittiön ovi.

D/8 Suurin osa kellarin alkuperäisistä peiliovista on säilynyt. Kuvassa ruokakellarin ovi.

D/9 Rakennuksen neljästä lasitetusta pariovesta kolme on edelleen käytössä.

Ikkunat

Rakennuksen kaikki ikkunat on uusittu vuonna 2002 (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2011).

Uudet ikkunat ovat tyypiltään sisään–sisään-avautuvia, ja ne on varustettu sälekaihtimilla ja umpiolaseilla. Ikkunoilla ei ole rakennushistoriallista arvoa. On suotavaa, että ikkunoita seuraavan kerran uusittaessa otetaan paremmin huomioon suojellun rakennuksen ikkunoiden merkitys osana 1940-luvun arkkitehtuuria.

Uunit

Matinkylän kartanossa oli jo alun perin keskuslämmitys. Keskuslämmitysuunin lisäksi talossa oli seitsemän muuta tulisijaa: kiuas, pata, leivinuuni, avotakka ja kolme liettä. Näistä kahdeksasta tulisijasta on säilynyt ainoastaan alakerran hallin avotakka. Tulisijat purettiin vuoden 1986 muutostöiden yhteydessä (Mattby Gård, Peruskorjaus, Rakennusselitys 1986, Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius ky).

Avotakkaa ei ole käytetty pitkään aikaan, ja sen tulipesä on suljettu messinkilevyillä. Mikään ei kuitenkaan viittaa siihen, ettei takka olisi käyttökunnossa. Messinkilevyjä lukuunottamatta takka lienee alkuperäisessä asussaan.

Sisäpuolelta ikkunat ovat puuta. Umpiolasien ja tiiviin rakenteen vuoksi uudet ikkunat lienevät edeltäjiään energiatehokkaampia ja niiden ääneneistyskyky on parempi.

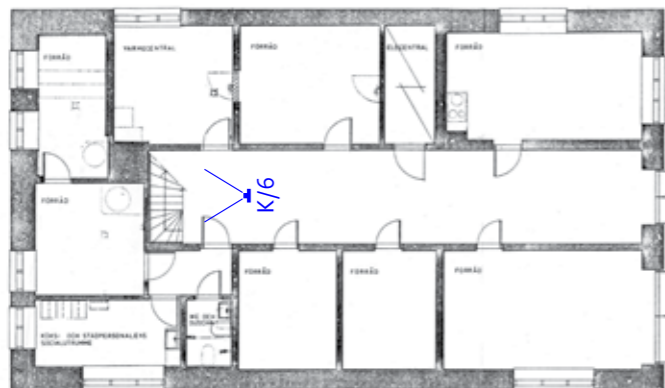
Ikkunarakenteet ovat ulkopuolelta kokonaan metallipintaisia. Perinteisesti ikkunankarmi on osittain rappauksen sisäpuolella. Uusituissa ikkunoissa karmien ja rappauksen väliin on jätetty rako, joka on peitetty listoilla ja elastisella massalla. Samalla valoaukko on pienentynyt.

Rakennuksen alkuperäinen ikkuna vuonna 2001 otetussa valokuvassa. (Kuva: Espoon kaupunki, Tekninen keskus)

D/10 Talon kahdeksasta alkuperäisestä tulisijasta on säilynyt ainoastaan alakerran takka. Sen käyttö on estetty tulipesän sulkevilla messinkilevyillä vuonna 1986.

Kellari

1. krs.

2. krs.

Portaat

Rakennuksen sisällä on neljä porrasta: pääporras johtaa alakerran hallista yläkerran halliin, kellarin porras johtaa kellarikäytävästä alakerran tarjoiluvälikköön, keittiöporras johtaa alakerran eteiskäytävästä yläkerran eteiskäytävään ja vintinporras johtaa yläkerran eteiskäytävästä vintille.

Kunkin portaan olemus kuvastaa hyvin portaan käyttöä ja hierarkista asemaa. Kaikki portaat on valettu paikalla betonista.

Portaat ovat säilyneet hyvin.

A/7 Pääporras lähtee komeasti pääsisäänkäynnin vierestä hallin alaslasketusta katosta huolimatta. Portaassa on ilmeisesti ollut alun perinkin linoleummatto. Matto on uusittu vuonna 1986 (Mattby Gård, Peruskorjaus, Rakennusselitys 1986, Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius ky).

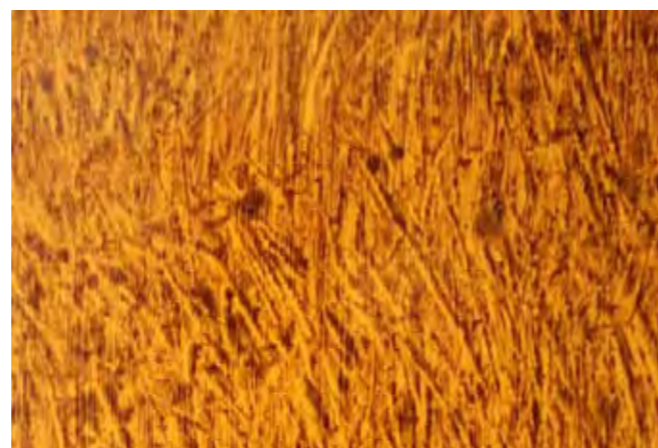
Y/9 Vintin portaan aseman talon hierarkiassa voi lukea muun muassa sen käsittelemättömistä pinnoista.

A/8 Keittiöporrasta voisi luonnehtia asialliseksi. Länsipäädyn ovien uusiminen vähentää luonnonvaloa portaassa.

Y/10 Alun perin pääporras on saanut koko matkaltaan hyvin luonnonvaloa. Yläkerran hallin jakaminen kahdeksi huoneeksi pimentää portaan yläpäätä.

K/6 Kellarin veistoksellisella tavalla karu porras. Portaalle on jo alkuperäisissä piirustuksissa esitetty säilytystilaa, mutta portaanaluskomeron nykyinen ovi on uusi.

Pääportaankäytävän kaiteen tolppa on ootattu.

Rakennustapa

Kattotuoleja tukevat alemman kitapuun kainaloon asetetut pilarit, jotka siirtävät osan kuormista välipohjien primääripalkkien kautta kantaville seinille ja pilareille, ja edelleen perustuksille. Ulkoseinien lisäksi kantavina rakenteina toimivat tiilestä muuratut ja betonista valetut väliseinät ja pilarit. Rakennus on siis niin sanotusti sekarunkoinen.

Rakennuksessa on maanvarainen laatta, tuuletettu vintti ja massiiviset, kivirakenteiset seinät.

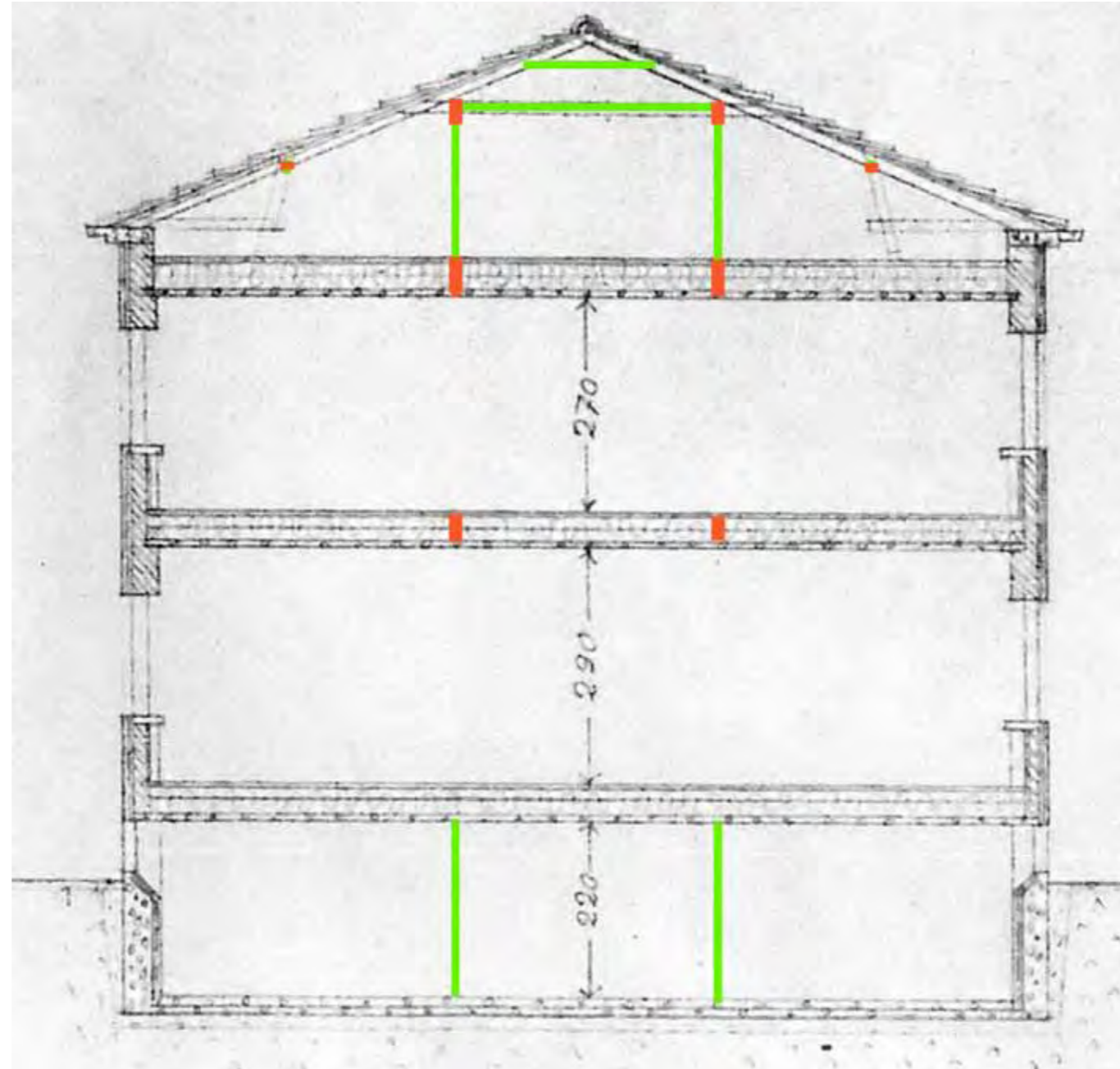
Perustukset ja sokkeli

Rakennus lienee perustettu suoraan kalliolle. Tähän viittaavat ainakin seuraavat kolme seikkaa:

1. Vanhan kartanorakennuksen valokuvassa (Esbo hembygdsförening, fo000498.jpg) 1920-luvulta näkyy rakennuksen vieressä paljasta kalliota, ja yksittäinen avokalliolaikku on tontilla edelleen näkyvässä.
2. Rakennuksen leikkauspiirustuksessa esitetty perustamistapa muistuttaa ajan rakennusoppaissa (esimerkiksi: Wegelius, Lippa, Ruso: Talonrakennustekniikan käsikirja, Kustannusosakeyhtiö Kirjamies, 1953) suositeltua tapaa, jossa kallion pinta louhitaan 10-20 cm perustusten alapuolelle, ja väli täytetään soralla.
3. Rakennuksen arkkitehdin työhistoria Töölön kerrostalojen suunnittelijana kertoo siitä, että tällainen perustamistapa on ollut hänelle vähintäänkin tuttu.

Joidenkin väliseinien alareunassa on merkkejä kosteuden nousemisesta rakenteeseen, mutta kellarin ilma tuntui raikkaalta. Kosteus oireili maalin hilseilynä ja rappauksen murenemisena. Yksinkertainen ratkaisu voisi olla tiiviiden maalikerrosten poistaminen, jolloin kosteus pääsisi vapaasti haihtumaan huonetiloihin.

Rakennuksen perustus näyttää olevan vakaa.

Alkuperäisten piirustusten mukaan rakennus on sorapedin välityksellä perustettu suoraan kalliolle. Vesikaton kuormat on esitetty siirtyviksi konttikattotuoleja pitkin rakennuksen ulkoseinille ja niitä myöten perustuksiin. Välipohjia kannattelisivat ulkoseinien lisäksi kuusi teräsbetonipilaria.

Edellinen kartano oli perustettu ainakin osittain suoraan avokalliolle. Nykyisen kartanon kellari on siis pitänyt louhia kalliioon.

Kartanon rakentamisen aikaan kallion kolot on ollut tapana täyttää betonilla ja perustuksissa on alimpana käytetty veden imeytymisen estävää betonilaatua. Perusmuurit siveltiin yleensä ulkopuolelta bitumilla. Usein bitumi jätettiin kuitenkin pois ja sen sijaan luotettiin salaojiin ja perusmuurin ympärillä oleviin vettä läpäiseviin maakerroksiin. Vedeneristykseen rakenteiden välissä käytettiin bitumihuopaa tai vedenpitävää betonia. Perustukset oli tapana raudoittaa kellaripalkiston korkeudelta kahdella pitkittäisellä teräksellä, kauttaaltaan teräsverkolla ja aukkojen alta ja päältä ankkuroiduilla teräksillä.

Rudolf Lansten alkuperäiseen piirrokseen vuodelta 1948 on kaaviomaisesti lisätty siitä puuttuneet havaitut ja oletetut kantavat rakenteet.

Rakennuksen sokkeli erottuu muusta seinäpinnasta rappauspinnan jäsenöinnillä. Rakennus on sala-ojitettu vuonna 1998 (Pentti Oirola, puhelinhaastattelu 22.3.2012).

Ulkoseinät

Kellarin ulkoseinien sisäpinnassa näkyy paikoin betonimuotin tekstuuri, paikoin seinät on rapattu ja ainakin osa seinien sisäpuolesta on muurattu punatiilestä. Kellarikäytävän oviaukon reunoista voisi arvella, että sisäpuoli on muurattu tiilestä, välissä on ehkä eristeenä kevytbetonia tai lastuvillalevyä ja ulkopuoli on valettua betonia.

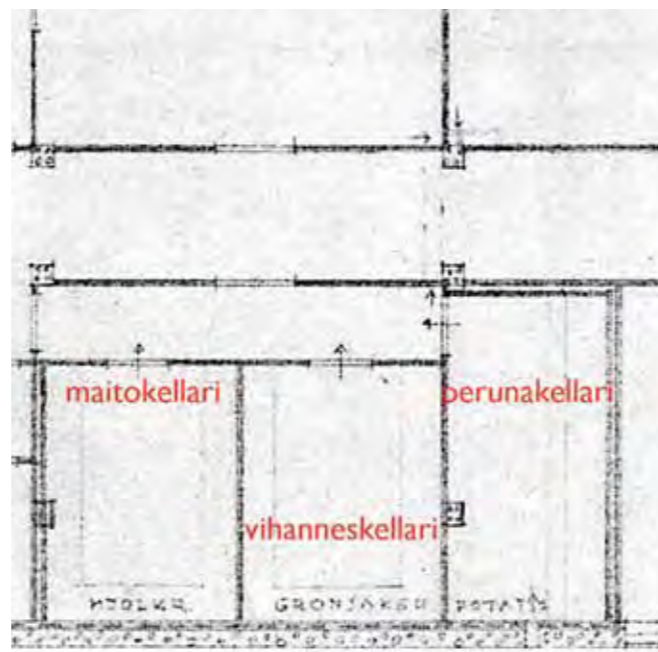
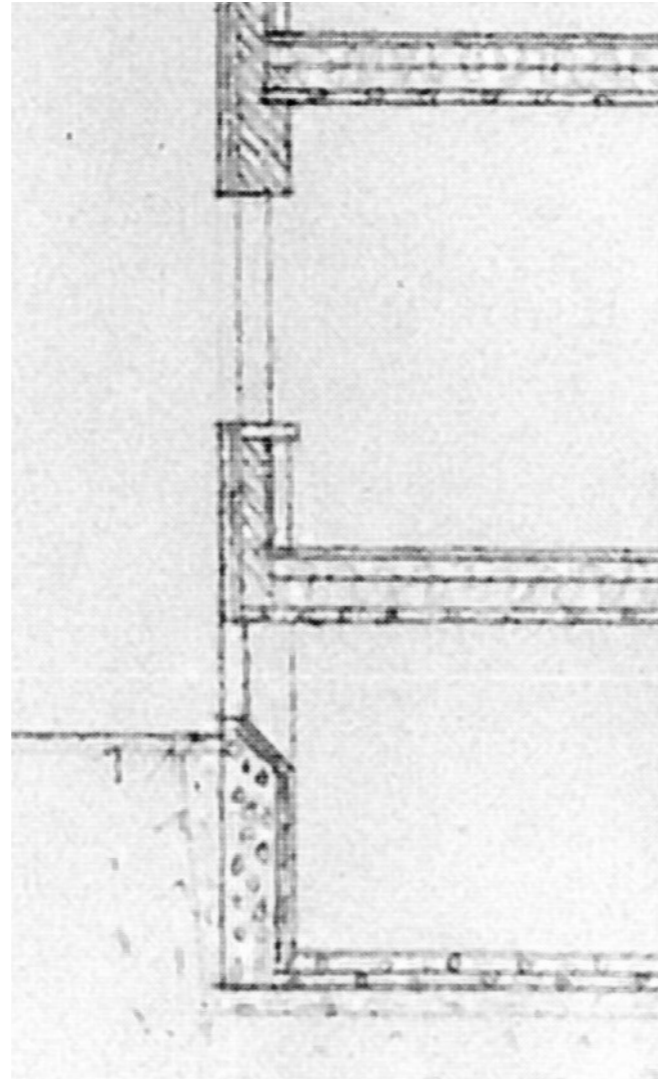
Ulkoseinien rakenteesta ei saa varmuutta ilman rakenteen avausta.

Ulkoseinien päälle on valettu räystäään muodostava betonilaatta, joka tasaa vesikaton kuormat muureille.

Väliseinät

Osa väliseinistä on kantavia. Kellarin seinä on valettu betonista ja muurattu punatiilestä. Kaikki muut väliseinät, joiden materiaalin pystyi paikan päällä päättämään ilman pintarakenteen purkamista, on muurattu punatiilestä. Aukkojen ylitykset oli tehty pääosin teräsbetonipalkeilla, mutta ainakin vintin portaan ovesa on tiiliholvi.

Ilmastointikonehuoneen seinät on tehty puuran-kaisina. Seinät on päällystetty ulkopuolelta asbestise-menttilevyillä ja sisäpuolelta kovalla mineraalivillalla.

Alkuperäisissä piirustuksissa väliseinät on esitetty tehtäviksi ohuina ja kevytrakenteisina. Kantaviksi rakenteiksi oli kaavailtu ulkoseiniä ja teräsbetonipilareita. Ruokakellaria rajaaviin seiniin on esitetty lisäeristystä tuova ilmarako. Väliseinät on kuitenkin toteutettu raskaampina, ja osa niistä on kantavia. (Kuva: Rudolf Lanste, 1948)

Alkuperäisten piirustusten mukaan ulkoseinässä on sisäpuolella kiven vahvuinen tiilimuuraus ja ulkopuolella kymmenisen senttiä jotain muuta materiaalia – ehkä kevytbetoniharkkoja. Kevytbetoniharkot on ollut tapana sitoa tiilimuuraukseen 5 mm:n sinkityllä tai bitumiin kastetulla teräslangalla. Ikkunoiden alle ei ole tehty alkuperäisessä leikkauspiirustuksessa esitettyä radiaattorisyyvennystä. Ulkoseinä on kauttaaltaan tasapaksu. (Kuva: Rudolf Lanste, 1948)

Kellarin ulkoseinän sisäpinta rakennuksen itäpäädyssä on tehty tiilestä muuraamalla.

Ulkoseinien aukkojen ylitykset on tehty teräsbetonipalkeilla.

Liukuoviseinät on muurattu syrjätiilestä.

Alapohja

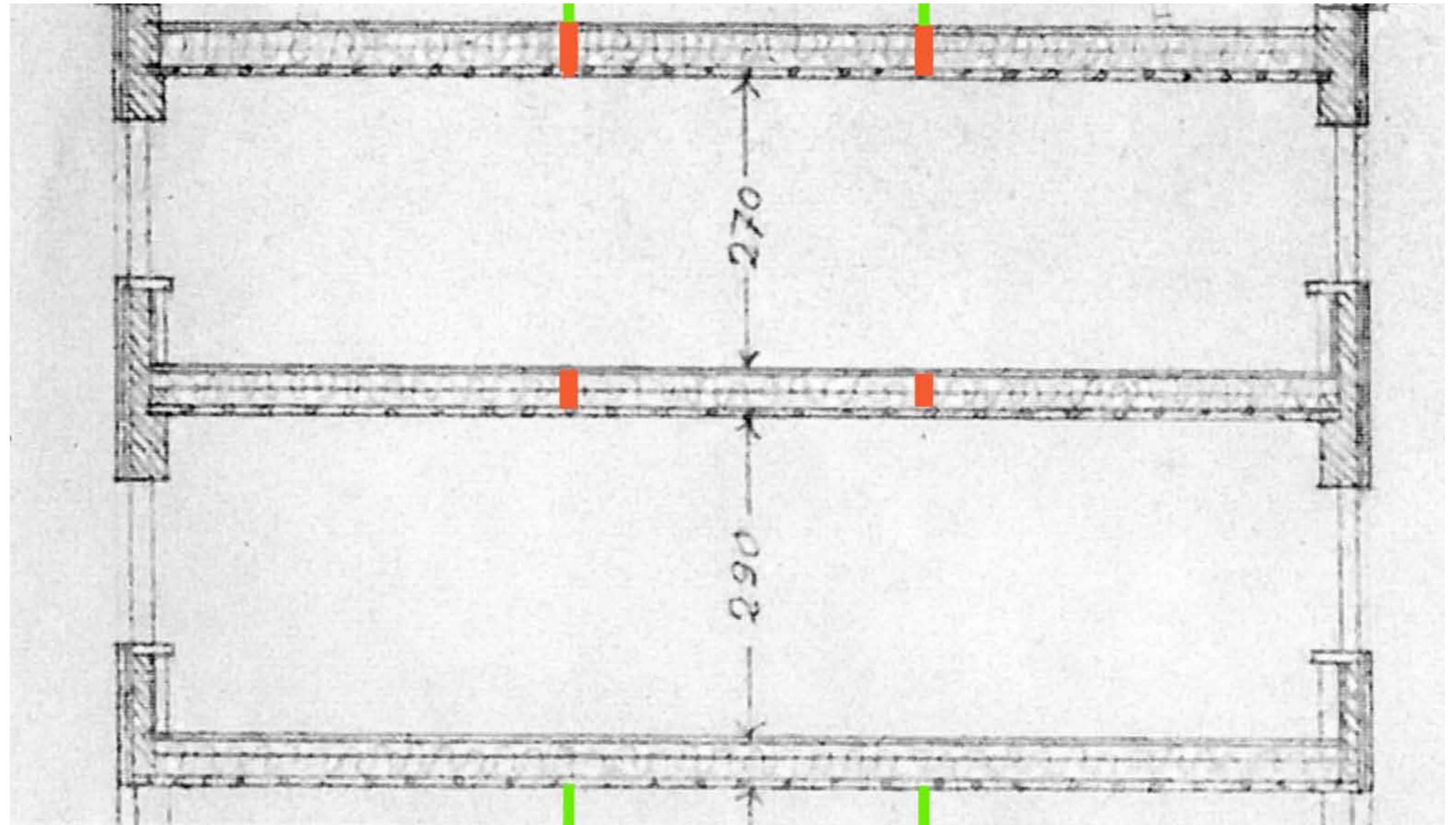
Alapohjan rakenne voisi alkuperäisen leikkauspiirustuksen perusteella olla seuraavanlainen: Pohjamaan päällä on vaaksan verran soraa. Soran päälle on valettu ensin pohjalaatta, jossa on kantavien seinien kohdalla vahvistukset, ja sitten pintalaatta. Molemmat laatat on esitetty kymmenisen sentin vahvuisiksi. Alapohjarakennetta ei pystynyt paikan päällä havainnoimaan. Kellarin lattiana on betonivalu, verstaassa on maalattu puulattia. Osa betonilattioista oli peitetty matoilla. Osa kellarin lattiasta purettiin vuoden 1986 muutostöiden yhteydessä ja valettiin uudestaan teräsbetonista (Mattby Gård, Peruskorjaus, Rakennusselitys 1986, Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius ky).

Välipohjat

Rakennuksessa on kolme välipohjaa, jotka kaikki lienevät rakenteeltaan alalaattapalkistoja. Alkuperäisessä leikkauspiirustuksessa on esitetty alalaattapalkisto ja sen käyttö sopii hyvin rakennusajankohtaan. Rakenteen poikkileikkaus näkyy vintin portaan seinässä ja alalaatan alapuoli näkyy kellarin katossa. Vintin portaan seinässä näkyy myös välipohjan teräsbetonista valettu primääripalkki.

Lämmöneristeenä on ainakin ylimmässä välipohjassa käytetty sahanpurua. Sahanpurun päälle on laitettu lisäeristeksi mineraalivillaa. Lisäeristystyö lienee tehty vuonna 1986 (Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius, leikkauspiirustus ARK 018). Muissa välipohjissa saattaa sahanpurun ohella olla ääneneristeenä hiekkaa tai kiviperäistä rakennusjätettä.

Asuinkerrosten permantona on männystä tehty ponttilautalattia. Lattiat on hiottu ja lakattu useamman kerran. Vuoden 1986 työselostuksen mukaan lattiat olivat jo vanhastaan lakattuja. Taloudenhoitajan huoneessa on säilynyt maalipinta. Vintissä ei ole ainakaan enää muuta permanttoa kuin täyte. Alakeran keittiön lattia purettiin vuoden 1986 muutostöiden yhteydessä (Mattby Gård, Peruskorjaus, Rakennusselitys 1986, Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius ky)

Alkuperäisen leikkauspiirustuksen perusteella näyttäisi siltä, että vintille on suunniteltu betonista valettua palopermantoa, jota ei ilmeisesti ole tehty. Välipohjat ovat rakenteeltaan teräsbetonista tehtyjä alalaattapalkistoja. Oletettavasti rakenteessa on harjansuuntaisia primääripalkkeja suurin piirtein punakynällä merkityissä paikoissa. Ei mittakaavassa.

(Kuva: Rudolf Lanste, 1948, värimerkinnot Livady)

Alapohjan pintamateriaalina on maalattu betoni. Verstahuoneessa on kuitenkin ponttilautalattia. Maalattut puulattiat maalattiin vuonna 1986 Permo-maalilla. (Mattby Gård, Peruskorjaus, Rakennusselitys 1986, Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius ky.)

Vintin portaan oviaukon yläpuolinen seinä on kannatettu tiiliholvilla. Oikeanpuoleisessa seinässä näkyy välipohjan primääripalkki.

Alalaattapalkiston profiili näkyy vintin portaan seinässä.

Yläpohjan täyteenä on sahanpuru, jonka päälle on vuonna 1986 laitettu mineraalivillaa. Espoon kaupungilla on varattuna rahaa yläpohjan lämmöneristyksen parantamiseen vuonna 2012.

Vesikatto

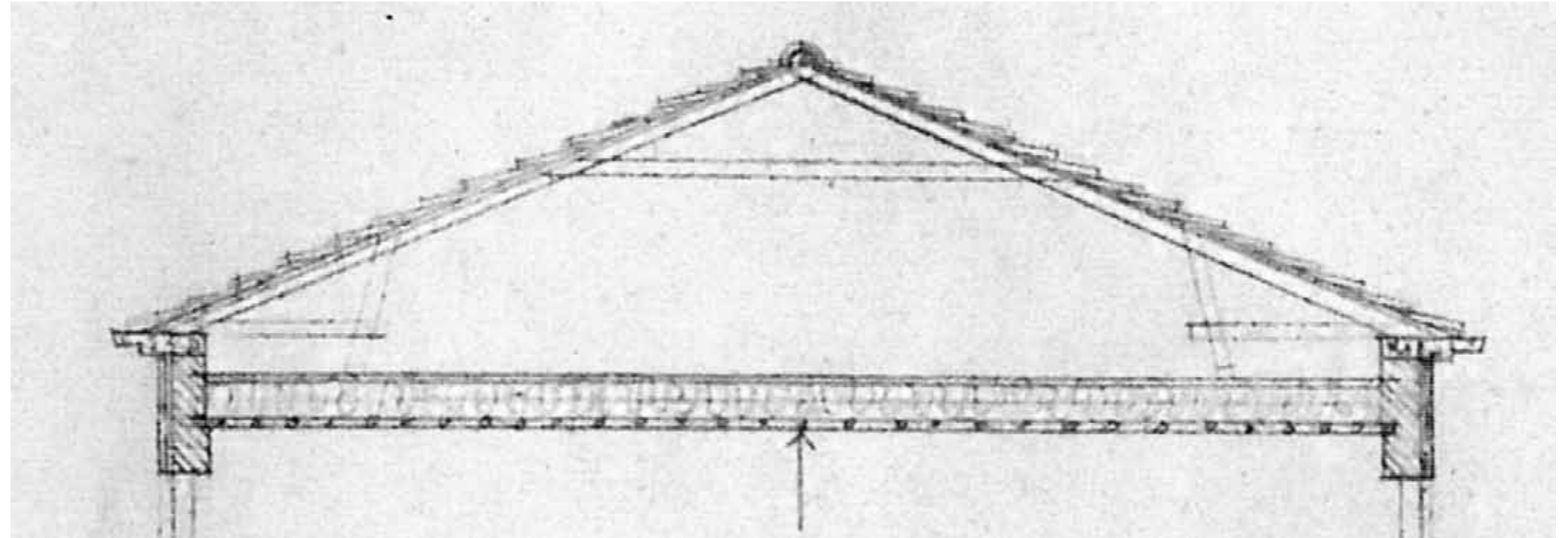
Rakennuksessa on kattotuolien kannattelema aumattu vesikatto.

Kattotuolit perustuvat ruotsalaiseen kattotuoliin, mutta niiden toimintaperiaate on erilainen. Kattotuoleja kannattelee ulkoseinien lisäksi kaksi rakennuksen harjansuuntaista palkkia, jotka tukeutuvat pilareiden ja vitaposkien välityksellä välipohjapalkistoon. Harjansuuntaiset puupalkit on yhdistetty toisiinsa poikittaisilla palkeilla. Joissakin kattotuoleissa ei ole konttipuuta lainkaan. Näissä tapauksissa selkäpuu on tuettu pitkittäiseen soiroon, joka yhdistää kattotuoleja konttipuun ja selkäpuun liitoskohdassa. Kattotuolit on tehty naulaliitoksien melko hennosta sahatavarasta.

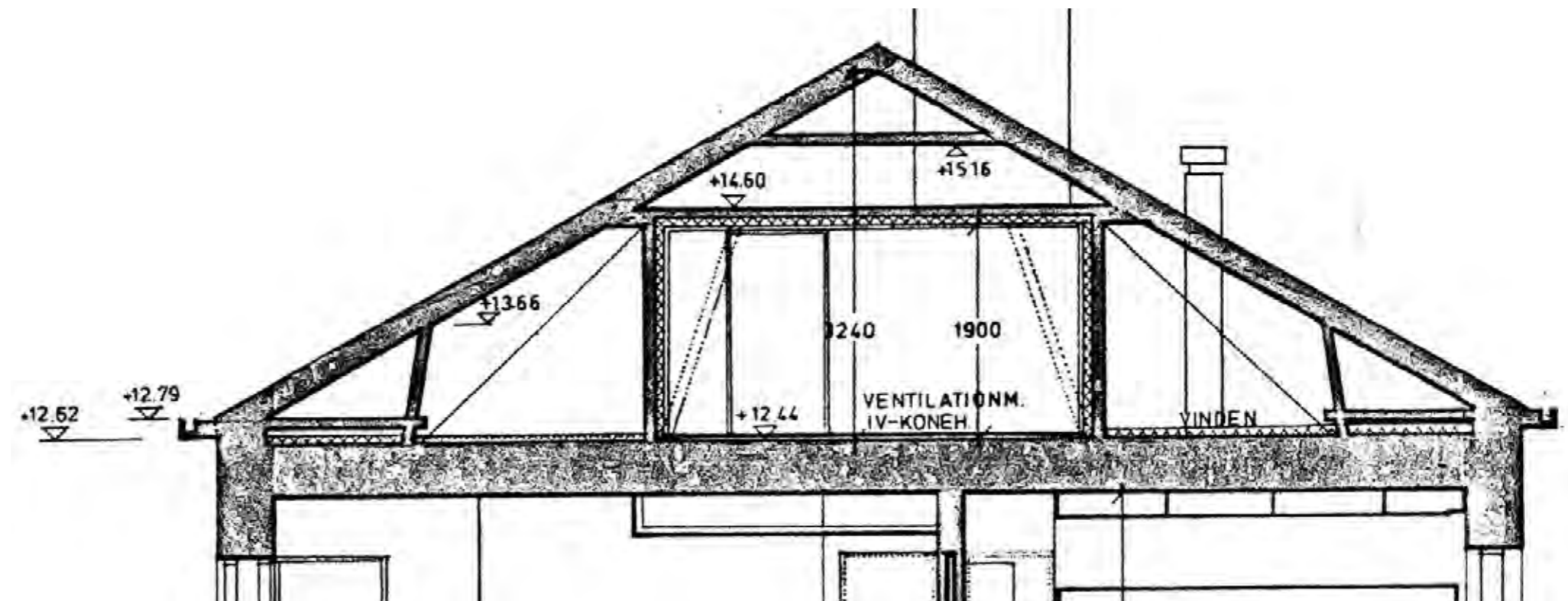
Tiivis aluslaudoitus on tehty betonivaluissa käytetyistä muottilaudoista ja muusta rakennustyömaalla olleesta apupuutavarasta. Suuri osa laudoista on vajasärmäisiä.

Osa vesikaton rakenteissa käytetystä puutavarasta on uutta. Rakennetta on ilmeisesti korjattu.

Vesikaton aluskatteena on kuumabitumilla liimattu bitumikermi ja varsinaisena katteena on punainen, kaksikouruinen savesta tehty kankitiili. Tiilet vaikuttavat alkuperäisiltä. Harjatiilissä on merkintä ___oon kattotiilitehdas. Merkintä viitanee Sipoon kattotiilitehtaaseen, joka oli toiminnassa vuosina 1941–1957 (www.tiilitehdasperinne.com/kuvat/txt/Suomessa_1885-1978_toimineet_tiilitehtaat_s.html).

Alkuperäisessä leikkauspiirustuksessa on esitetty yhdellä kitapuulla varustettu ruotsalainen kattotuoli eli niin sanottu konttikattotuoli, joka tukeutuu ainoastaan ulkoseiniin. (Kuva: Rudolf Lanste, 1948)

Toteutuneessa vesikattorakenteessa kattotuolit on alemman kitapuun kainalosta tuettu vitaposkellisten pilarien kantamiin pitkittäisiin palkkeihin. (Kuva: Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius Ky, 1986)

Vesikattorakenteessa on neljä harjansuuntaista palkkia, joista ylemmät tukeutuvat välipohjan kannattelemiin pilareihin ja alemmat konttipuihin.

Savitiilikaton alla on aluskatteena bitumihuopa. Etelälappeen peltitorvet ovat vintin tuuletusta varten.

Kattotuolit on koottu naulaamalla melko hennosta puutavarasta.

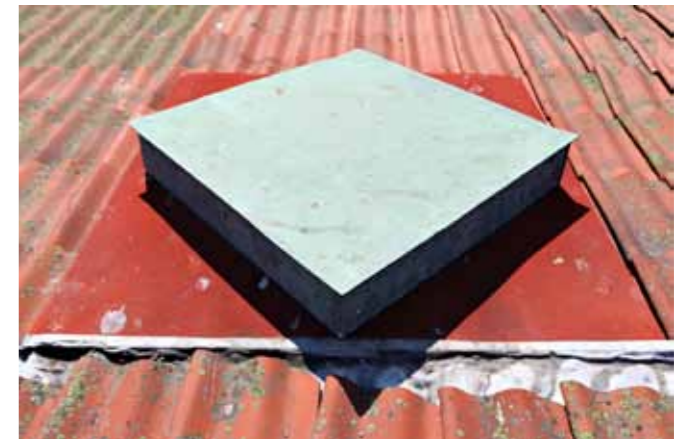
Harjatiilissä on merkintä —OON KATTOTIILI-TEHDAS, mikä tarkoittanee Sipoon kattotiilitehdasta.

Aluslaudoituksessa on käytetty betonivalujen muottilautoja. Osa aluslaudoituksesta on uusittu ja kattotuoleja on korjailtu.

Kattoluukku lienee alkuperäinen.

Talotekniikka

Lämmitys

Rakennuksessa on keskuslämmitys. Alun perin keskuslämmityksen kiertovesi lämmitettiin pannuhuoneessa olevassa uunissa, jossa luultavimmin poltettiin kiinteää polttoainetta; ilmeisesti halkoja mutta mahdollisesti myös kivihiiltä tai koksia.

Nykyään keskuslämmitys on purettu ja kellarissa olevassa pannuhuoneessa on kaukolämmön lämmönsiirrin. Vanhaa paisuntasäiliötä ei löytynyt vintiltä. Vintti on kuitenkin niin täynnä ilmanvaihtojärjestelmän osia, että se saattaa hyvinkin lymytä jossain näkymättömissä.

Huoneissa on teräspellistä prässämällä ja hitsaamalla valmistetut tasoradiaattorit, jotka on kiinnitetty ulkoseiniin ikkunoiden alle. Radiaattorit saattavat olla alkuperäisiä.

Painovoimainen ilmanvaihto, savupiiput ja tulisijat

Rakennuksessa oli alun perin painovoimainen ilmanvaihto ja seitsemän tulisijaa, joita varten oli muurattu tiilestä kaksi savupiippua. Näistä suurempi sijaitsee rakennuksen länsipäässä. Piipussa on keskuslämmitysruunin kahden kiven hormi sekä kiukaan, padan ja kahden keittiön uunin puolenkiven hormit. Näiden savuhormien lisäksi piipussa on alakerran keittiön, yläkerran keittiön, yläkerran wc:n ja yläkerran kylpyhuoneen poistoilmahormit, eli piipussa on yhteensä 9 reikää.

Piipun yläosa on muurattu vesikatolta alapuolelta uudestaan ilmeisesti vuonna 1997 (Espoon kaupunki, tehdyt työt 1986-2011). Hormin päälle on valettu laatta, jossa on vain yksi reikä keskellä. Savupiipun hormit eivät siis ole enää käytössä.

Pienemmässä piipussa on vesikatolla näkyvissä neljä kiven kokoista hormia, joista kaksi on ollut savuhormeja: hallin avotakan hormi ja kellarin verstaan lieden hormi. Kaksi muuta ovat poistoilmahormeja. Piippu nousee perustuksista kellarin verstaasta ja siihen yhtyy vintillä toinen haara, joka nousee alakerran hallista.

Tuloilma on otettu seinäventtiilien, ikkunoiden ja

alakerran keittiön ruokakomeron teräksisen tuloilmaputken kautta. Ruokakomeron putki pistää esiin rakennuksen pohjoissivulla.

Vintin tuuletusta varten on betonista valettuun räystääseen tehty tuloilmareikiä ja vesikattoon on tehty teräspellistä poistoilmatorvi.

Entinen pannuhuone toimii nyt lämmönjakohuoneena. Oviaukko viereiseen polttoainevarastoon on muurattu umpeen.

Rakennuksen lämmönsiirrin on vuodelta 1986. Tehoa laitteessa on 103 kW.

PARCA NORRAHAMMAR		LÄMMÖNSIIRIN	
RS NO	0214-70	MALLI	04-03
VALM.NO	83244	UUSI	1986
SUUNN.LÄMPÖTILA	°C	ENSIO	TOISIO
SUUNN.PAINE	MPa	120	120
KOEPAINE	MPa	1.0	1.0
TILAVUUS	dm ³	0.07	0.07
VIITE		MALLI	TOISIO
TEHO	kW	ENSIO	TOISIO
LÄMPÖTILAT	°C		
VIRTAUS	dm ³ /s		
PAINEHÄVIÖ	kPa		

Oy Parca Norrahammar Ab Hyyliä

Öljysäiliön ylitäytön estin rakennuksen pohjoisseinälle. Rakennuksessa on siis jossain vaiheessa ollut öljylämmitys, luultavasti juuri ennen siirtymistä kaukolämpöön.

Poistoilmaventtiili keittiön portaan seinässä.

Keittiön komeron tuuletusputki pohjoisseinällä.
Komeroa ei enää ole.

Kellarin valurautainen korvausilmasäleikkö. Muissa kerroksissa ei ole korvausilmasäleikköjä. Raitisilma on ilmeisesti otettu sisään ikkunoiden kautta.

Vintin tuuletus on hoidettu räystäällä olevilla reijillä ja lappeella olevilla peltitorvilla.

Savupiippujen yläosat on muurattu uudestaan ilmeisesti vuonna 1997. Betonisessa piipunhatussa on vain yksi reikä.

Alakerran hallin avotakan hormi liittyy vintillä itäiseen savupiippuun.

Koneellinen ilmanvaihto

Rakennukseen on vuonna 1987 rakennettu koneellinen ilmanvaihto. Ilmanvaihtokonehuone on vintillä. Tuloilmasäleikkö sijaitsee rakennuksen länsipäädysä olevan parvekkeenoven yläpuolella.

Kaksiosainen poistoilmahormi on pohjoislappeella heti ison savupiipun alapuolella. Poistoilmahormien päällä on huippuimurit. Huoneissa on suorakulmaiset tuloilmasäleiköt ja pyöreät poistoilmaventtiilit.

Ilmanvaihto on varustettu lämmöntalteenottolaitteistolla.

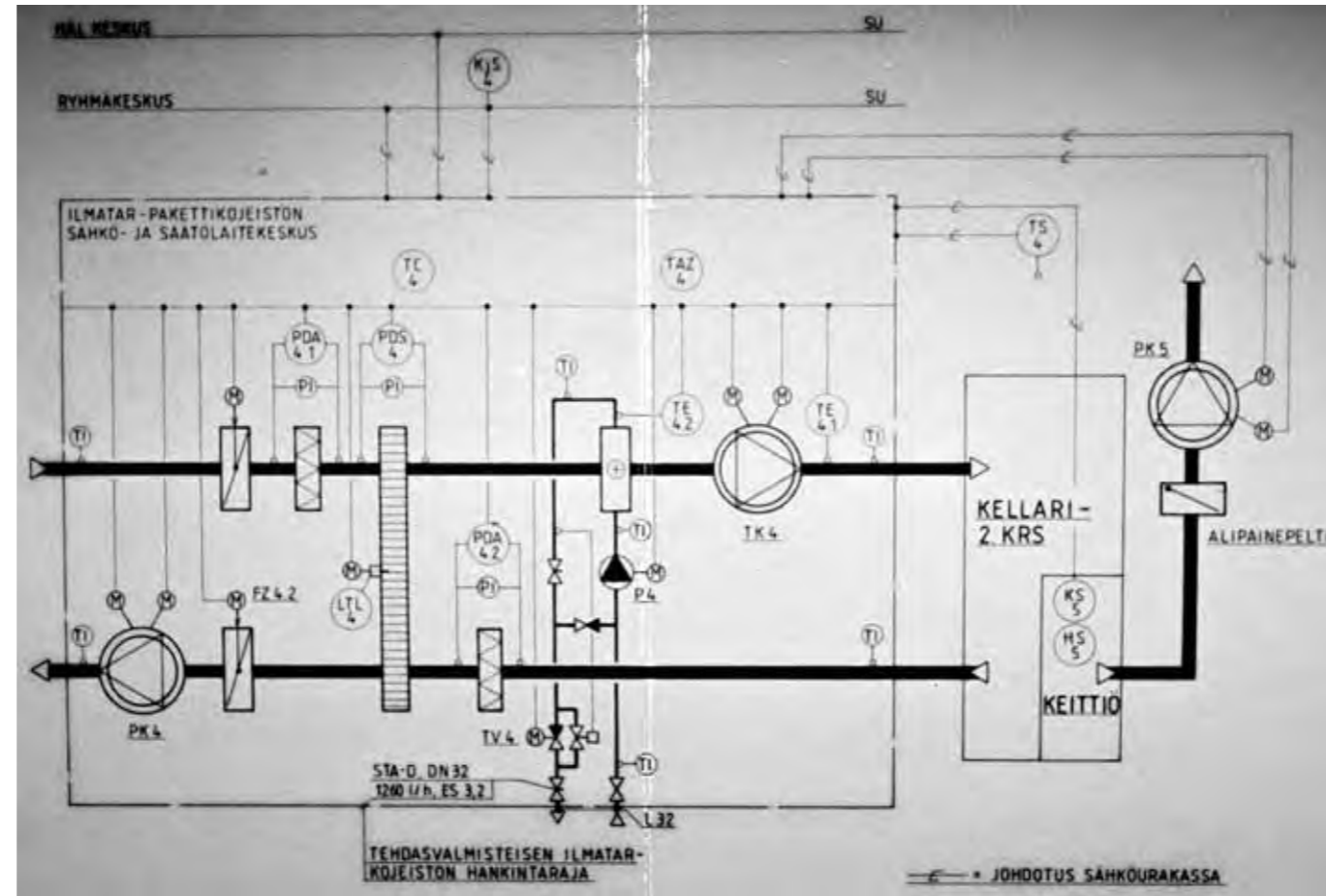
Tilanteesta riippuen järjestelmä välillä ylipaineistaa ja välillä alipaineistaa rakennusta. Tämä lyhentää rakenteiden kunnostus sykliä.

Käyttövesi, viemärointi, sähkö

Koko käyttövesilaitteisto ja viemärointi on uusittu vuonna 1986. Pienempiä muutoksia on toteutettu myöhemminkin. (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986-2011.)

Eteläparvekkeen oven päällä oleva valaisin on mahdollisesti ainoa rakennuksessa säilynyt alkupe-
räinen sähkölaite. Muutoin sähkölaitteet ovat pää-
osin vuoden 1986 muutostöiden jäljiltä. Pienempiä
muutoksia ja joitakin uusia asennuksia on tehty
1990- ja 2000-luvuilla. (Espoon kaupunki, Tehdyt
työt 1986-2011.)

Sähköpääkeskus sijaitsee kellarissa, polttoaineva-
rastosta erotetussa tilassa.

Ilmanvaihdon toimintakaavio. (Kuva: LVI Insinööri-
ritoimisto Touko Saarinen Ky, 1986)

Vuonna 1987 rakennettu ilmanvaihtokonehuone
on vintillä. Konehuoneen on suunnitellut Espoon
kaupungin tekninen virasto.
Ilmanvaihtokone on varustettu lämmöntalteenotol-
la, jäätymisvaarakytkimellä, suodatinvahdilla ja
lämpöreleillä.

Kotelointeja toisen kerroksen makuuhuoneiden pai-
kalle tehdyssä opetustilassa. Kellon kohdalla lienee
savuhormi, oven vasemmalla puolella kantava pilari
ja katonrajassa ilmanvaihdon kotelointeja.

Koneellisen ilmanvaihdon poistoilmatorvet imurei-
neen rakennuksen pohjoislappeella.

*Eristetty läpivienti läntisen savupiipun kyljessä
lienee viemärintuuletusputki. Savupiipun yläosa on
muurattu uudelleen.*

*Sähköpääkeskus on rakennettu polttoainevarastosta
väliseinällä erotettuun tilaan. Laitteistot ovat pää-
osin vuosien 1986-87 muutostöiden aikaisia, mutta
yksittäisiä asennuksia on tehty myöhemminkin.*

*Käyttöveden kalusteet ja laitteistot ovat tyypillisiä
1980-luvun lopun tuotteita.*

Säilyneisyys

Rakennuksen ulkoinen hahmo

Noppamaisen ja symmetrisen rakennuksen ulkoisen hahmon tärkeimmät piirteet ovat säilyneet hyvin. Pihapiirin tarkasteluetaisyysdeltä länsipäädyn ja eteläisivun ovien muutos on jossain määrin turmellut julkisivuja. Ikkunoiden uusimisen aiheuttama muutos ei ole yhtä räikeä. Voisi ehkä sanoa, että uusitut ikkunat syövät Matinkylän kartanon rakennushistoriallista arvoa vasta lähietäisyysdeltä tarkasteltuna. Valokuvista ja dokumenteista käy ilmi, että vanhat ikkunat olivat puisia pellavaöljykitillä lasitettuja ikkunoita (Espoon kaupunki, Tehdyt työt 1986–2011).

Terastirapatut seinät ovat säilyneet hyvin huolimatta lukuisista paikkauksista ja halkeamista.

Julkisivujen osalta olisi kiinnostavaa teettää väritutkimukseen ja vanhoihin valokuviin perustuva julkisivuvärianalyysi.

Sisätilat

Sisätilat ovat säilyneet pääosin hyvin. Vanha tilajako on kutakuinkin ennallaan, ja varsinkin päätilat ja niiden liittyminen toisiinsa ja sisäänkäynteihin on säilynyt.

Sisäarkkitehtuuria heikentäviä muutoksia ovat ilmanvaihdon vaatimat koteloinnit ja yläkerran hallin jakaminen kahdeksi huoneeksi. Koteloinnit ja uusi huonejako ovat kevyesti tehtyjä, helposti poistettavissa olevia rakenteita.

Kiinteät komerot ja yläkerran makuuhuoneet voi tarvittaessa palauttaa.

Ruokasalin ja olohuoneen välisen oviaukon ummistaminen on alakerran tilasarjaa jossain määrin, ei kuitenkaan vakavasti heikentävä muutos.

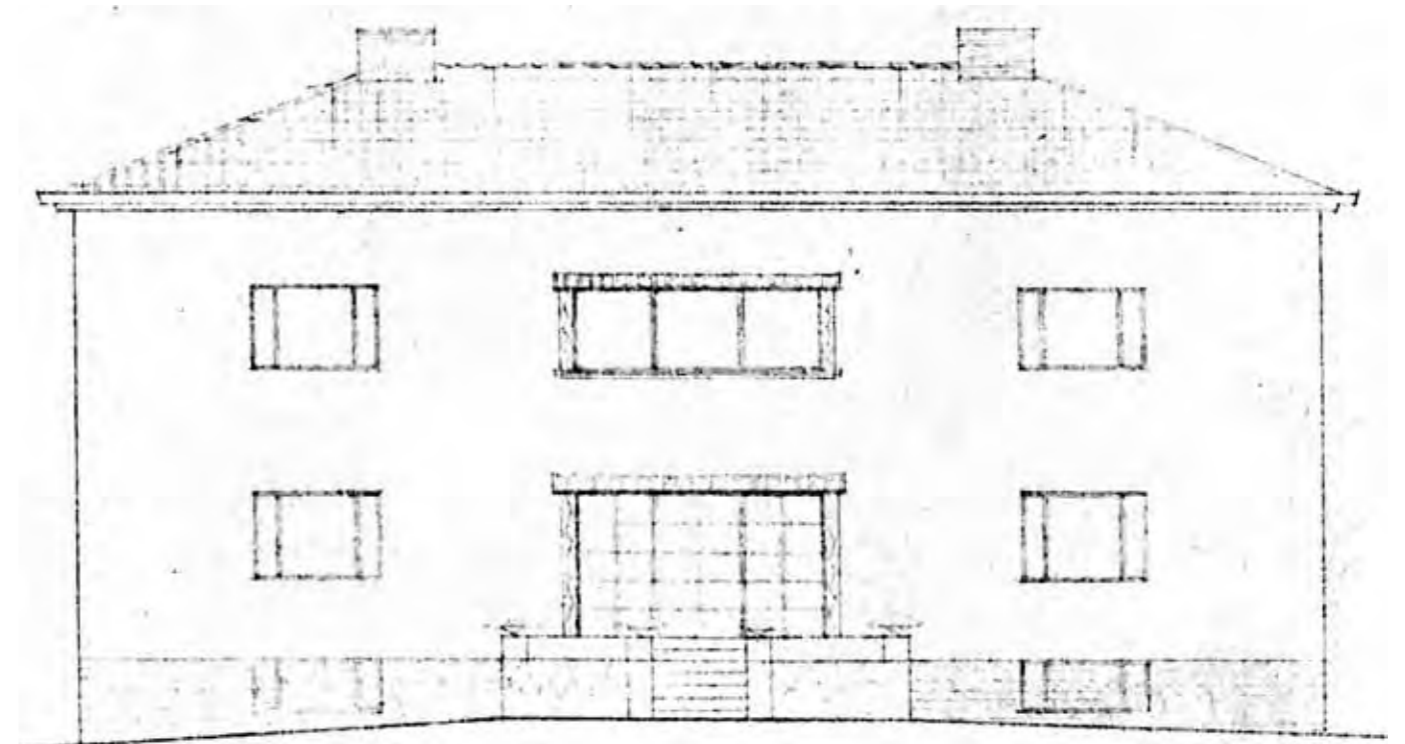
Lähes kaikkien alkuperäisten sisäovien säilyminen on sisätilojen kannalta hieno asia.

Kiinteän sisustuksen ja pintojen suhteen tarvitaan lisätutkimuksia. Tutkimuksissa olisi mahdollista selvittää ainakin sisäpintojen värit sekä se, oliko puulattioiden päällä mahdollisesti esimerkiksi linoleummattoja tai oliko ne maalattuja.

Rakennuksen pohjoisjulkisivu on säilynyt parhaiten alkuperäisessä asussa.

Rakennuksen alkuperäinen pohjoisjulkisivupiirros vuodelta 1948. Keskiakselin aukkojen päälle suunnitellut tiilikoristeet eivät toteutuneet. (Kuva: Rudolf Lanste)

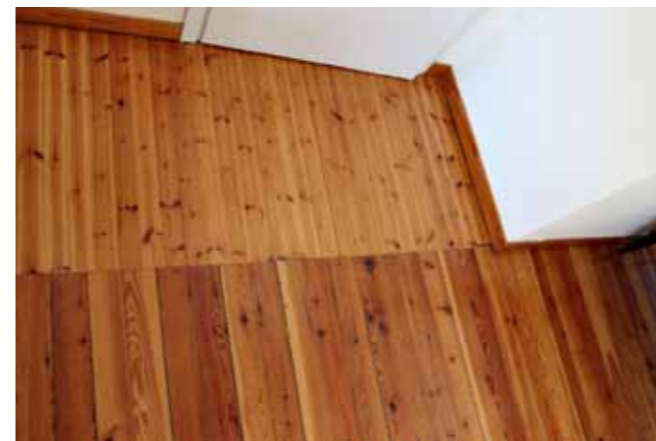

Rakennus on ulkohahmoltaan samanlainen kuin vuonna 1958 otetussa viistokuvassa. Uudessa, tätä vastaavassa viistokuvassa näkyisivät myös invaluiska, pääportaan kaiteet ja muutettu pääovi.
(Kuva: Espoon kaupunginmuseo / Heimo Parkkari)

Ruokasalin lasiovet ja niiden edessä oleva terassi portaineen on kokonaisuudessaan alkuperäinen rakenne.

D/11 Vuonna 1986 purettujen kiinteiden komeroiden paikat erottuvat lautalattiassa. Lautalattiat ovat pääosin säilyneet, mutta ne on hiottu ja lakattu. Alkuperäisistä pintakäsittelyistä ei ole säilynyt tietoa.

D/12 Taloudenhoitajan keittiön lattiassa on keittiön liedien perustus näkyvissä.

Suuri osa alkuperäisistä sisäovista heloituksineen on säilynyt.

Talotekniikka

Rakennuksen hormit lienevät pääosin edelleen olemassa. Hormien palauttaminen käyttöön edellyttää kuitenkin ainakin ison savupiipun yläosan uudelleen muurausta. Rakennukseen on siis palautettavissa tulisijat ja painovoimainen ilmanvaihto, kunhan korvausilman saaminen varmistetaan.

Matinkylän kartano on nykyään liitetty kivihiihellä ja maakaasulla tuotettuun kaukolämpöön. Rakennuksen lämmitysjärjestelmä on tarpeen tullen muutettavissa käyttämään uusiutuvia energialähteitä, kuten tilanne oli alun perin.

Ehdotuksia tuleviksi toimenpiteiksi

1. Matinkylän kartanossa tulee tehdä jatkuvasti erilaisia huoltotöitä – kuten varmasti tehdäänkin. Näihin huoltotöihin voisi tänä vuonna sisältyä muun muassa ulkoportaiden kunnostus ja alkuperäisten kaltaisten valaisimien palauttaminen ulko-ovien päälle. Listassa taitaa jo ollakin yläpohjan lämmön-eristyksen parantaminen.

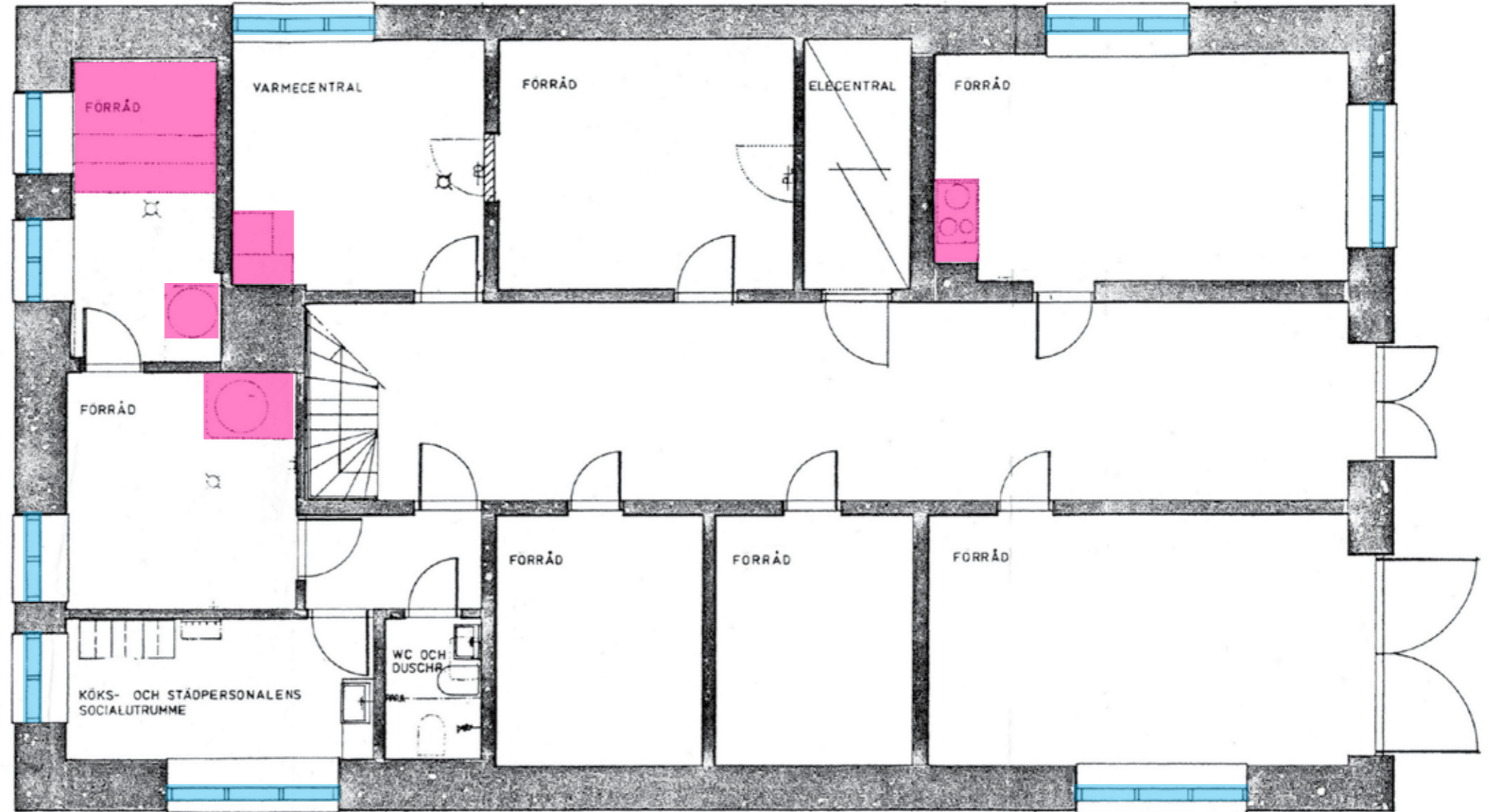
2. Tulevien huolto- ja korjaustöiden avuksi rakennuksesta olisi hyvä teettää väritutkimus.

3. Alkuperäisten kaltaisten ulko-ovien palauttaminen on tärkeää rakennuksen arkkitehtuurin kannalta.

4. Nykyiset ikkunat kannattaa toki hyödyntää käyttökänsä loppuun asti, mutta seuraavassa uusinnassa tulee noudattaa paremmin alkuperäisten ikkunoiden mallia ja väriä.

5. Vinttiin voisi rakentaa permannon, jotta rakennuksessa olisi paikka, jonne varastoida käytöstä poistuvia alkuperäisiä rakennusosia, kuten väliovia.

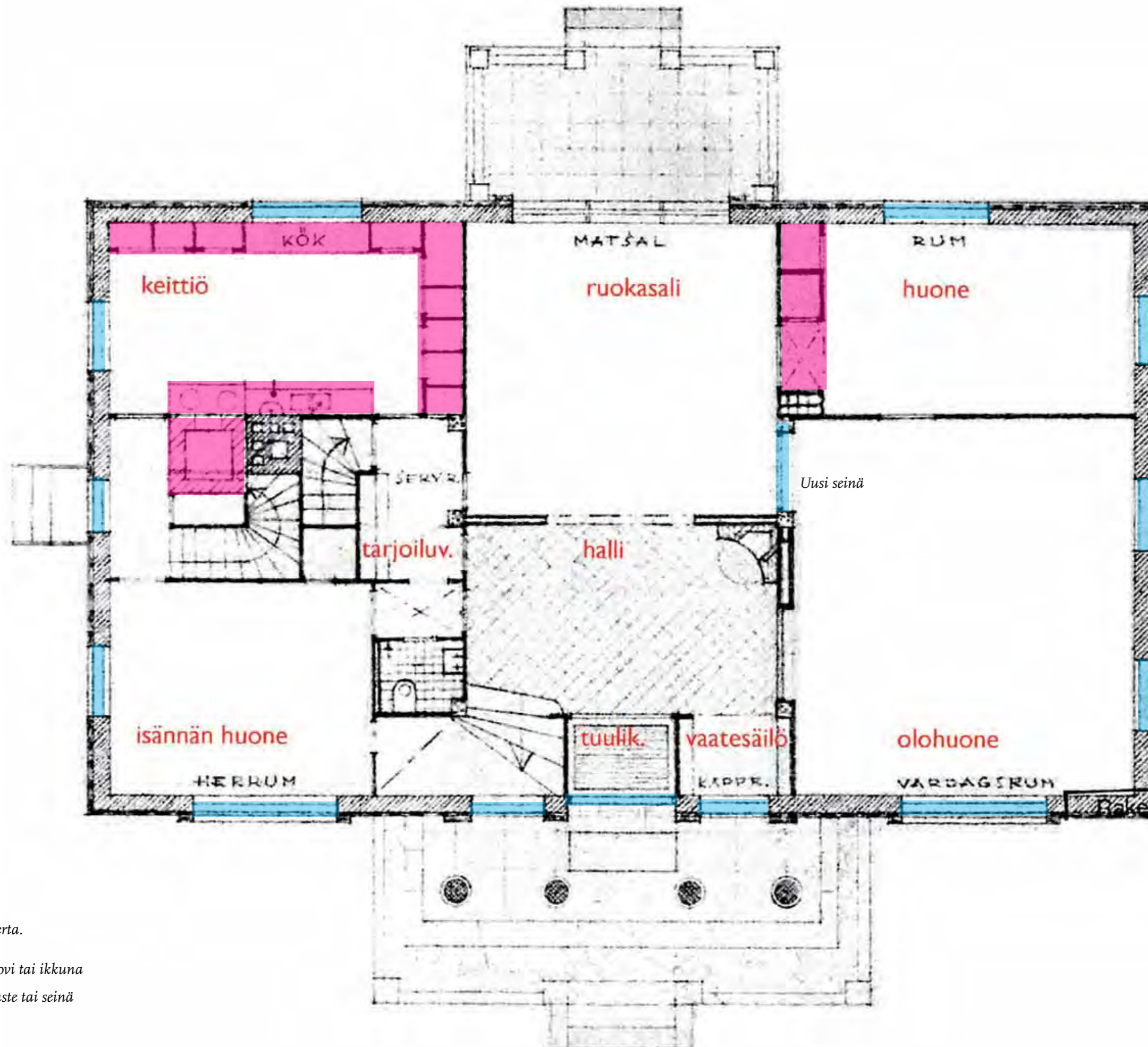
6. Matinkylän kartanosta saisi luontevasti korjausrakentamisen CO₂-päästöjen vähentämisen ja energiatehokkuuden esimerkkihankkeen, jossa perinteinen massiivirunko ja painovoimainen ilmanvaihto yhdistyisivät tontilta saataviin uusiutuviin energiamuotoihin.

Muutoskaavio, kellari.

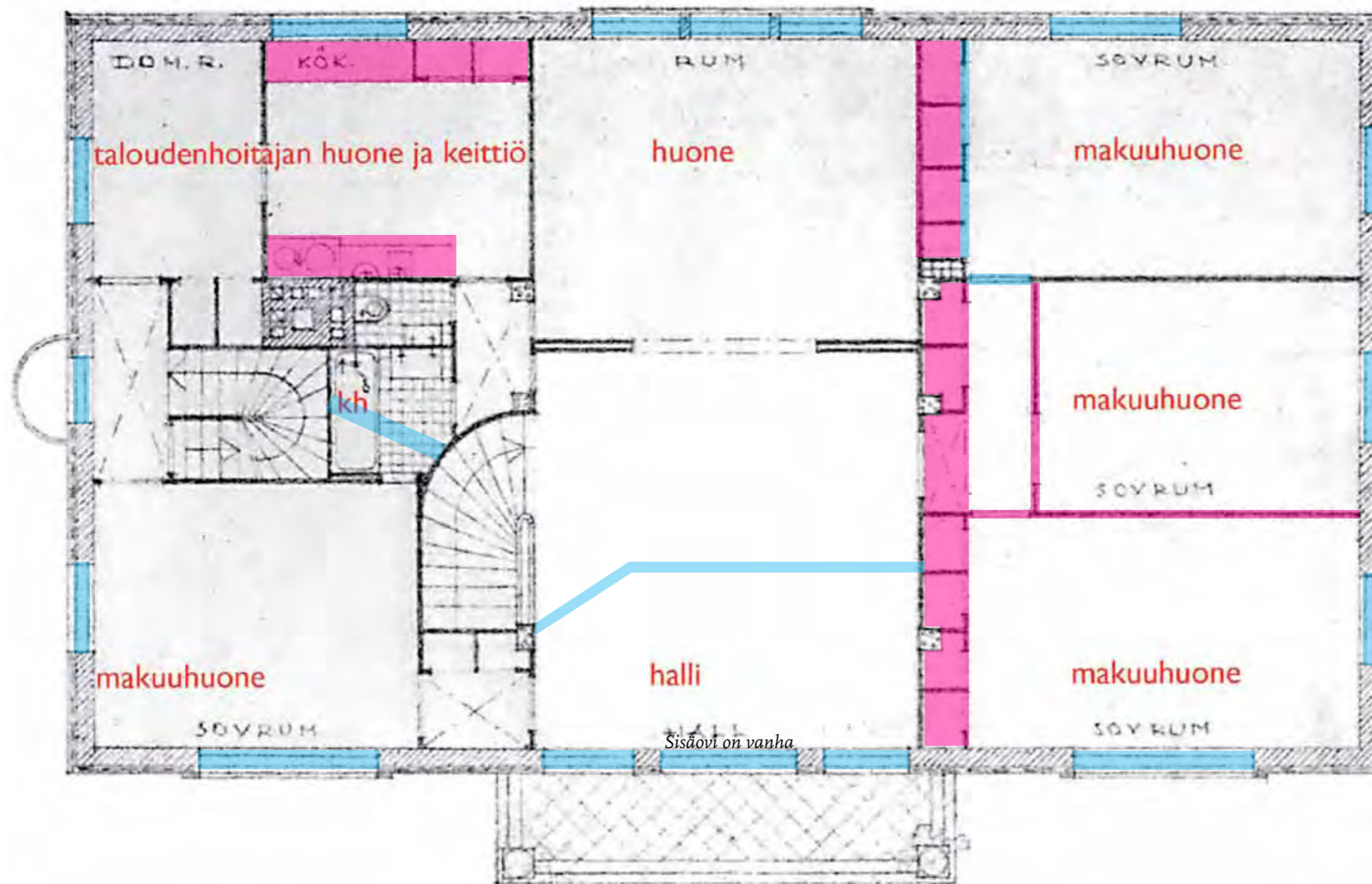
Uusi seinä, ovi tai ikkuna

Purettu kaluste tai seinä

Muutoskaavio, alakerta.

- Uusi seinä, ovi tai ikkuna
- Purettu kaluste tai seinä

Muutoskaavio, yläkerta.

- Uusi seinä, ovi tai ikkuna
- Purettu kaluste tai seinä

Matinkylän kartanon pääsisäänkäynti vuonna 1986. Alkuperäiset ikkunat ja ovet sekä valaisimet ovat vielä paikoillaan. Käpyvalaisimet ja portaankaiteet on ilmeisesti asennettu samana vuonna kuin kuva on otettu. (Kuva: Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius Ky)

Lähde: Espoon kaupunki / Tekninen ja ympäristötoimi / Tilakeskus - liikelaitos / Tilahallinta

Mattby Gård, Tehdyt Työt 1986-2011

(lista ei ole täydellinen)

- 1986 rakennuksen muutos opetustiloiksi
- 1988 vesikourujen korjaus
- 1990 WC- tilojen kunnostus
- 1991 lattioiden hionta ja lakkaus
- 1994 ulko- ovien korjaus
- 1997 Rappauksen ja parvekkeiden rappauskorjausta.
Piipun rapautuneen tiiliverhouksen kunnostus.
Kellarin korvausilma-aukkojen ruostuneiden ulkosäleikköjen puhdistus ja maalaus.
ulkovalaistuksen korjaaminen
- 1998 sadevedet ja salaojitus.
- 1999 portaiden ulkovalaisimien uusiminen
Rappauksen ja parvekkeiden rappauskorjausta.
aulan viereisen luokan ikkunaseinän smyygien kittaus
- 2000 pohjoissivun alakerran ikkunaseinän koho korjaus
tikkaisiin kiipeilyuojat(PTP 23.10.1998)
ulkopokien kittaus uusittava
- 2002 portaiden valaisimien uusiminen
ikkunoiden ja ulko-ovien uusiminen
parvekkeiden rappauskorjaus ja lattian pintabetonin uusiminen
muut julkisivun rappauskorjaukset
- 2005 Valonheittäjä varastettu seinältä
Sähköasennuksia
- 2006 räystäiden maalauskorjaus
- 2007 sisämaalauksia
liikuntasalin lattian huoltolakkaus
pääovi panttaa
piha: kevyenliikenteenväylän poisto, aidan rakentaminen
- 2008 oven panelointi, maalaus, lukkosarjoitus
Piha: puiden uusiminen ja pienet pihakorjaukset
- 2011 Piha: vesien ohjailu ja puiden uusiminen

Rudolf Lanste, Matinkylän kartanon suunnittelija

Rudolf Lanste (ent. Landstedt) eli vuosina 1903-1985. Lanste ei ilmeisesti koskaan valmistunut Teknillisestä korkeakoulusta, sillä hän esiintyy lähteissä joko arkkitehtiylioppilaan tai rakennusmestarin tittelillä.

Lanste on suunnittelijana melko tuntematon, mutta ei vailla ansioita. Hän suunnitteli Helsingin Punavuoreen, Kallioon, Alppiharjuun, Taka-Töölöön ja Meilahteen yhteensä kolmetoista asuinrakennusta vuosina 1929-45 (<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=1604417>; Tommi Lindh). Munkkiniemen Perustiellä on lisäksi kolme ja Lauttasaaressa ainakin kaksi Lansteen suunnittelemaa asuintaloa, viimeisin vuodelta 1955 (http://www.histdoc.net/lauttasaari/Janhunen/Janhunen_KL-PE.htm). Espoon Nuottaniemessä on hänen itselleen suunnittelemansa huvila (v. 1939), ja Arkkitehtuurimuseon piirustuksissa esiintyy yksi kohde Lohjalla. Liitteessä löytämiemme kohteiden osoitteet ja rakennusvuodet.

Rudolf Lansteen arkkitehtuuri on niukkaa, konstai-lematonta ja laadukkaasti toteutettua funktionalismia. Helsingin kaupunginmuseo on arvottanut hänen suunnittelemansa kerrostalot Munkkiniemessä ja Lauttasaaressa paikallishistoriallisesti merkittäviksi. Moni Lansteen rakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. (Helsingin kaupunginmuseo - Munkkiniemen rakennusinventointi 2003-2005, <http://www.hel2.fi/kaumuseo/rakennusinventoinnit/munkka.htm>; : Helsingin kaupunginmuseo - Lauttasaaren rakennusinventointi 2001-2002, <http://www.hel2.fi/kaumuseo/rakennusinventoinnit/laru.htm>). Arkkitehtuurimuseolla on pieni Rudolf Lansteen kokoelma, jossa on hänen opiskeluaikojen töitään ja asuinrakennusten piirustuksia (<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=1604417>).

Varmaa tietoa Lansteen ja Mattby Gårdin omistajien Fredrikssonien yhteydestä ei ole löytynyt. Koko Nuottaniemi on kuulunut Mattby Gårdin maihin, joten huvilan maakauppa tai jokin kesäasumiseen liittynyt seikka on mahdollisesti luonut yhteyden.

Matinkylän kartano osana Lansteen työtä

Matinkylän kartano edustaa erinomaisesti Lansteen arkkitehtonista ajattelua. Rakennus ei millään tavoin korosta erikoisuuttaan, mutta on teknisesti ja toiminnallisesti hyvä. Pohjapiirroksen selkeä vyöhykkeisyys sekä suuriin huoneisiin ja vaihtoehtoihin yhteyksiin perustuva huonekaavio ovat osoittautuneet joustaviksi ja monikäyttöisiksi lähtökohdiksi. Lasitetut ulko- ja sisäovet, ikkunat, parvekkeen kaitteet ja räystäään yksityiskohdat ovat antaneet kokonaisuuteen juuri riittävästi laadun tuntua, samoin kuin monissa muissa Lansteen kohteissa. Terastirapatun julkisivun suhteet ovat varmat ja hallitut. Rappaukseen tehdyt hienovaraiset vaakajaot antavat rakennukselle ilmettä lähes minimalistisin keinoin.

Perustie 18, Rudolf Lanste 1938.
Kuvälähde: Helsingin kaupunginmuseo - Munkkiniemen rakennusinventointi 2003-2005

Kaikessa yksinkertaisuudessaan Matinkylän kartano on esimerkillistä arkkitehtuuria, funktionalismia sanan perusmerkityksessä. Se ei ulkoasultaan tai tilallisesti yllä missään suhteessa erikoiseksi tai huip-pusuoritukseksi, mutta täyttää nöyrästi tehtävänsä. Sama vaatimattomuus ja kontekstiin sopeutuminen leimaa Lansteen kaupunkitaloja.

Rakennusaikanaan Matinkylän kartano on kuitenkin ollut ympäristöään hallitseva merkkirakennus – suuren ja vanhan maatilan päärakennus. Kartanon moderni ja kivinen arkkitehtuuri ja sen juureva sijainti pienellä kallionpaljastumalla kolmeen suuntaan avautuvien peltojen avarassa maisemassa, maantien varrella ja puron ylittävän sillan tuntumassa on luonut siitä Mattbyn tienoon ankkuripisteen. – Myös keskiaikainen Mattbyn kylä on käsityksemme mukaan sijainnut juuri tällä samalla paikalla, jossakin määrin nykyistä muinaiskohteen rajausta etelämpänä.

Perustie 9, Rudolf Lanste 1953.
Kuvälähde: Helsingin kaupunginmuseo - Munkkiniemen rakennusinventointi 2003-2005

Lauttasaaren Meripuistotie 5:n (Rudolf Lanste 1955) ovissa on samaa henkeä kuin Matinkylän kartanon menetetyissä ulko-ovissa.
Kuvälähde: Helsingin kaupunginmuseo - Lauttasaaren rakennusinventointi 2001-2002.

Espoon 1930-50-lukujen kartanot ja maatilojen päärakennukset

Espoossa on muutamia toisen maailmansodan jälkeen tai juuri ennen sotaa tehtyjä kartanoita ja maatilan päärakennuksia, joissa on modernistisia tai funktionalistisia piirteitä. Tiedossamme ovat Matinkylän lisäksi Finnoon, Leppävaaran, Punjon ja Velskolan päärakennukset.

Finnoon kartanon päärakennus ja siihen liittyvät ulkorakennukset on purettu 2000-luvun alussa. Paikalle suunnitellun suurmyymälän vuoksi alueella tehtiin arkeologisia kenttätutkimuksia syksyllä 2006.

”Finno eli Finnevik on ollut keskiaikainen emäkylä, jakokunnan ja verokunnan keskus. Siinä oli 1500-luvun puolivälissä neljä taloa. Kylästä muodostettiin kartanomainen ratsutila 1600-luvun lopulla. Pääosa vanhasta tonttimaasta on tuhoutunut 1980-1990-luvuilla, kun paikalle on rakennettu suuri varastohalli.

Alueella tehtiin kaivauksia syksyllä 2006 kahden suurmyymälän rakentamisen vuoksi. Vain kapea kaistale tonttimaan pohjoisosaa, mm. yksi riiheksi tulkitun rakennuksen perustus ja tieraunioita oli säilynyt. Kylätontin laidalta löytyi hautausmaa, josta dokumentoitiin yhteensä 43 hautaa. Niistä 35 saatiin kaivettua kokonaan tai ainakin pääosin. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta haudat olivat kristillisen perinteen mukaisesti itä-länsi- tai lounas-koillisuuntaisia. Osassa hautoja oli puurakenteiden, mahdollisesti ruuhiarkkujen jäänteitä. Kahdessa haudassa oli vähäisiä luufragmentteja, jotka voitiin tunnistaa ihmisjäänteiksi. Monien hautojen pintakerroksissa oli eläinten luita, jotka liittyvät todennäköisesti hautausrituaaliin tai eläinuhreihin. Hautaukset olivat esineettömiä lukuun ottamatta muutamista haudoista löytyneitä rautakuonakimpaleita. Kohde on tulkittu Espoon kirkon perustamista edeltävälle ajalle ajoittuvaksi kylähautausmaaksi, jossa on sekä pakanallisia että kristillisiä piirteitä. Hautausmaan vierestä paljastui sitä vanhempi muinaispelto.” (http://kulttuuriryymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteripor-taali/mjhanke/read/asp/r_hanke_det.aspx?HANKE_ID=7488)

Gerkin tilan päärakennuksen on suunnitellut rakennusmestari Bertil Olin silloisen omistajan, kihlakunnantuomari G. Johanssonin ohjeiden mukaan. Se rakennettiin siporex-tiilistä vuosina 1929-1930. Smedsbyn kylänmaällä sijaitsevan lähes kuutio-maisen rakennuksen länsisivulla on keskirisaliitti päätykolmioineen.

Leppävaaran kartano on perustettu vuonna 1913. Sen päärakennuksen arkkitehtia emme saaneet selville, mutta sekatyylinen tiilirakennus on rakennettu 1947 (*Hautamäki 2001*). Nykyisin kartanossa toimii kahvila ja restaurointiin liittyvä liike, jota pitää Leea af Heurlin-Aktan.

”Kun Albergan kartano rahapulassaan joutui myymään nykyisessä Pohjois-Lintuvaarassa olevia maitaan pankinjohtaja Lauri af Heurlinille, tämä perusti Leppävaaran kartanon, joka ei siis ole sama kuin Albergan kartano. af Heurlin alkoi myydä Bergansin tonteista länteen olevia alueita neliöhintaan, joka vastasi Työmies -tupakka-askin arvoa.” (<http://sellonkirjasto.blogspot.com/p/leppavaaran-historiaa.html>)

Punjon kartano on kasvanut vuonna 1775 perustetusta rälssiuudistilasta. Tilan vanha päärakennus rakennettiin 1800-luvun alussa ja se kunnostettiin arkkitehti Matti Finellin suunnitelmien mukaan vuonna 1926 (*Hautamäki 2001*). Vuodesta 1929 kartanon omisti merkittävä kirurgi Simo Brofeldt (1892-1942). Tilan nykyinen päärakennus on Heikki ja Kaija Sirénin käsialaa vuodelta 1967 ja se rakennettiin vanhan päärakennuksen paikalle (*Härö 1984*).

”Brofeldt oli omistautunut lähes täysin työlleen ja velvollisuuksilleen. Hänen ainoa harrastuksensa oli saunominen, josta hän saattoi nauttia Espoossa Nuuksion Pitkäjärven alueella vuodesta 1929 omistamassaan Punjon kartanossa. Hän suhtautui suomalaiseen saunaan myös tutkimuskohteena ja julkaisi sitä koskevia kirjoituksia. Saksan matkalla vuonna 1942 hänet oli kutsuttu viralliselta taholta luennoimaan suomalaisen saunan teoriasta ja käytännöstä.” (<http://www.saunalahiti.fi/arnoldus/brofeldt.html>)

Velskolan kartanon päärakennus edustaa pohjoismaisen klassisismia ja funktionalismin vaihtuamista. Jarl Eklundin suunnittelema, ilmeisesti 1938 valmistunut rakennus on ilmeeltään luonteikkaampi kuin Matinkylän kartano. Ylisuuret päätyikkunat tuovat rakennukseen mieliinpainuvan modernin piirteet. Nykyisin kartano on Espoon seurakuntayhtymän käytössä.

Moderneja piirteitä sisältävät kartano- ja maatilarakennukset ovat yleisesti ottaen harvinaisia. Espoon kuusi kohdetta, joista viisi on säilynyt, edustavat sekä tilallisesti että ajallisesti kiinnostavaa muutosta, jossa teollisen Helsingin vaikutus alkoi tuntua kaupunkia ympäröivien maatilojen toiminnassa huvila- ja asuntonttien kysyntänä ja uusina elinkeinoina. Samalla urbaanit arkkitehtuurivaikutteet ulottuivat maaseudulle ja kaupunkitalojen estetiikka sai hieman jalansijaa osana maalaismaisemaa. Hieman vastaava ilmiö näkyy joissakin sisä-Suomen teollisuusyhdyskunnissa: Velskolan suunnittelijan Jarl Eklundin työ Serlachiusten Mäntässä on hyvä vertailuesimerkki.

Matinkylän kartano on tässä katsannossa kiinnostava, ja paikallishistoriallisesti merkittävä.

Velskolan kartano talvella (Kuva teoksesta: Härö 1984)

Leppävaaran kartano. (Kuva teoksesta: Hautamäki 2001)

Gerkin tilan päärakennus. (Kuva teoksesta: Härö 1984)

YHTEENVETO

Matinkylän kartano ja sen lähiympäristö on merenrannan huviloiden ohella lähes ainoa konkreettinen ja koettavissa oleva muistuma Matinkylän lähiörakentamista edeltäneistä historiallisista ja maisemallisista vaiheista. Kartanokokonaisuudella on ilmeinen paikallishistoriallinen merkitys. Sen säilyneitä piirteitä on syytä vaalia ja kehittää, tavoitteena tuoda kartano uudelleen näkyville ja osaksi kehittyvän Matinkylän maisemaa ja merkityksellistä elettyä tilaa.

Kartanorakennus on pääosin hyvin säilynyt. Sen muutos kouluksi 1986 on toteutettu tyylikkäästi ja historiallista lähtökohtaa harkitusti kehittäen. Muutamat aivan viime vuosien muutokset, mm. ulko-ovien vaihtaminen kartanon arkkitehtuuriin sopimattomiksi, ovat jossakin määrin turmelleet rakennuksen arvoa. Muutokset ovat osittain palautettavissa. Kartanossa toimii nykyisin avopalvelukeskus. Tilat palvelevat hyvin tätä käyttöä. Ne sopivat vähin muutoksin myös monenlaisiin muihinkin tarkoituksiin.

Puutarhan rajausta on säilynyt, mutta muuten sekä kartanon lähiympäristö että laajempi maisemakonteksti ovat muuttuneet rajusti viime vuosikymmeninä. Puutarha on ollut tavanomainen maatalan hyötypuutarha, jota jäsentävät nykyistä rakennusta vanhempi keskipolku, rajaava pensasaita, portti ja portinpielen puut. Puutarha on saanut hahmonsaa 1930-luvun alkupuolella ja pihan vanhimmat hedelmäpuut ovat todennäköisesti 1930- ja 40-lukujen vaihteesta. Portinpielen puut (hävinneet, istutettu uudelleen) ovat olleet hieman vanhemmat. Etupuutarhan käytävälinja on todennäköisesti 1930-luvulta. Puutarhan muoto (rajaus) on kuitenkin todennäköisesti vanhempaa perua.

Jälkiä varsinaisesta kartanon puistosta tai puistosommitelmasta ei selvityksessä löytynyt. Rakennuksen pohjoispuolinen metsikkö on avoimelle pellolle hoidon puutteessa kasvanutta puustoa. Kiinnostavin

lähiympäristöä koskeva löytö on etelä-pohjoissuuntainen maantie, joka on ollut paikallaan ainakin 1700-luvun lopulta asti. Tie on kulkenut kartanorakennuksen länsipuolitse, ja kylän (myöhemmin maatalan) rakennukset ovat järjestyneet sen varteen satojen vuosien ajan. Nykyinen ajoreitti kartanoon ja viereiseen päiväkotiin noudattaa tätä historiallista tielinjaa, joskin tien mittasuhteet ovat huomattavasti laventuneet ja tien ja kartanon pihan rajausta on muuttunut.

Yleisesti voidaan sanoa, että kartanon päärakennus, puutarha ja historialliset tiefragmentit muodostavat kokonaisuuden joka on enemmän kuin osiensa summa. Kartanoympäristön vaalimisessa ei ole kysymys vain yksittäisen rakennusobjektin suojelemisesta. Suosituksiamme lukiessa on syytä pitää mielessä, että vaalimisen tavoite kohdistuu historialliseen paikkaan; siihen sitoutuviin piirteisiin ja merkityksiin.

SUOSITUKSET

Suositukses Matinkylän alueen historiallisen kartta-tarkastelun sekä kartanon ja puutarhan rakennushistorian selvityksen ja inventoinnin nojalla:

Tärkeimmät suositukset

1. Ehdotamme, että museoviranomaiset ottavat tässä selvityksessä esitetyn karttataarkastelun perusteella keskiaikaisen kylätontin rajauksen uuteen tarkasteluun.
2. Kartanon säilyneitä piirteitä on syytä vaalia ja kehittää, tavoitteena tuoda kartano uudelleen näkyville ja osaksi kehittyvän Matinkylän maisemaa ja merkityksellistä elettyä tilaa.
3. Rakennuksen noppamainen, vapaasti maisemassa seisova hahmo on syytä säilyttää. Mahdollinen kartanon tontin lisärakentaminen on syytä järjestää erillisinä rakennuksina.
4. Kartanon länsipuolitse kulkeva etelä-pohjois-suuntainen vanha tielinja näkyy edelleen kartanon sisääntulotienä ja puistopolkuna. Tämän tielinjan historiallista merkitystä on syytä korostaa. Olisi hyvä tutkia mahdollisuutta käyttää tätä linjaa syöttökatuna alueen tonteille. Uusi rakentaminen olisi hyvä järjestää vanhan tielinjan varaan. Tien dimensioita ja materiaaleja voisi kehittää museotien omaisesti, yhdessä kahden muun Matinkylän alueen tiefragmentin kanssa.

Kartanorakennus

5. Kartanon sisäänkäynnin avoimuus ja arvokkuus on syytä palauttaa vaihtamalla arkkitehtuuriin sopimattomat ulko-ovet alkuperäisiin tai alkuperäisen kaltaisiin puisiin, lasitettuihin oviin. Sisäänkäynniltä avautuvan keskikäytävän merkitys toissijaisena kävelyreitteinä kartanolle on syytä palauttaa.
6. Kartanon huonejärjestys on lähes täysin säilynyt;

muutamat muutokset ovat tarvittaessa palautettavissa. Suuriin huoneisiin ja vaihtoehtoihin yhteyksiin perustuva huonekaavio on osoittautunut joustavaksi ja monikäyttöiseksi. Mikäli rakennuksen käyttö muuttuu, myös uuden käytön olisi syytä olla sellainen että se sopeutuu kartanon tiloihin ja saa niistä lisäarvoa.

7. Tulevien huolto- ja korjaustöiden avuksi rakennuksesta olisi hyvä teettää väri- ja pintatutkimus.

8. Kartanon normaaleihin huoltotöihin voisi tänä vuonna sisältyä muun muassa ulkoportaiden kunnostus ja alkuperäisten kaltaisten valaisimien palauttaminen ulko-ovien päälle. Yläpohjan lämmöneristyksen parantamista on jo suunniteltu.

9. Nykyiset ikkunat kannattaa hyödyntää käyttökänsä loppuun asti, mutta seuraavassa uusinnassa tulee noudattaa paremmin alkuperäisten ikkunoiden mallia ja väriä.

10. Vinttiin voisi rakentaa permannon, jotta rakennuksessa olisi paikka, jonne varastoida mahdollisesti jossain vaiheessa käytöstä poistuvia alkuperäisiä rakennusosia, kuten väliovia, vastaista käyttöä varten. Näitä on tarpeettomasti menetetty vielä aivan viime vuosina.

Puutarha ja lähiympäristö

11. Puutarhan selkeä rajautuminen pensasaidoin on syytä palauttaa. Säilyneen portin edessä oleva autotie on mahdollista muuttaa kevyen liikenteen raitiksi ja palauttaa tätä kautta toissijainen kävely-yhteys kartanolle vanhan portin ja puutarhan keskikäytävän kautta. Puutarhaa voisi kehittää lähitontteja kokoaavana pienenä kaupunkipuistona, jossa vaalittaisiin hedelmäpuiden ja hyötyviljelyn perinteitä.

12. Kartanon maisemallinen asema näkyvänä ja lähes täysin avoimessa maisemassa seisovana rakennuk-

sena on mahdollista palauttaa osittain. Ehdotamme että kartanoa ympäröivää nuorta puustoa ja pusikkoa raivataan tai harvennetaan kolmessa suunnassa niin, että kartano saadaan jälleen osaksi Matinkylän sisääntulonäkymää pohjoisesta, puistonäkymää kohti uutta metrokeskusta ja katunäkymää etelästä. Uuden rakentamisen korkeutta on syytä tarkastella myös tästä näkökulmasta.

Kartanon ja sen ympäristön käyttöä ja kehittämistä koskevat ideat

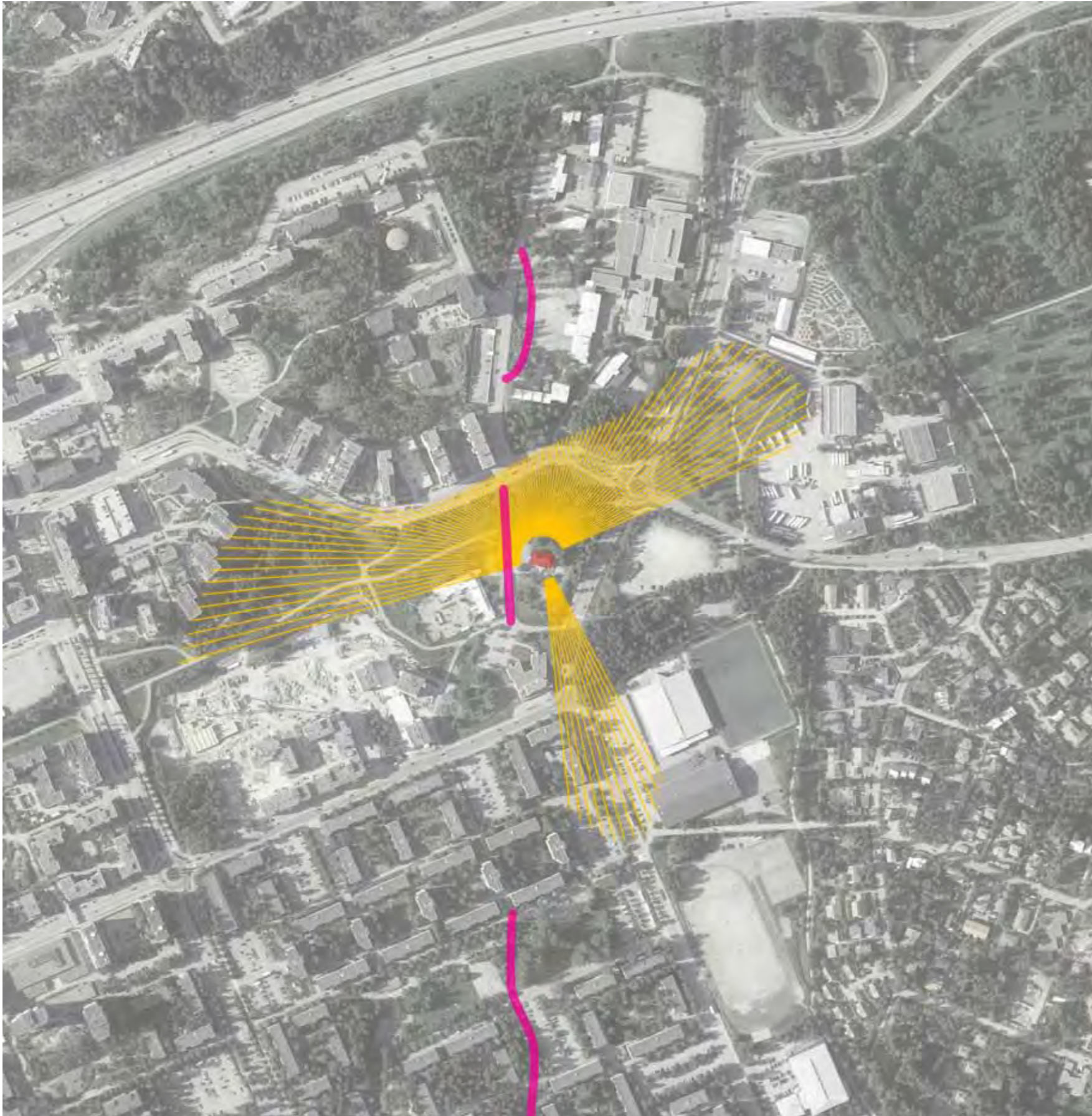
Matinkylän kartanon nykyinen käyttö avopalvelukeskuksena istuu tiloihin hyvin. Jos käyttöä tulevaisuudessa muutetaan on työryhmällemme selvityksen laatimisen aikana noussut esiin ideoita edellä mainittujen suositusten lisäksi.

Historiallisissa rakennuksissa käyttö, joka on lähellä alkuperäistä käyttöä toimii usein hyvin ja on omiaan ylläpitämään rakennusta kestäväällä tavalla. Toisaalta voi olla hyvä, jos kartano saadaan palvelemaan yleisemmin matinkyläläisiä tai espoolaisia.

Mikäli kartanoa on mahdollista kehittää juhlatilana tai residenssinä, se soveltunee siihen erinomaisesti. Sen sijaan rakennuksen ottaminen sellaiseen käyttöön, joka aiheuttaisi raskaita muutoksia talotekniikassa tai huonejaossa ei tunnu mielekkäältä

Matinkylän kartanosta saisi luontevasti korjausrakentamisen, hiilipäästöjen vähentämisen ja energiatehokkuuden esimerkkihankkeen, jossa perinteinen massiivirunko ja painovoimainen ilmanvaihto yhdistyisivät tontilta saataviin uusiutuviin energiamuotoihin.

Kartanon eteläpuolisen puron palauttamista maisemallisen ja ekologisena elementtinä on syytä tutkia osana tonttien uutta käyttöä. Museotien sillasta voisi tulla kohtaamispaikka.

Kuvaan on merkitty punaisiin viivoihin säilyneitä fragmentteja vuosisatoja vanhasta tielinjauksesta. Tien dimensioita ja materiaaleja voisi kehittää museoteille ominaiseen tapaan.

Keltaiset viivat kuvaavat mahdollisia ja tällä hetkellä suureksi osaksi hyödyntämättömiä kaukonäkymiä kartanorakennukseen. Kartanon maisemallinen asema näkyvänä ja avoimessa maisemassa seisovana rakennuksena on mahdollista palauttaa osittain.

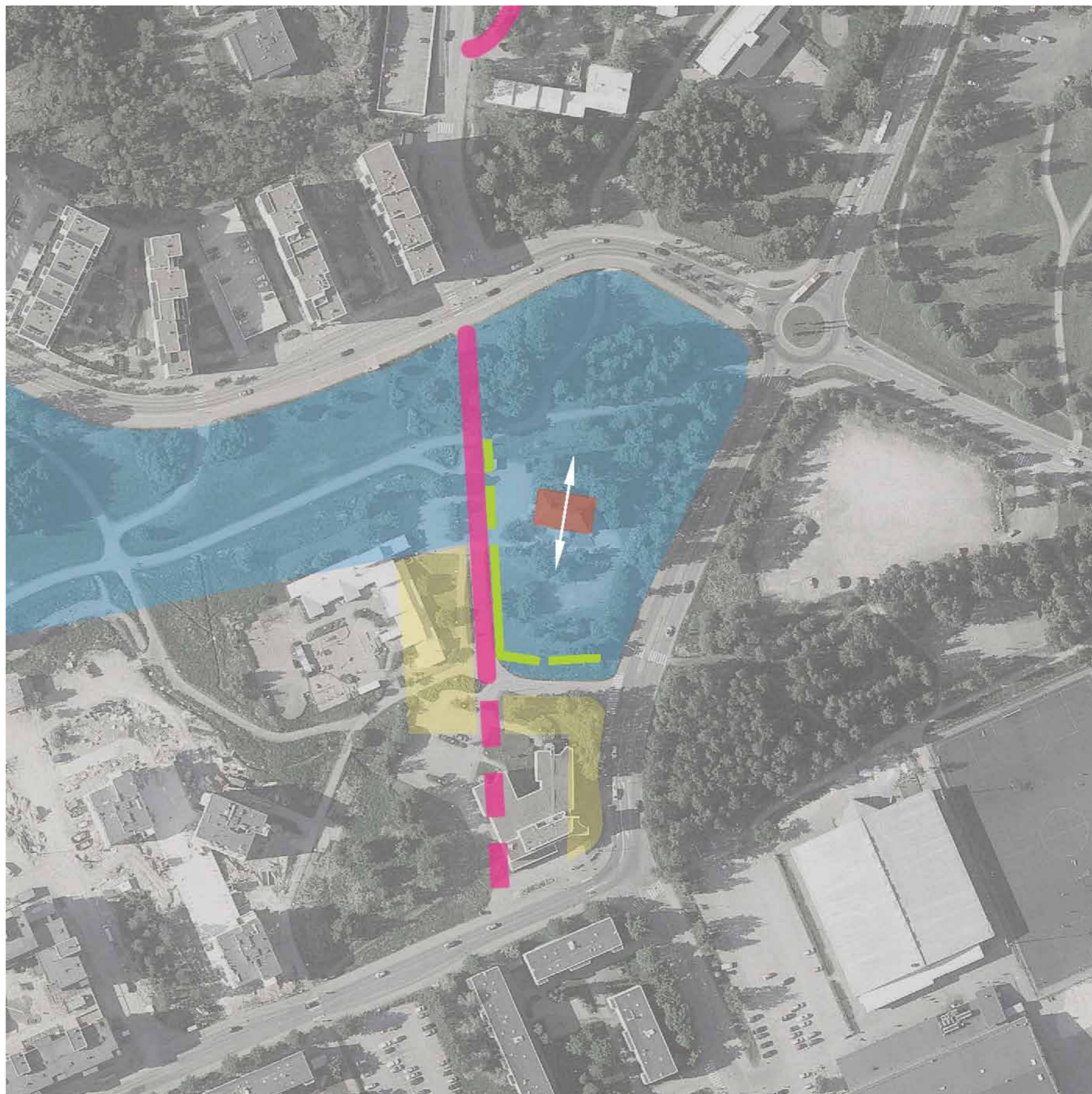
Rakennuksen noppamainen, vapaasti maisemassa seisova hahmo on syytä säilyttää. (Ortokuva 2011)

Puutarhan selkeä rajautuminen pensasaidoin on syytä palauttaa (merkitty vaalean vihreällä). Säilyneen eteläportin edessä oleva autotie on mahdollista muuttaa kevyen liikenteen raitiksi ja palauttaa tätä kautta toissijainen kävely-yhteys kartanolle vanhan portin ja puutarhan keskikäytävän kautta. Rakennuksen keskiakseli ja puutarhan keskikäytävä muodostavat yhdessä tärkeän akselin, jota kannattaa vaalia (valkoinen nuoli).

Uusi rakentaminen olisi hyvä järjestää vanhan tienlinjan varaan ja tutkia mahdollisuutta käyttää tätä linjaa syöttökatuna alueen tonteille. Historiallinen tielinja on merkitty punaisella. Uudelleen avattavaksi ehdotettava tielinja on merkitty punaisella katkoviivalla.

Uuden rakentamisen korkeutta on syytä tarkastella suhteessa kartanoa ympäröivään avoimeen maisematilaan. Sinisellä on merkitty alue, jolle ei suositella lisärakentamista avoimen maisematilan säilyttämiseksi. Keltaisella on merkitty alueet, joilla rakentamisen korkeus on syytä pitää sellaisena, että kartanon hallitseva asema lähiympäristössään säilyy.

(Ortokuva 2011)

Lähdeluettelo

Kirjallisuus

- Alanen, Timo & Kepsu, Saulo (toim.) (1989). Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Konungens kartverk från Finland. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Suur-Matinkylän alueen historia (Henttaa, Matinkylä, Olari). Espoon kaupunginmuseon julkaisematon muistio.
- Finlands Lantegendomar 1932.
- Fonseen F.J (1963 [1752]) Espoon pitäjä vuonna 1752. haukilahden kirja ja paperi, Salon S.S. Kirjapaino Oy.
- Hakanpää, Päivi (2005) Espoon eteläosien historiallisen ajan kylänpaikkojen yleiskaavainventointi 2005. Museovirasto, rakennushistorian osasto.
- Harju, Erkki-Sakari & Lappalainen, Jussi T. (toim.) (2010) Kuninkaallinen tiekartasto Suomesta 1790. Suomalaisen kirjallisuuden seura & AtlasArt, Helsinki.
- Harju, Erkki-Sakari & Tiilikainen, Heikki (toim.) (2009) Kuninkaallinen merikartasto 1791-96.C.N. af Klerckerin johtama kartoitustyö Suomenlahdella. AtlasArt. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Hautamäki, Ranja (2001). Espoon kartanopuistot. Espoon kaupungin tekninen keskus.
- Härö, Erkki (1984). Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Espoon kaupunginmuseo.
- Lahtela, Simo (2008). Espoon pitäjän kylät nuoremmilla geometrisilla kartoilla 1691 – 1706. Suomen historian Pro gradu –tutkielma, Jyväskylän yliopisto historian ja etnologian laitos.
- Leino, Anja et al. (toim.) (1999). Välähdyksiä keskiajasta – Glimtar ur medeltiden. Espoon kaupunginmuseon tutkimuksia 6. Espoo.
- Lindholm, D. 1999: Espoon keskiaikainen asutus. Välähdyksiä keskiajasta. Espoon kaupunginmuseo.
- Lääninvouti Arfvid Olssonin laatima kuvaus Espoon pitäjän kylistä vuonna 1545
- Mallat, Kaija et al. (toim.) (2008). Kylä-Espoo. Espoon vanha asutusnimistö ja kylämaisema. Espoon kaupunki.
- Maisala, Pertti (2008). Espoo – oma lukunsa. Kaupunkisuunnittelun, kaupunkirakentamisen ja kaavoitushallinnon kehitys vuoteen 2000. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus.
- Matinkylän keskus I. Asemakaavan selostus. 1983. Espoon kaupunki.
- Mökkönen, Teemu (2006). Historiallinen paikkatieto. Digitaalisen paikkatiedon tuottaminen historiallisista kartoista. Suomen ympäristö 34/2006. Ympäristöministeriö. Helsinki.
- Ramsay, August (1984 [1936]). Espoo II. Espoon pitäjä ja Espoon kartano 1600-luvulla.
- Rosendahl, Ulrika (2008). Kylä ja sen rakentajat. Teoksessa: Kylä – Keskiaikaa Itämeren rannalla. Espoon kaupunginmuseon tutkimuksia 10.
- Soikkeli, Kaarle (1912). Uudenmaan hopeavero ja hopeaveroluettelo v. 1571. Nylands Silfverskatt och silfverskattsregister för år 1571. Suomen historiallinen seura, Finska historiska samfundet. Helsinki.
- Suomen maatilat 1931. WSOY, Porvoo.
- Suuri Maatilakirja. Lantgårdar i Finland. Osa 3, Uudenmaan lääni. Kustannustuote, Helsinki.

Artikkelit

- “Kaupunki osti Matinkylän kartanon”. Espoon-Kauniaisten alueuutiset 1.12.1985.
- “Kiinteistölautakunta: Matinkylän kartano ostettava kaupungille”. Länsiväylä 31.10.1985.
- “Kun Väinö Pystynen oli nuori: Ennen maamies pärjäsi hyvin ilman valtion apua”. Länsiväylä 12.6.1980.
- “Matinkylän kartano kaupungin käyttöön”. Espoon-Kauniaisten alueuutiset 24.11.1985.
- “Matinkylän kartanon osto valtuustoon”. Länsiväylä 24.11.1985.
- “Matinkylän kartanosta koulurakennus” Lähde? Aika? (HS?)
- “Matinkylän merkkipaaluja”. Matinkylän Huolto Oy:n tiedotuslehti MASA. 1989.
- “Mennyt aika elää punaisessa mökissä”. Länsiväylä (?) 4.3.1990.
- “Viljapellosta kivierämaaksi – Matinkylän historiaa”. Lähde? Vuosi? (Haastattelu: Raila Aho).
- Kuva & kuvateksti palaneesta kivilavetasta 1975. Länsiväylä 1.12.1985.
- ”Espoo on ostanut osan tilasta 1979” ???

Kartat

Maanmittaushallituksen uudistusarkisto:

Brotherus, Samuel 1695: B 8:1/1-2. Geometrisk Charta och Afritningh uppå Qwisbacka, Gräsa gård, eller Ollarsby och Mattby, belägnat Esbo Sochn och Rasborg Låhns östra dehl afmätt åhr 1695.

Giöker, Adam 1733: B8:18/1-2. Geometrisk Afrithning öfwe Qwisbacka och Mattbyes Åkrar och Ängiar, hwilka af mätte äro 1733 af undertechnadt efter Högwälborne Herr Baron och Landshöfdingen Petter Stierncrantz högdtyrdade ... ut den 20. octob. 1732.

B8:1/13. Olari / Olarsby; Olarsby, Mattby, Kockby och Kvisbacka: Rågångskarta med beskrifning 1758 - 1758

B7:13/3. Friisilä / Frisans; Frisans, Gräsagård, Kvisbacka, Mattby och Bolarskog: Rågångskarta med beskrifning 1764 - 1764

Hagström, Carl 1774. B8:1/10-12 (ns. isojako-kartta). Charta öfwer Gräsagård, Qwisbacka och Mattbyskog uti Nylands Län Raseborgs Östra Hd och Esbo Sokn. Författad år 1774 af Carl Hagström genom Isaac Lemberg.

B8a:5/7-8. Olari / Olarsby; Olarsby, Kvisbacka och Mattby: Karta med beskrifning öfver odlade egor, råreglerings och rösebeskrifning 1878 - 1878

Lohkomiskartta 1929: B7a:15/1-8. Matinkylä / Mattby; o,8224 N:o 1 Mattby, RN:o 1:33-38, lohkominen 1928 - 1928

Lohkomiskartta 1930: B7a:15/9-11. Matinkylä / Mattby; o,8098 N:o 1 Mattby, RN:o 1:70-71, lohkominen 1930 - 1930

Lohkomiskartta 1934: B7a:15/12-14. Matinkylä / Mattby; Suvilahden tilasta RN:o 1:110 lohkomiskartta ja asiakirjoja 1934 - 1934

Maanmittausarkiston Matinkylää koskevat mittauskonseptit:

Brotherus, Samuel. MMA Espoo Ibd* 17:/- - 17. Gräsa, Quisbacka Mattby, Kockby, Mankans och Frisans Charta i Esbo Sokn [Gräsa, Kvisbacka = Kuitinmäki, Mattby=Matinkylä, Kockby, Mankans, Frisans=Friisilä. Sis. selitelmiä.].

Giöker, Adam. MMA Espoo Ibd* 18:/- - 18. Geometrisk Charta öfwer qwisbacka och Mattbyes åkrar och ängiar [Kvisbacka = Kuitinmäki, Mattby = Matinkylä].

Muut karttalähteet:

Fonseen, Fredrik Johan 1750: "Fonseen II", Charta öfver Esbo Sochn uti Rasborgs öfre Härad och Nylands Län belägen författad år 1750 af Fried.Joh.Fonseen

Pitäjäntkartasto 1840, Espoo (2034 03 Ia.*-/- -). Arkistolaitos.

Lohjan kihlakunnan kartta 1842 / värillinen, (MHA, Ica. 27). Arkistolaitos.

Senaatin kartasto 1872. 1871 - 1872 mittaus [Espoo] (VI 29). Arkistolaitos.

Venäläiset topografikartat 1:21 000, Uudenmaan lääniä [Helsingin Laajalahti] (VI 29), Arkistolaitos.

Kartoitus kaavoitustyön pohjaksi 1938 - 1941: Gräsa – Mattbyn asuntoalueen 8-osainen kartta käsittäen Kvisbackan, Olarsbyn, Mattbyn ja Prestgårdenin kylän ja osan Frisansin kylää Espoon kuntaa Uudenmaan lääniä. 1938, 1939 – 1943. Espoon kaupunki.

Kantakartta 1951. Ote. Espoon kaupunki.

Peruskartta 1967.

Numeerinen kantakartta-aineisto 2012: Espoon kaupunki, Tekninen keskus, Kaupunkimittaus (12.3.2012)

Maaperäkartta 2012: <http://kartat.espoo.fi>, (11.1.2012)

Ilmakuvat

Ortokuva 1944. Topografikunta.

Ortokuva 2011. Espoon kaupunki, Tekninen keskus, Kaupunkimittaus

Rakennuspiirustukset

Kartanon päärakennuksen pääpiirustukset 15.3.1948, arkkitehti R. Lanste. Hyväksytty 30.7.1948 (hyväksyjä: rakennustarkastaja Eino Siira, Helsinki)

- pohjapiirrokset (kellari, 1krs, 2krs)

- leikkaus rungon poikkisuuntaan

- julkisivut (etelään & pohjoiseen & määrittelemätön päätyjulkisivu)

Kartanorakennuksen saneerauksen pääpiirustukset 28.2.1986, Arkkitehtitoimisto Ville Wegelius, allekirj. Anneli Hellsten. Hyväksytty 5.8.1986 (Espoon kaupunginhallitus)

- asemapiirros,

- pohjapiirustukset (kellari, 1krs, 2krs, ullakko

- leikkaus rungon poikkisuuntaan

- julkisivut (etelä, itä, pohjoinen, länsi)

Valokuvat

Livady oy, ellei toisin mainita.

LIITE 1

KOhteet HELSINGISSÄ

Arkkitehti Tommi Lindhin keräämässä Helsingin kantakaupungin suunnittelijatietokannassa on seuraavat Lansteen kohteet:

Punavuoressa

5 112 5 1	Pursimiehenkatu 9
5 112 15 1	Pursimiehenkatu 15
5 123 15 1	Sepänkatu 15

Kalliossa

11 302 9 1	Toinen Linja 10
11 331 33 1	Hämeentie 36

Alppiharjussa

12 364 11 1	Sturenkatu 13 a
12 388 4 1	Sipoonkatu 4

Taka-Töölössä

14 496 8 1	Kajanuksenkatu 8
14 499 57 1	Linnankoskenkatu 8
14 503 12 1	Mikael Lybeckin katu 12
14 513 3 1	Päivärinnankatu 3

Meilahdessa

15 613 28 1	Pihlajatie 28
15 620 2 1	Valpurintie 2

Helsingin kaupunginmuseon kotisivuilta löytyvässä Munkkiniemen rakennusinventoinnissa (<http://www.hel2.fi/kaumuseo/rakennusinventoinnit/munkka/aloitatasta.htm>) mainitaan seuraavat kohteet Lansteen suunnitelmiksi:

Munkkiniemessä

Laajalahdentie 26
Lokkalantie 16
Perustie 9
Perustie 16
Perustie 18
Perustie 22
Perustie 23
Munkkiniemen puistotie 18
Hollantilaisentie 1
Solnantie 32

Martti Janhusen kokoama ja Lauttasaaren säätiön julkaisema luettelo kaikista Lauttasaaren rakennuksista vuonna 1981 (http://www.histdoc.net/lauttasaari/Janhunen/Janhunen_KL-PE.htm) pitää sisällään kaksi Lansteen suunnittelemaa kohdetta:

Lauttasaarella:

31003/3	Pajalahdentie 9
31003/8	Meripuistotie 5

KOhteet LOHJALLA

Asunto Oy Lohjan helmi, 1938.
Suopursunkuja 5
08500 LOHJA

Suomen rakennustaiteen museo - piirustuskokoelma

LANSTE, Rudolf (ent. Landstedt), arkkitehti
3.12.1903 - 1985

OPISKELUTÖITÄ, 52 kpl:

- eteläinen huvilarakennus ”XXI”, 1928, 1 kpl
- ”Suojarakennus Kauppatorille”, 1929, 1 kpl
- ”halli”, 1929, 2 kpl
- ”doorilainen tyyliharjoitelma”, 1:15, 1929, 1 kpl
- ”joonialainen tyyliharjoitelma”, 1:15, 1929, 1 kpl
- ”näyttelyrakennus finlandia”, 2 kpl
- ”Corps de Logis”, 1:100, 4 kpl
- ”kesäasunto”, 5 kpl
- hiili- ja vesiväripiirroksia, alustutkimuksia, 34 kpl
- teollisuusmaisema, pastelliväri, 1 kpl

OVIPIIRUSTUKSIA, 61 kpl:

- Perustie 22, (Munkkiniemi, Helsinki), 1936, 4 kpl (rak. suunn. R.Lanste)
- Perustie 16, (Munkkiniemi, Helsinki), 1937, 2 kpl (Lanste)
- Perustie 17, (Munkkiniemi, Helsinki), 1937, 2 kpl (Lanste)
- Perustie 18, (Munkkiniemi, Helsinki), 1937, 2 kpl (?)
- Pursimiehenkatu 9, (Helsinki), 1937, 2 kpl (Lanste)
- Pursimiehenkatu 11, (Helsinki), 1937, 2 kpl (Lanste)
- Asunto Oy Linnankoski, 1937, 2 kpl
- Asunto Oy Collis, 1938, 2 kpl
- Hämeentie 36, (Helsinki), 1938, 4 kpl (Lanste)
- Linnantie 1, 1938, 2 kpl
- Asunto Py Lohjan helmi, (Lohja), 1938, 2 kpl
- Toinen linja 12, (Helsinki), 1938, 1 kpl (rak. suunn. Signe Lagerborg-Stenius, 1905)
- Asunto Oy Locklaistie, 1938, 4 kpl

- Sipoonkatu 4, (Helsinki), 1938, 2 kpl
- Iso-Puistotie 18, (Munkkiniemi, Helsinki), 1938, 2 kpl (Lanste)
- Vuorikatu 16, (Helsinki), 1938, 2 kpl (rak. suunn. Yrjö Waskinen, 1928)
- Perustie 23, (Munkkiniemi, Helsinki), 1938, 2 kpl (Lanste)
- Päivärinnankatu 3, (Helsinki), 1939, 3 kpl (Lanste)
- Sepänkatu 15, (Helsinki), 1939, 3 kpl (Lanste)
- Helsingintie 9, 1939, 1 kpl
- Lepolonkuja 8, 1939, 2 kpl
- nimetön kohde, 1939, 1 kpl
- Töölönkatu 32b, (Helsinki), 2 kpl
- Asunto Oy Artturinlinna, 1 kpl
- nimettömiä ja päiväämättömiä kohteita, 5 kpl
- kopioita, 4 kpl

PÄÄRAKENNUKSEN PERUSTIEDOT

Kohde	Matinkylän kartano, tunnetaan myös nimellä Matinkartano
Sijainti	Matinkartanontie 16, 02230 Espoo
Omistaja	Espoon kaupunki
Kortteli	23033
Kiinteistötunnus	049-23-33-4
Kaavatilanne	Tontilla on voimassa 12.12.2005 hyväksytty asemakaava nro 310306. Tämä selvitystyö on tehty kaavoitus-hankkeen nro 312600 pohjaksi.
Suojelutilanne	Rakennusta ei ole suojeltu asemakaavassa 310306
Rakennuttaja	Hilding Fredriksson
Arkkitehti	Arkkitehti, rkm. Rudolf Lanste (ent. Landstedt)
Rakennusaika, valmistuspäivämäärä	1948-1949
Merkittävät muutokset	Rakennus on muutettu vuonna 1986 laadittujen suunnitelmien mukaan kouluksi. Vuonna 2001 on vaihdettu ikkunat, sekä suurin osa ulko-ovista.

